

TİHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

İŞKENCE VE DİĞER AĞIR İNSAN HAKKI İHLALLERİNDE ZAMANAŞIMI

Kasım 2012

Ankara, Kasım 2012

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları 85

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI

Kültür Mah. Mithatpaşa Cad. No:49/11, Kızılay, Ankara

Tel: (312) 310 66 36 • Faks: (312) 310 64 63

E-posta: tihv@tihv.org.tr

<http://www.tihv.org.tr>

ISBN: 978-975-7217-89-3

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Medeni Yasası'na göre kurulmuş,
hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.
Statüsü 30 Aralık 1990 tarihli ve 20741 sayılı Resmi Gazete'de
yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık, Ankara
Tel: (312) 222 44 06 • Faks: (312) 222 44 07

Bu yayın Avrupa Komisyonu'nun maddi desteğiyle hazırlanmış ve bastırılmıştır.

İşkence ve Kötü-Muameleye Karşı Mücadelede Bütüncül Yaklaşımı Güçlendirmek adlı proje diğer kuruluşların yanı sıra Demokrasi ve İnsan Hakları Avrupa Aracı kapsamında Avrupa Komisyonu (EIDHR) tarafından da desteklenmektedir.

"Bu belgenin içeriği yalnızca Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın sorumluluğundadır; hiçbir şekilde Avrupa Komisyonu'nun duruşunu yansıttığı addedilemez."

Bu yayının hazırlanmasında Stockholm İşkence Gören Mülteciler için Kızılhaç Merkezi aracılığıyla SIDA, İsveç; Norveç Tabipler Birliği; İşkence Görenler için Uluslararası Rehabilitasyon Konseyi'nin de katkısı olmuştur.

English version of
this volume is available at the HRFT

Sunuş

Evrensel normlara göre, haklarında bir suç isnat edilsin ya da edilmesin bireylerin her hangi bir nedenle devletin kontrolüne girdiği andan itibaren bedensel ve ruhsal bütünlüğünü korumak devletin yükümlülüğü ve sorumluluğu altındadır.

Bu yükümlülük, başta yaşam hakkı ihlalleri ve işkence olmak üzere tüm hak ihlallerinin önlenmesi çabasını da içermektedir. Alınan önlemlere ve gösterilen çabalara karşın yinede bir ihlal gerçekleşiyorsa faillerin saptanması, yargılanması, cezalandırılması ve cezanın da yerine getirilmesi de aynı şekilde söz konusu yükümlüğün bir gereğidir.

Oysa günümüzde devletler, özellikle yaşam hakkı ve işkence yasağının mutlak niteliği ile bağdaşmayan düzenlemeler ve uygulamalar yaparak bu yükümlülüklerini yerine getirmeyebilmektedirler. Hukukta yaygın olarak kullanılan zamanaşımı kuralı da bunlardan biridir.

Yaşam hakkı, insan olmanın ve sahip olunan hak ve özgürlükleri kullanabilmenin kaynağıdır. Bu nedenle de bütün hakların en üstünde yer alır ve mutlak olarak devletin koruması altındadır. Tüm insanlığın ortak kazanımı ve hakkı olan işkence yasağı, uluslararası hukuk açısından "buyruk kural" niteliği taşır. Bu bakımdan hiçbir istisnası yoktur ve devletler yasağının mutlak karakterini ortadan kaldıran düzenlemeler yapamaz.

Maalesef ülkemizde insan hakları ihlallerinin devamlılığında en etkin unsur cezasızlık olgusudur: İhlallerin etkin biçimde soruşturulması, faillerinin saptanması, fiilleri nedeniyle uygun bir cezaya çarptırılması ve cezalarını çekmeleri son derece nadirdir. Cezasızlığa yol açan en önemli faktörlerden biri de zamanaşımıdır. Başka bir deyişle zamanaşımı, ihlalleri teşvik etmekte, meşrulaştırmaktadır. Bu nedenle de yaşam hakkının ve işkence yasağının mutlak karakterine aykırıdır.

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde ve teamül hukukunda devlet tarafından ya da devletin teşviki veya rızası yahut göz yumması sonucu üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme gibi yaşam hakkı ihlalleri ve işkence fiillerini insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilerek bu suçlar için zamanaşımı uygulanmaması gerektiği özellikle vurgulanır. Oysa Türkiye'de bu tür suçlarda zamanaşımı mümkündür.

1990'lı yılların ilk yarısı, Türkiye'de yaşanan ağır insan hakları ihlallerinin ulaştığı boyut ve nitelik bakımından çok özel bir dönemdir. Zira bu dönemde toplumda derin acılara ve travmalara yol açan, toplumsal barışı tahrip eden başta faili meçhul cinayetler, zorla kaybetmeler ve işkence olmak üzere ağır insan hakları ihlallerinde büyük bir artış ve yoğunluk yaşanmıştır. Bu ihlallerin bir daha asla yaşanmamasını sağlamak ve toplumsal barışı yeniden tesis etmek için bir bütün olarak bu dönemle yüzleşmek/hesaplaşmak; başka bir deyişle ihlallerin/suçların ardındaki ortak akli/zihniyeti/sistemi, 'hakikati' ortaya çıkarmak gerekiyor. Bunun için atılması gereken ilk ve önemli adım ise faillerinin saptanıp, cezalandırılmasıdır. Ancak söz konusu döneme ilişkin suçlarda 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu hükümleri geçerlidir. Bu kanunda yaşam hakkını ihlal eden fiiller "kasten öldürme" olarak tanımlanmıştır ve zamanaşımı süresi 20 yıldır. Bunun anlamı, 1990'ların başlarında gerçekleşen pek çok yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme ve işkence fiilinin cezasız kalmasıdır. Yani yargının tozlu arşivlerinde bekleyen yüzlerce hatta binlerce dosyanın failler cezalandırılmadan, mağdurların onarım ve giderimi sağlanmadan, kısacası adalet tesis edilemeden bir daha açılmamak üzere tarihin derinliklerine gömülmesidir.

Elinizdeki bu çalışmayla örnek olarak incelenen on vaka üzerinden karşı karşıya olduğumuz bu ağır 'hakikate' dikkat çekmek istedik. Zamanaşımı kuralının adaleti nasıl yok ettiğini, aslında 'hakikatin' üstünü nasıl örttüğünü göstermeye çalıştık. Bu sınırlı çalışma bize, yaşam hakkı ihlali ve işkence suçları bakımından zamanaşımı uygulamasının ceza yargılaması, disiplin yargılaması ve tazminat taleplerinde bir bütün olarak kaldırılmasına yönelik yasal düzenlemelerin ivedilikle yapılması zorunluluğunu çok açık biçimde gösterdi. Dileriz başta Hükümet ve TBMM olmak üzere tüm yetkililere de gösterir. Böylelikle çalışmamızın toplumsal barışın tesis edildiği, insan haklarına saygılı ve demokratik bir Türkiye mücadelesine küçükte olsa bir katkısı olur.

Çalışmaya gerçekleştiren Aysun Koç, Coşkun Üsterci, Evren Özer ve Hülya Üçpınar'a; ayrıca elerindeki veri ve bilgileri, dava dosyalarını bizimle paylaşan insan hakları savunucularına ve hukukçulara çok teşekkür ederiz.

Şebnem Korur Fincancı

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Başkanı

Giriş

İşkence ve diğer ağır insan hakları ihlallerinde zamanaşımın kaldırılmasına yönelik çabanın ortak ürünü olan bu çalışma, İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın iki yıl boyunca Avrupa Komisyonu'nun katkısıyla sürdürdüğü proje faaliyetleri sonucunda ortaya çıkmıştır. İşkence ve diğer ağır insan hakları ihlalleriyle mücadelede zamanaşımı ciddi bir sorun olarak varlığını sürdürmektedir. Bu çalışma da zamanaşımı sorununa ilişkin değerlendirmelerimizi ve incelemelerimiz içeren iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde, işkence yasağının mutlak karakteri ve yaşam hakkı bağlamında zamanaşımı sorununun hem maddi hukuk açısından görünümü ortaya konmakta hem de nedenlerinin çerçevesi çizilmekle beraber zamanaşımı uygulamasının kaldırılmasına yönelik yasal çalışmalar da sunulmaktadır. İkinci bölüm ise işkence, işkence sonucu ölüm ve zorla kaybettirme davalarına ilişkin on örneğin öyküsünün, soruşturma ve varsa yargılama aşamalarının ayrıntılı incelenmesinden oluşmaktadır. Çalışmanın faydalı olmasını dileriz.

BÖLÜM I

Yaşam Hakkı ve İşkence Yasağı Mutlaktır!

Yaşam hakkı, demokratik toplumların en temel değerlerinden biridir. Bu nedenledir ki hiçbir biçimde çekince konamayan, mutlak bir haktır. Keza işkence yasağı da mutlak bir karaktere sahiptir ve modern insan hakları hukukunun en temel kurallarından birini oluşturmaktadır.

Buna karşın maalesef günümüzde devletler şiddet tekeline sahip olmanın verdiği muazzam güç ile yere, zamana ve koşullara (ekonomik, siyasal ve sosyal) bağlı olarak artan veya azalan bir şekilde öldürme, kaybetme ya da işkenceyi sınıfsal ve siyasal bir sindirme aracı olarak kullanabilmektedirler.

Oysa “Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Komitesi”nin aşağıda aktarılan değerlendirmesinde de vurgulandığı gibi devletler tarafından gerçekleştirilen yaşam hakkı ihlalleri en ağır ihlallerdir:

*“Yaşam hakkı, bütün hakların en üstünde yer almaktadır ve ulusun güvenliğini tehdit eden olağanüstü bir durumda dahi **bu hakka çekince konmasına izin verilmez**. Kişiler, yaşam hakkından keyfi biçimde alıkonulamaz. Bu nedenle de taraf devletler, sadece keyfi ihlalleri önleme değil aynı zamanda bu fiilleri suç sayma ile yükümlü oldukları gibi kendi güvenlik kuvvetlerinden gelecek ihlalleri de önlemekle yükümlüdürler. **Devlet tarafından gerçekleştirilen yaşam hakkı ihlalleri en ağır ihlallerdir.**”¹*

Yaşam hakkı ihlalleri, sadece devletin güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilenleri değil, devlet ajanlarının bilgisi dahilinde olan ve üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen fakat devletin, “önleme” yükümlülüğünü yerine getirmeyerek neden olduğu ihlalleri de kapsamaktadır.

İşkence ve kötü muameleyle tabi tutulmama hakkı, tüm insanlığın, dolayısıyla uluslararası toplumun ortak hakkıdır². Çünkü bu hak, bir yandan kişinin onurunu, ruh ve vücut bütünlüğünü koruduğu için tek tek bireylerin ama aynı zamanda insanlığın ortak değeri olarak tüm insanlığın onurunu korumaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi işkence, uluslararası hukukta mutlak olarak yasaklanmıştır:

¹ BM İnsan Hakları Komitesi, UN Doc. A/37/40, 1982

² Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi, Prosecutor v. Furundzija, 10 Aralık 1998

*"İşkence veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele ya da ceza, **her koşulda** ve özellikle de gözaltında, sorgulama sırasında ve kişinin terör eylemleri ile suçlanması ya da bu suçtan ceza almış olması durumunda dahi, mahkûmiyet kararına neden olan **suçun doğası ne olursa olsun mutlak olarak yasaaktır.**"³*

Diğer yandan işkence yasağı, evrensel düzeyde koruduğu/sahip çıktığı değerler nedeniyle ve uluslararası toplum açısından oynadığı özel rolün bir gereği olarak uluslararası hukukta normlar hiyerarşisi açısından üstün bir kural, buyruk kural niteliği kazanmıştır:

"İşkence yasağının buyruk kural (jus cogens) olarak tanınması sonucunda, uluslararası insan hakları sözleşmelerinden ve teamül hukukundan kaynaklanan kurallar karşısında hiyerarşik bir üstünlüğe sahiptir."⁴

Bu nedenle işkence yasağı hiçbir koşulda bir istisnaya tabi tutulamaz, işkence yasağının esnetilmesi için herhangi bir çekince de ileri sürülemez:

- Hiçbir durum ve koşulda işkence meşru ve mazur gösterilemez.
(Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme md. 2/2)
- Amirin veya bir kamu merciinin emri, işkencenin haklılığına gerekçe kabul edilemez.
(Birleşmiş Milletler İşkenceye Karşı Sözleşme md. 2/3)
- İşkence yasağı, savaş ya da ulusun varlığını tehdit eden bir tehlike nedeniyle dahi sınırlandırılmaz.
(Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi md. 15/2)
- Ulusun yaşamını tehdit eden olağanüstü hallerde dahi devletler işkence yasağı konusunda yükümlülüklerini azaltamaz.
(Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi md. 4/2)

*"3. madde (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde işkence yasağını düzenleyen madde), demokratik toplumların en temel değerlerinden birini korumaktadır ve bu nedenle, **olağanüstü durumlar dâhil olmak üzere hiçbir istisna kabul etmemektedir.**"⁵*

İşkence yasağının mutlaklığı devletlere öncelikle işkence yapmama ve işkence niteliğindeki bir davranışı haklı ya da hukuka uygun kabul edecek yasal düzenlemelerden kaçınma sorumluluğu yükler. Ayrıca işkence niteliğindeki

³ Avrupa Konseyi, İnsan Hakları ve Terörle Mücadele Rehberi, 11 Temmuz 2002, m.IV

⁴ BM İşkenceye Karşı Komite'nin 2. Genel Yorumu, CAT/C/GC/2, 23.11.2007; AİHM, Al-Adsani/ Birleşik Krallık, no. 35763/97, 21.11.2001; Eski Yugoslavya için Uluslararası Ceza Mahkemesi, Prosecutor v. Furundzija

⁵ AİHM, Getiren/Türkiye, 22 Temmuz 2008, no.10301/03; Aksoy/Türkiye, 18 Aralık 1996, no. 21987/93

davranışların yaptırıma bağlanması, gerek ceza hukuku, gerek disiplin hukuku kapsamında suç olarak kabul edilmesi de gerekir.

Ancak, cezalandırma yükümlülüğü, işkenceyi suç olarak düzenlemekle sınırlı değildir. BM İşkenceye Karşı Sözleşme’de sayılan pozitif ve negatif yükümlülükler şöyledir;

- *İşkence fiilini, iştirak veya göz yumma da dahil olmak üzere suçun ağırlığına uygun cezaya tabi suç saymak (md. 4);*
- *İşkence yapana adalet önüne çıkarmak için gerekli tedbirleri almak (md. 6);*
- *Yürütülen soruşturma sonucunda işkence yapıldığı ortaya çıkarsa, işkencenin faili olduğu iddia edilen kişi(ler) hakkında cezai işlem yapılmasını sağlamak (md. 7);*
- *İşkence suçunun işlendiğine inanmak için yeterli sebep olduğu durumlarda yetkili makamların, tarafsız ve zamanında soruşturma yürütmesini sağlamak (md. 12);*
- *İşkence mağdurunun zararının karşılanmasını ve mümkün olan rehabilitasyon imkânları dahil uygulanabilir, adil ve yeterli bir tazminat hakkına sahip olmasını sağlamak (md.14);*

BM İşkenceye Karşı Sözleşme’nin 4/2. maddesi, işkence suçuna dair hükümlerin suçun ağırlığını dikkate alarak uygun yaptırımlarla cezalandırmayı sağlayacak nitelikte olması gerektiğini düzenlemektedir. İşkence faileri hakkında hükmedilecek cezanın ağırlığı, işkence suçunun ağırlığı ile orantılı olmalı, caydırıcılık özelliği de taşımalıdır.

Keza cezanın fiilen uygulanmasının önüne geçen yasal düzenlemelerden kaçınmak, uygulamadan kaynaklanan sorunları gidermek de işkence yasağı kapsamındadır.

Zamanaşımı Kuralı Yaşam Hakkının ve İşkence Yasağının Mutlak Karakterine Aykırıdır!

Bireylerin devletin kontrolüne girdiği andan itibaren bedensel ve ruhsal bütünlüğünün korunması devletin yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük, yaşam hakkı ihlallerini ve işkence fiilinin önlenmesini, aksi halde failerin saptanması, yargılanması, cezalandırılması ve cezanın da yerine getirilmesini içermektedir. Oysa günümüzde devletler, yaşam hakkı ve işkence yasağının mutlak niteliği ile bağdaşmayan düzenlemeler ve uygulamalar yaparak bu yükümlülüklerini yerine getirmeyebilmektedirler. Hukukta yaygın olarak kullanılan ve bir cezasızlık biçimi/ aracı olan zamanaşımı kuralı da bunlardan biridir.

Uluslararası insan hakları sözleşmelerinde ve teamül hukukunda devlet tarafından ya da devletin teşviki veya rızası yahut göz yumması sonucu üçüncü kişiler tarafından gerçekleştirilen yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme gibi yaşam hakkı ihlalleri ve işkence fiillerini insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilerek bu suçlar için zamanaşımı uygulanmaması gerektiği özellikle vurgulanır.

Nitekim BM Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'nin 5. maddesinde şöyle denilmektedir:

*“Zorla kaybetme eylemlerinin yaygın ve sistematik biçimde gerçekleşmesi, uluslararası hukukta da tanımlandığı gibi, **insanlığa karşı işlenmiş suç anlamını taşır ve bu mahiyetiyle bu fiil yürürlükteki uluslararası hukukun yaptırımlarına tabidir**”*

Bununla birlikte yine de zamanaşımı kuralı uygulanacaksa süresi uzun ve suçun ağırlığı ile orantılı olmalıdır:

“5. madde hükümleri saklı kalmak üzere:

1. Zorla kaybedilme olaylarında zamanaşımı uygulayan bir Taraf Devlet, cezai kovuşturma açısından bu süre için aşağıdaki hususları gözetecektir:

(a) Zaman aşımı süresinin uzun ve fiilin ağırlığı ile orantılı olarak belirlenmesi;

(b) Fiilin süreklilik taşıması durumu da gözönüne alınarak, zaman aşımı süresinin gözaltında kaybedilme fiilinin sona erdiği tarihten itibaren başlatılması.”⁶

---

⁶ BM Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme, md 8.

Zamanaşımı Kuralı Bakımından Türkiye’de Mevzuat

2004 yılında kabul edilen 5237 Sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu’nun 77. maddesinde “insanlığa karşı suçlarda” zamanaşımı kuralının işlemeyeceği kabul edilmiştir:

“ a- İnsanlığa Karşı Suçlar;

(1) Aşağıdaki fiillerin, siyasal, felsefi, ırki veya dini saiklerle toplumun bir kesimine karşı bir plan doğrultusunda sistemli olarak işlenmesi, insanlığa karşı suç oluşturur:

- a) Kasten öldürme
- b) Kasten yaralama
- c) İşkence, eziyet veya köleleştirme

...

(4) Bu suçlardan dolayı zamanaşımı işlemez.”

Ancak “insanlığa karşı suçlar” tanımı dışında kalan ve devlet tarafından ya da devletin teşviki veya rızası ya da gözyumması sonucu gerçekleşen yargısız infazlar, gözaltında zorla kaybetme eylemleri ve işkence suçları maalesef zamanaşımına tabidir. Söz konusu suçlara ilişkin yasada öngörülen zamanaşımı kuralı şöyledir:

Dava Zamanaşımı - TCK m.66:

“(1) Kanunda başka türlü yazılmış olan haller dışında kamu davası;

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda otuz yıl,
- b) Müebbet hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmibeş yıl,
- c) Yirmi yıldan aşağı olmamak üzere hapis cezasını gerektiren suçlarda yirmi yıl,
- d) Beş yıldan fazla ve yirmi yıldan az hapis cezasını gerektiren suçlarda onbeş yıl,
- e) Beş yıldan fazla olmamak üzere hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda sekiz yıl,

Geçmesiyle düşer.”

Dava Zamanaşımının Süresinin Durması - TCK m. 67:

(1) Soruşturma ve kovuşturma yapılmasının, izin veya karar alınması veya diğer bir mercide çözülmesi gereken bir meselenin sonucuna bağlı bulunduğu hâllerde; izin veya kararın alınmasına veya meselenin çözümüne veya kanun gereğince hakkında kaçak olduğu hususunda karar verilmiş olan suç faili hakkında bu karar kaldırılıncaya kadar dava zamanaşımı durur.

(2) Bir suçla ilgili olarak;

- a) Şüpheli veya sanıklardan birinin savcı huzurunda ifadesinin alınması veya sorguya çekilmesi,

- b) Şüpheli veya sanıklardan biri hakkında tutuklama kararının verilmesi,
 c) Suçla ilgili olarak iddianame düzenlenmesi,
 d) Sanıklardan bir kısmı hakkında da olsa, mahkûmiyet kararı verilmesi,
 Halinde, dava zamanaşımı kesilir.

(3) Dava zamanaşımı kesildiğinde, zamanaşımı süresi yeniden işlemeye başlar. Dava zamanaşımını kesen birden fazla nedenin bulunması halinde, zamanaşımı süresi son kesme nedeninin gerçekleştiği tarihten itibaren yeniden işlemeye başlar.

(4) Kesilme halinde, zamanaşımı süresi ilgili suça ilişkin olarak Kanunda belirlenen sürenin en fazla yarısına kadar uzar.

Ceza Zamanaşımı - TCK m.68

(1) Bu maddede yazılı cezalar aşağıdaki sürelerin geçmesiyle infaz edilmez:

- a) Ağırlaştırılmış müebbet hapis cezalarında kırk yıl.
 b) Müebbet hapis cezalarında otuz yıl.
 c) Yirmi yıl ve daha fazla süreli hapis cezalarında yirmidört yıl.
 d) Beş yıldan fazla hapis cezalarında yirmi yıl.
 e) Beş yıla kadar hapis ve adli para cezalarında on yıl.

Yaşam hakkı ihlaline yol açan suçlar bakımından ceza süreleri ise şöyledir:

Kasten Öldürme Suçu- TCK m.81:

“(1) Bir insanı kasten öldüren kişi, **müebbet hapis** cezası ile cezalandırılır.”

Nitelikli haller - TCK m. 82:

“(1) Kasten öldürme suçunun;

a) Tasarlayarak,

(...) İşlenmesi halinde, kişi **ağırlaştırılmış müebbet hapis** cezası ile cezalandırılır.”

İşkence yasağının ihlaline yola açan suçlarda ise ceza süreleri şöyledir:

İşkence - Türk Ceza Kanunu m.94/1;

“Bir kişiye karşı insan onuruyla bağdaşmayan ve bedensel veya ruhsal yönden acı çekmesine, algılama veya irade yeteneğinin etkilenmesine, aşağılanmasına yol açacak davranışları gerçekleştiren kamu görevlisi hakkında **üç yıldan oniki yıla kadar hapis** cezasına hükmolunur.”

Ağırlaştırılmış İşkence - Türk Ceza Kanunu m.95;

Maddede sayılan unsurlar gerçekleştiğinde **onbeş yıla kadar hapis** cezası verilebilir.

Maddenin 4. bendi uyarınca ise “İşkence sonucunda ölüm meydana gelmişse, **ağırlaştırılmış müebbet hapis** cezasına hükmolunur.”

Bununla birlikte 1990 yılların başında aşağıda ayrıntılı olarak aktarılan olağanüstü siyasal koşullarda Türkiye’de yoğun olarak yaşanan ve toplumda büyük bir tahribata yol açmış olan yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme ve işkence gibi ağır insan hakları ihlalleri bakımından zamanaşımı uygulaması 765 Sayılı Eski Türk Ceza Kanunu’nda yer alan düzenlemelere tabidir.

Bu kanun da yaşam hakkını ihlal eden fiiller “kasten öldürme” olarak tanımlanmıştır ve zamanaşımı süresi 20 yıldır. Bu süre, zamanaşımını kesen nedenlerin varlığında en fazla yarısı kadar, yani azami 30 yıla kadar uzamaktadır.

765 sayılı Eski TCK kapsamında istenen ceza sürelerine göre zamanaşımı süreleri aşağıdaki tablodaki gibidir:

SANIK HAKKINDA İSTENEN CEZA	ZAMANAŞIMI SÜRESİ	UZATILMIŞ ZAMANAŞIMI SÜRESİ
AĞIRLAŞTIRILMIŞ MÜEBBET AĞIR HAPİS VE MÜEBBET AĞIR HAPİS CEZASI GEREKTİREN SUÇLARDA	20 YIL	30 YIL
YİRMİ SENEDEN AŞAĞI OLMAMAK ÜZERE HAPİS CEZASI GEREKTİREN SUÇLARDA	15 YIL	22,5 YIL
5 SENEDEN 20 SENEYE KADAR HAPİS CEZASI GEREKTİREN SUÇLARDA	10 YIL	15 YIL

Bu zamanaşımı süreleri her şeyden önce yaşam hakkı ve işkence yasağının mutlak niteliği ve bu anlamda Devletin yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülükler ile bağdaşmamaktadır. Ötesi bu süreler, Devletin failer hakkında etkili soruşturma yapma ve fiillerine uygun bir cezaya çarptırılmalarını sağlama konusunda genelde gösterdiği özensizlik ve isteksizlik nedeniyle 1990’ların başlarında gerçekleşen pek çok yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme ve işkence fiilinin cezasız kalmasına yol açacaktır. Nitekim yargının tozlu arşivlerinde bekleyen yüzlerce hatta binlerce dosya failer cezalandırılmadan, mağdurların onarım ve giderimi sağlanmadan, kısacası adalet tesis edilemeden 2012 ve sonrasındaki yıllarda zamanaşımına uğrama riskiyle karşı karşıyadır.

Bu risk, aşağıda söz edilen olağanüstü dönemde yaşanan ağır ihlallerin ve bunların toplumda yol açtığı travmatik etkinin muazzam boyutları düşünüldüğünde hiçbir şekilde makul görülemez ve kabul edilemezdir. Çünkü zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle pek çok ihlal dosyasının kapatılması, bir yandan adalet duygusunu ayaklar altına alırken diğer yandan ağır insan hakları ihlallerinin bir daha asla yaşanmaması için ardındaki ortak akılı/zihniyeti/sistemi, yani hakikati ortaya

çıkarak bir toplumsal yüzleşme/hesaplaşma, dolayısıyla da Türkiye'nin asli ihtiyacı olan toplumsal barışı tesis etme imkânını ortadan kaldıracaktır.

Öte yandan Türk Ceza Yasasında, "işkence suçlarında" zamanaşımının işlemeyeceğine dair herhangi bir düzenleme yapılmamış olması işkence yasağının mutlak karakteriyle hiçbir şekilde örtüşmemektedir. Aynı sonuç, verilen cezaların fiilen uygulanmasını engelleyen af, cezanın ertelenmesi veya paraya çevrilmesi durumlarında da ortaya çıkmaktadır.

Bir başka sorun ise mevcut 20 yıllık zamanaşımı süresinin yaşam hakkı ihlallerinin zamanaşımı bakımından uluslararası yargı mercileri önünde tartışılmasını da engellemesidir. 1993 yılına ait ihlaller ancak 2013 yılı itibarıyla zamanaşımına uğrayacak ve zamanaşımı konusunun ancak bundan sonra bir uluslararası merci önüne götürülmesi mümkün olabilecektir.

Türkiye’de Ağır İnsan Hakları İhlalleri Açısından Olağanüstü Bir Dönem:

1990’lı Yılların İlk Yarısı...

12 Eylül askeri darbesi, başta işkence ve kötü muamele uygulamaları olmak üzere Türkiye’de insan hakları ihlallerinin yaygınlık, kitlesellik ve yoğunluk kazanması bakımından nasıl bir milat oluşturmaktaysa⁷ 90’lı yılların başları da yargısız infaz, faili meçhul cinayet, gözaltında zorla kaybetme ve işkence gibi ağır insan hakları ihlallerinin yeni ve özel bir boyut kazanması bakımından milat niteliğindedir.

Bunun temel nedeni Devletin, o dönemde özelde ‘Kürt Sorunu’na, genelde tüm muhalif unsurlara yönelik yaklaşımıdır. Devlet, ‘Kürt Sorunu’nu çözmek (!) amacıyla özellikle 90’lı yılların başlarından itibaren terörle mücadele adı altında yaygın olarak “olağanüstü hal” uygulamalarına ve “özel hareket/harp” tekniklerine başvurmuştur. Nitekim bu tespit, Susurluk Kazası’ni araştırmak üzere görevlendirilen Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu Savaş’ın hazırladığı raporda yer verdiği “... 1993 yılı köklü değişiklikleri gündeme getirdi ve terörle mücadelede şahinler devri başladı.”⁸ şeklindeki ifadelerle Devletin resmi kayıtlarına da geçmiştir.

Terör ile mücadele gerekçesiyle Devletin sertleşen tutumuyla birlikte o dönemde, ülkenin her yerinde ama bilhassa Güneydoğu illerinde insanlar evlerinden, işyerlerinden, sokaktan ya da kahvehaneden günün herhangi bir saatinde, ansızın sivil veya üniformalı güvenlik güçleri ya da onlara yardımcı olan kişiler (itirafçılar vs.) veya gruplar (geçici köy korucuları vs.) tarafından alınıyorlar ve sonra kayboluyorlardı. Ya da bir süre sonra elleri bağlı, işkence yapılmış bir halde bir köprünün altında veya bir tarlanın kenarında cesetleri bulunuyordu.

Söz konusu ağır insan hakları ihlallerinde yaşanan artış ve yoğunluk sivil toplum örgütlerinin raporlarına, TBMM Araştırma Komisyonu Raporlarına, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarına ve diğer uluslararası kuruluşlarının değerlendirme ve raporlarına da yansımıştır.

Örneğin bu ağır tablo, Susurluk Raporu’nda “(...) söz konusu baskıların OHAL bölgesinde yoğunlaştığı, baskı ve öldürme olaylarının 1992 yılından itibaren tırmanışa geçtiği, 1994, 1995, 1996 yıllarında dikkati çekecek düzeyde arttığı, 1997 yılında ise

⁷ 12 Eylül ile birlikte işkence, ülkede hayatın bir parçası haline getirilmişti. Karakollar, emniyet müdürlükleri, emniyet müdürlükleri bünyesinde oluşturulan özel bölümler, askeri kişilalar ve cezaevleri işkence merkezleri gibi çalıştı. Gözaltına alınanlar ve tutuklananların hemen hepsi istisnasız işkenceden geçirildi; yüz binlerce insan değişik biçimlerde ve düzeylerde işkence gördü. 12 Eylül döneminde resmi verilere göre 650 bin insan gözaltına alındı. Çıkarılan bir yasa ile gözaltı süresi 90 güne uzatıldı. Gözaltında tutulanlar, bu süre boyunca ne avukatlarıyla ne de herhangi bir yakınıyla görüşebildi. Zaman zaman gözaltı süresinin 90 gününü aştığı bile oldu. Yine yapılan bir değişiklikte, soruşturması tamamlanarak cezaevine gönderilen kişilerin tekrar emniyet tarafından alınarak işkenceli sorgudan geçirilebilmeleri yasal hale getirildi.

⁸ Kutlu Savaş’a göre dönemin Başbakanı’nın terörle mücadeleyi ön plandaki faaliyeti olarak ilan etmesi, Emniyet Genel Müdürlüğü’ne Mehmet Ağar’ın gelmesi ve ciddi bir tercih yapılarak 1993 yılında Özel Harekât Daire Başkanlığı kurularak polisin terörle mücadelede daha aktif rol üstlenmesi ise bu yaklaşım değişikliğinin göstergelerini oluşturmaktadır.

trendin önemli oranda düştüğü gözlenmektedir.” ifadeleriyle dile getirilmiştir.⁹

Dönemin olağanüstü koşullarını resmeden bir başka kaynak ise faili meçhul siyasi cinayetleri araştırmak üzere 1993 yılında TBMM’de oluşturulan Komisyonu’nun hazırladığı rapordur. Bu Komisyon, 1975 ile 1994 yılları arasında Türkiye’de toplam 908 faili meçhul siyasal cinayetin gerçekleştiğini tespit etmiştir. 1980 ile 1990 yılları arasında toplam 18 faili meçhul cinayet gerçekleşirken 1991 yılında bu sayı birden 24’e çıkmakta, ardından çok daha hızlı bir artışla 1992 yılında 316’ya, 1993 yılında ise 314’e sıçramaktadır.¹⁰ Bu artışın ‘Kürt Sorunu’ ile doğrudan bağlantılı olduğu ise toplam faili meçhul siyasal cinayetin yaklaşık % 70’inin doğu ve güneydoğu illerinde (Diyarbakır’da 259, Mardin’de 155, Batman’da 125, Şırnak’da 34, Tunceli’de 15, Bitlis’de 13, Ş.Urfa’da 10 olmak üzere toplam 611 faili meçhul cinayet) gerçekleşmesinden açıkça anlaşılmaktadır.

Dönemin bu ağır tablosu, AİHM’in Türkiye aleyhine aldığı pek çok kararda da dile getirilmiştir. Bu kararlardan biri de Diyarbakır’ın Kulüp ilçesine bağlı Karaorman Köyü’nde yaşayan Mehdi AKDENİZ’in 20 Şubat 1994 tarihinde askerler tarafından gözaltına alındıktan sonra kaybolması olayına dairdir. AİHM, bu kararında daha önce ele aldığı başka kayıp davalarına¹¹ da gönderme yaparak *“..bu davada da sözkonusu olan dönemde, ülkenin güneydoğusunda görülen ve ceza hukukunun etkili koruyucu özelliğine zarar veren kusurların, güvenlik güçlerinin hareketlerinden sorumlu tutulmamasına yol açtığı ya da bunu teşvik ettiği hükmüne vardığı da hatırlanmalıdır”¹²* demekte ve 1994 yılında Türkiye’de ve bilhassa Güneydoğu’da insan hakları ihlalleri açısından hüküm süren ağır koşulların altını çizmektedir.

Birleşmiş Milletler Zorla ve İradedışı Kayıplar Üzerine Çalışma Grubu’ da 1990 ile 2007 yılları arasında Türkiye’de 182 kayıp vakası tespit etmiştir. BM Kayıplar Çalışma Grubu’nun hazırlanan aşağıdaki grafikte¹³ de gözaltında zorla kaybetme eylemlerinde 1992 yılında başlayan tırmanışın 1994 yılında en üst seviyeye çıktığı görülmektedir.

⁹ Başbakanlık Teftiş Kurulu Susurluk Raporu Sa. 20.

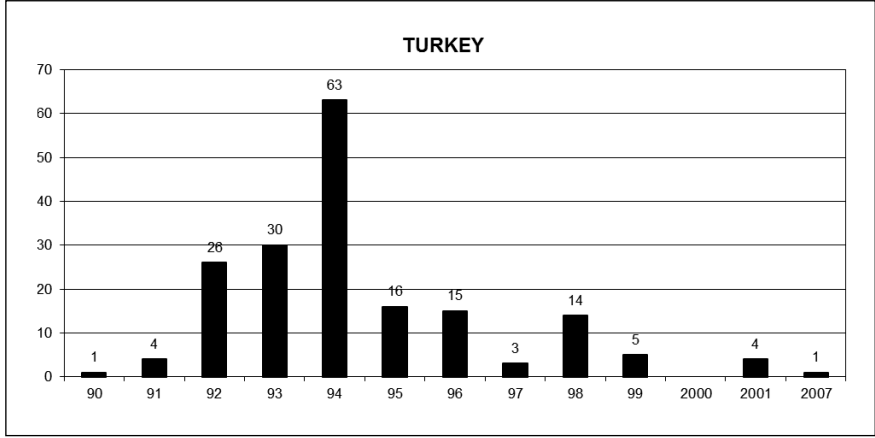
¹⁰ TBMM “Ülkemizin Çeşitli Yörelerinde İşlenmiş Faili Meçhul Cinayetler Konusunda Araştırma Komisyonu Raporu” Esas No 10/90, Tarih 12.10.1995 Sayfa 162.

¹¹ Bkz. AİHM Kılıç/Türkiye, no. 22492/93, § 75, AİHM 2000-III ve Mahmut Kaya/Türkiye, no. 22535/93, § 98, AİHM 2000-III kararları.

¹² Bkz. AİHM Akdeniz /Türkiye no. 25165/94, 31 Mayıs 2005, § 140.

¹³ Bkz. http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session19/A-HRC-19-58-Rev1_en.pdf

İnsan hakları örgütlerinin verilerine baktığımızda da 1992 ile 1994 yılları arasında Türkiyede olağanüstü bir dönemin yaşandığı ve faili meçhul cinayet, gözaltında zorla kaybetme ve işkence olaylarının en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir.

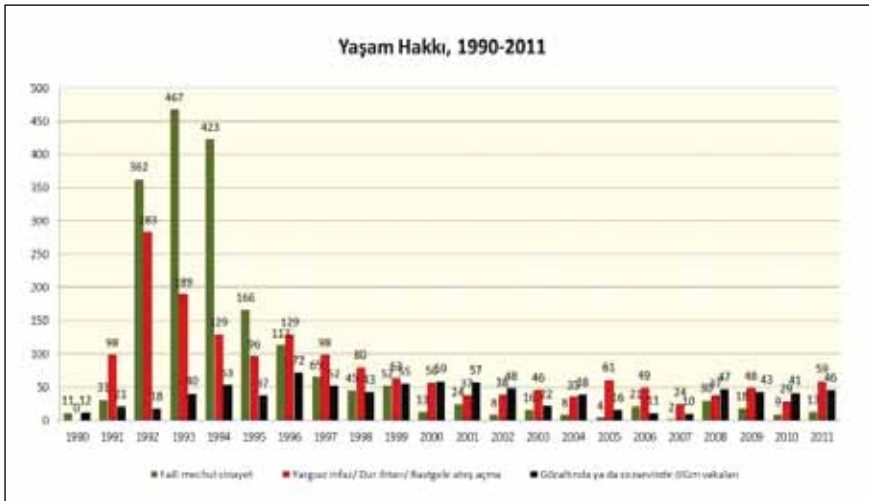
İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Dokümantasyon Merkezi'nin verilerine göre, Vakfın kurulduğu 1990 yılından 2012 sonuna kadar doğrudan devlet görevlileri tarafından ya da devletin teşviki, rızası veya göz yumması sonucu üçüncü kişiler/gruplar tarafından gerçekleştirilen yaşam hakkı ihlallerinin toplam sayısı 4 bin 772'dir.

Yaşam Hakkı İhlalleri 1990-2012, Türkiye İnsan Hakları Vakfı

Yıl	Faili meçhul cinayet	Yargısız infaz/ Dur ihtarı/ Rastgele ateş açma	Gözaltında ya da cezaevinde ölüm vakaları	Gözaltında zorla kaybetme vakaları
1990	11	-	12	2
1991	33	98	21	3
1992	360	283	18	8
1993	467	189	40	30
1994	423	129	53	57
1995	167	96	37	49
1996	113	129	72	19
1997	65	98	52	10
1998	41	80	43	11

1999	51	63	55	16
2000	15	56	59	6
2001	24	37	57	2
2002	7	38	48	2
2003	16	46	22	-
2004	8	35	38	-
2005	4	61	16	-
2006	21	49	11	-
2007	2	24	10	-
2008	30	37	47 (8 gözaltı, 39 cezaevi)	2
2009	18	48	43 (6 gözaltı, 37 cezaevi)	2
2010	9	29	41 (6 gözaltı, 35 cezaevi)	-
2011	15	59	46 (5 gözaltı, 41 cezaevi)	-
2012	19	36	75 (9 gözaltı, 66 cezaevi)	-
TİHV toplamı	1.919	1.720	914	219

Bu verileri bir grafik olarak düzenlendiğinde söz konusu ihlallerin 1992-94 yılları arasında dramatik bir artışla en üst seviye çıktığı görülmektedir:

İnsan Hakları Derneğinin verileri benzer sonuçları vermektedir.

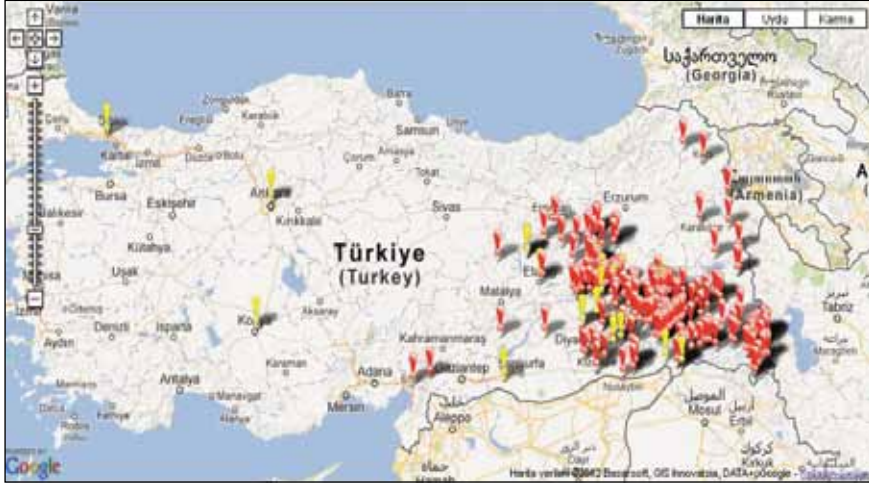
Yaşam Hakkı İhlalleri 1980 - 2012, İnsan Hakları Derneği

YIL-DÖNEM	FAİLİ MEÇHUL CİNAYETLER	YARGISIZ İNFAZLAR/ DUR İHTARINA UYMAMA/ GÜVENLİK KUVVETLERİNİN RASTGELE ATEŞİ	GÖZALTINDA VEYA CEZAEVLERİNDE ÖLDÜRMELER/ ÖLÜMLER	SİYASAL NEDENLERLE ZORLA KAYBEDİLENLER
1980-1989	-	-	297	-
1990	11	-	12	-
1991	31	98	21	-
1992	362	283	18	-
1993	467	189	40	52(1980-1993)
1994	423	245	53	328
1995	321	96	37	220
1996	113	129	72	194
1997	109	98	52	66
1998	192	85	43	29
1999	212	150	55	36
2000	145	114	59	7
2001	160	55	57	4
2002	75	40	48	2
2003	50	46	22	2
2004	47	42	38	-
2005	4	61	18	-
2006	20	49	21	-
2007	42	34	11	-
2008	29	35	45	-
2009	18	46	39	-
2010	22	29	43	-
2011	13	59	46	-
2012	19	36	75	-
TOPLAM	2.891	1.981	1.222	940

İnsan Hakları Derneği (İHD)'nin araştırmalarına göre aynı dönemlerde gözaltında zorla kaybedilenlerin toplam sayısı 410 dur. Ayrıca İHD tarafından yapılan tespitlere göre bugün halen ülke genelinde 29'u açılmış, 224'ü iddia edilen ve henüz açılmamış olmak üzere toplam 253 toplu mezarda 3248 kişi gömülmüştür. Açılan mezarlarda 190 kişinin kemiklerine ulaşılmıştır. Yıllar içinde oluşan bu mezarlar, zorla kaybedilenlerin

gömüleri, askeri operasyonlar ve çatışmalarda öldürülen kişilerin gömüldüğü toplu mezarlar, askeri darbe dönemleri kayıplarının ve idam edilip cesetleri saklanan kişilerin mezarları, yasadışı örgütlerin mezarları şeklinde çeşitlilik göstermekle birlikte büyük bölümü yine 90'lı yılların başlarında yaşanan ihlallerin ürünüdür.

İHD'nin Toplu Mezar Haritası:¹⁴

Sonuç olarak, yukarıda çok farklı kaynaklardan aktarılan tüm veri ve değerlendirmeler 1990'lı yılların ilk yarısının Türkiye'nin ağır insan hakları ihlallerinin çok yoğun biçimde yaşandığı, başta Kürtler olmak üzere tüm toplumsal kesimler açısından süreğen ve karmaşık travmatik etkilere yol açan olağanüstü bir dönem olduğu konusunda örtüşmektedir. Buna karşın, yine yukarıda da belirtildiği gibi bu ihlaller hakkında açılan soruşturma/dava dosyalarının büyük bir bölümü 2012 ve sonrasındaki yıllarda zamanaşımına uğrayarak kapatılacak ve failer cezasız kalacaktır.

¹⁴ Bkz. <http://www.ihddiyarbakir.org/Map.aspx>

Zamaşıımına Yol Açan Nedenler

Türkiye'de yaşam hakkı ihlalleri ve işkence olaylarının zamaşıımına uğramasının temel nedeni, soruşturma ve yargılamaların etkin, çabuk ve gerekli özen gösterilerek yapılmıyor olmasıdır. AİHM, Türkiye aleyhine aldığı bir kararında bu tespiti çok çarpıcı bir biçimde yapmaktadır:

*"Bu bağlamda AİHM, 3. madde kapsamındaki kötü muamele iddiaları karşısında ya da (...) şiddet kullanımı sonucunda 2. maddenin ihlal edilerek ölüme sebebiyet verildiği durumlarda, sorumluların tespiti ve cezalandırılması amacıyla Devlet yetkililerinin resmi ve **etkili bir soruşturma yürütmeleri gerektiğini** vurgulayan pozitif yükümlülüklerle ilgili yerleşik içtihadına gönderme yapmaktadır.*

*(...) Söz konusu pozitif yükümlülükler bağlamında öngörülen makul çabukluk ve özen zorunluluğu gözönüne alındığında, bugün - yani olaylardan 13 yıl yedi aydan fazla bir süre sonra - itham edilen Devlet görevlileri hakkında yürütülen ceza davasının (...) hâlâ devam ettiğini ve sorumluların belirlenmesinde elle tutulur ve güvenilir herhangi bir ilerleme görülmediğini gözlemek yerinde olacaktır. (...) Bu gözlem, her ne kadar ağır ceza mahkemesinin cezaevi personeli hakkında yürütülen **davanın zamaşıımına uğradığının** karara bağlanması nedeniyle AİHM'in daha fazla incelemesini gereksiz kılsa da **böyle bir sonucun kabul edilemez olduğunu** ve bunun ancak yukarıda dile getirilen **çabukluk ve özen zorunluluğu ile bağdaşmayan bazı adli gecikmelerle** açıklanabileceğini vurgulamak gerekir."¹⁵*

¹⁵ PERİŞAN VE DİĞERLERİ/Türkiye; 20 Mayıs 2010, 12336/03. Bu davanın kısa özeti aşağıdaki gibidir:

DİYARBAKIR CEZAEVİ KATLİAMI

09.1996 tarihinde 138 asker, 40 çevik kuvvet polisi ve gardiyan tarafından Diyarbakır Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlülere karşı bir saldırı düzenlenir.

33 mahpus, ziyaretçileri ile görüşmek için bekletildikleri koridorda 138 asker, 40 çevik kuvvet polisi ve gardiyan tarafından cop, demir çubuk, çivili sopa ve kalaslarla dövülürler. Saatlerce süren bu eylem bir katliama dönüşür ve sonuçta 10 mahpus hayatını kaybederken, 23 mahpus ise ağır şekilde yaralanır. Yaralılara ilişkin raporlar, uygulanan vahşeti göstermektedir.

- Savcı, 23 Ekim 1996 tarihinde Diyarbakır İl İdare Kurulu'ndan soruşturma izni ister.
- Katliamdan sağ kalanlar 4 Aralık 1996 tarihinde ayrıca suç duyurusunda bulunurlar.
- Katliam nedeniyle 35'i asker, 29'u polis ve 8'i gardiyan olmak üzere toplam 72 kamu görevlisi hakkında görevi kötüye kullanma, zor kullanma yetkisinde sınırı aşılması nedeniyle yaralama ve birden fazla kişinin ölümüne sebep olma suçlamasıyla dava açılır.
- Olaydan yaklaşık 15 ay sonra, sanıkların eyleminin "suç" olarak nitelendirilebilecek bir eylem olmadığı ve aslında "idari eylem" olduğu gerekçesiyle mahkeme, dosyayı yetkisizlik kararı ile idare mahkemesine gönderir.
- İdare mahkemesinin davayı kabul etmemesi üzerine dosya Yargıtay'a gider. Yargıtay, davanın ağır ceza mahkemesince görülmesine karar verir.
- Ağır ceza mahkemesinde 22 ayda 10 duruşma yapılır.
- Bu süreçte, mağdurlar ve sanıklar dinlenir, tanık gardiyanların ifadeleri alınır, otopsi kayıtları incelenir ve cezaevinden koğuş araması tutanakları getirilir. 22 ayda başkaca işlem yapılmaz.
- Yaklaşık 10 yıl sonra, mahkeme, işkenceden/yaralamadan sorumlu 7 sanık hakkındaki davayı zamaşıımı nedeniyle düşürür, 3 sanık hakkında ise beraat kararı verir. Ölümlerden doğrudan sorumlu olan 62 sanık hakkında ise 5'er yıl hapis cezasına hükmeder.
- Karar temyiz edilir. Dosya Yargıtay'da 15 ay bekler. Daha sonra da dosya eksikleri nedeni ile kararın bozulmasına karar verilir.

Oysa hem yaşam hakkı ihlali hem de işkence yasağı, bu suçları işleyenler hakkında etkili bir soruşturma yürütülerek fiillerine uygun bir cezaya çarptırılmalarını da içermektedir. AİHM, soruşturmaların etkin biçimde yürütülmesine ilişkin yükümlülüğü, tüm hak ihlallerinde aynı biçimde tanımlamaktadır. Bu nedenle, aşağıda aktarılan yaklaşım suçun yaşam hakkı ihlali ya da işkence olduğuna bakılmaksızın tüm soruşturmalar için geçerlidir.¹⁶

"Bu bağlamda, ivedilikle hareket etmek ve gecikmelerden mümkün olduğunca kaçınmak gerektiği konusunda şüpheye yer bulunmamaktadır. Genellikle, hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalırken toplumun ihtiyaç duyduğu güvenin sağlanması ve yasadışı eylemlerin görmezden gelinmesi ve bu eylemlere ortak olduğu kanısının oluşmasının engellenmesi için, yetkililerin kötü muamele iddialarını soruşturmakta hızla harekete geçmesi zaruridir. Bazı durumlarda soruşturmanın ilerlemesini önleyen engel ve zorluklar mevcut olabilir bile, toplumun hukukun üstünlüğü ilkesine bağlı kalırken ihtiyaç duyduğu güvenin sağlanması ile yasadışı eylemlerin görmezden gelindiği ve bu eylemlere ortak olduğu kanısının oluşmasının engellenmesi için, kötü muamele iddialarına ilişkin soruşturulmaların yetkililer tarafından hızla başlatılması genel olarak başlıca unsur kabul edilmektedir"¹⁷

Bu çerçevede ülkemizdeki yargı mercileri de yasadışı eylemlere müsamaha gösterdikleri ya da zımnen onayladıkları izlenimi verecek bir davranıştan kaçınmak ve sorumluların etkin bir biçimde yargılanması ve cezalandırılması için her türlü özeni göstermekle yükümlüdürler.

AİHM yine Türkiye aleyhine aldığı bir kararda yargı mercilerinin bu yükümlülüğten oldukça uzak bir noktada oldukları gerçeğini şu ifadeler ile ortaya koymaktadır:

"Bu davaların ortak özelliği savcının bireyler tarafından güvenlik güçlerinin yasadışı bir fiile karışma olayıyla ilgili iddiaları takip etmede gösterdiği ihmal, söz konusu güvenlik güçleri üyelerinin ifadelerini alamaması ve onları sorguya çekmemesi, güvenlik güçleri tarafından sunulan olay tutanaklarına dayanarak

-
- Yeniden yapılan yargılama 2007 yılında sonuçlanır. Karar: üç sanık hakkında beraat, yaralama ile suçlanan yedi sanık hakkında zamanaşımı nedeniyle düşme ve 62 sanık hakkında kastın aşılması suretiyle birden fazla kişiyi öldürme suçundan 5'er yıl hapis.
  - Ancak ceza alan sanıklar, 4616 sayılı Şartla Salıverme ve Cezaların Erteleme Kanunu'ndan yararlanırlar.
  - Katliamda yaralananlar ve ölenlerin yakınları, kararın kesinleşmesini beklemeden AİHM'e başvuru yapar.
  - AİHM, olayın üzerinden 13 yıl geçmiş olduğu; yargılamanın, savcılık ve mahkemenin yeterli özeni göstermemesi nedeniyle uzadığı; dosyanın zamanaşımına uğrama riskinin bulunduğu ve ağır ceza mahkemesi kararında, yaralama suçu kapsamında yargılanan 7 gardiyan hakkındaki davanın zamanaşımı nedeniyle düşmüş olduğu gerekçesiyle;
  - Bu davada, kamu görevlilerinin ölüm ve hayati tehlike oluşturacak şekilde yaralama sonucu doğuran eylemlerinin AİHS'in 2. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkını ihlal ettiğine, diğer yaranmaların ise Sözleşme'nin 3. maddesinde sayılan işkence yasağını ihlal ettiğine karar verir.

¹⁶ Erdal ve Bakırcı, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 3. Maddesi Uygulama Elkitabı, OMCT EI Kitapları Dizisi Cilt: 1 - Kasım 2006, s.190

¹⁷ BATI VE DİĞERLERİ/Türkiye, 3 Haziran 2004, no. 33097/96 ve 57834/00;

olayların PKK tarafından meydana getirildiği savını temel alması ve başka delile dayanamamasıdır.”¹⁸

AİHM kararında değindiği “ihmal”, soruşturma aşamasında delillerin eksik toplanması, (örneğin işkence iddialarında sağlık kurumlarından gerekli tedavi evraklarının getirilmemesi vb.) anlamına gelmektedir. Daha sonra yargılama aşamasında mahkemelerin eksik olan delillerin toplanması için pek çok yazışma yapması yargılamaların uzamasına yol açmaktadır. Bu da davaların zamanaşımına uğramasında önemli bir etken olabilmektedir.

Gerek soruşturma gerekse yargılama aşamalarında suç olan fiilin nitelendirilmesi de zamanaşımı sürelerini doğrudan etkilemektedir. Örneğin “işkence” olarak nitelenecek bir fiilin “zor kullanma yetkisinde sınırı aşılması sonucunda yaralama” olarak nitelendirilmesi her iki suç için zamanaşımı sürelerinin farklı olması nedeniyle zamanaşımı süresinin düşmesine neden olabilmektedir.

C.S.- D.P./Türkiye, AİHM, 15828/03

C.S. ile D.P., 6 Mart 1999’da İskenderun Yenişehir Emniyet Müdürlüğü’nce “PKK lehine gösteri” yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alınırlar. Gözaltına alındıkları sırada C. S. 19, D.P. ise 16 yaşındadır.

Gözaltında; kendilerini muayene eden hekim tarafından bekâret kontrolü yapılır ve kayıtlara geçer. Her ikisinin de gözleri bağlanır, uzun süre ayakta durmaya zorlanırlar, aç, susuz ve uykusuz bırakılırlar. Hakarete uğrarlar. İşkence ve ölümlü tehdit edilirler. Her iki mağdur da kadın polis memuru Aysun YÜKSEL tarafından çırılçıplak soyulur. Mağdurlardan biri cinsel tacize uğrar ve dövülür. Polis memurları başvuranın makatına cop sokar, bunun sonucunda kanama meydana gelir.

C.S. ve D.P. aleyhlerine yapılan soruşturma sonucu tutuklanırlar.

- ✓ Mağdurlar, gözaltında iken tecavüz de dahil olmak üzere işkenceye maruz kaldıklarını belirterek suç duyurusunda bulunurlar.
- ✓ 2 ay sonra savcı, görevsizlik kararı verir ve Memurin Muhakematı Kanunu uyarınca soruşturma izni almak için dosyayı İskenderun İl İdare Kurulu’na gönderir.
- ✓ Olayın üzerinden 9 ay geçtikten sonra İl İdare Kurulu, Terörle Mücadele Şubesi’nde görevli iki polis memuru hakkında soruşturma izni verilmemesine karar verir.
- ✓ Aynı süreçte, mağdurlar Türk Tabipler Birliği’ne (TTB), anlatımları ile doktor raporlarının uyumlu olup olmadığı konusunda bir tıbbi görüş için başvururlar. TTB, yaptığı değerlendirme sonucunda, mağdurların şikâyetlerin kötü muamele iddialarıyla örtüşüğünü belirtir.

¹⁸ KILIÇ/Türkiye, 28 Mart 2000, 22492/93;

- ✓ Rapor veren hekimler, bekâret kontrolü yapan hekimlerin, kişilerin onayını almaları ve açıklamalarını dinlemeleri gerektiğinin altını çizerek. Dava koşullarını gözönüne alarak bekâret testlerinin başvuruları aşağılamak amacıyla yapıldığı tespitinde bulunurlar.
- ✓ Mağdurların avukatlarının, karara itirazı üzerine Başkomiser Gürkan İLHAN ile polis memurları Murat ÇAKIR, Halil ÖZKAN ve Aysun YÜKSEL hakkında “işkence yapmak” suçundan dava açılır.
- ✓ Yargılama sürecinde Çapa Tıp Fakültesi’nde muayene edilen mağdurların gözaltında işkence, tecavüz ve cinsel tacize uğradıkları raporlaştırılarak, “Travma Sonrası Stres Bozukluğu” tanısı konur.
- ✓ Sanık polislerden Halil ÖZKAN, emekli olduğu için adresine ulaşılamaz. Diğer sanıklar ise farklı illere atanırlar. Kendilerine tebligat yapılmadığı için duruşmalar sürekli ertelenir.
- ✓ Çapa Tıp Fakültesi’nin raporlarının “geçici” olduğuna kanaat getiren mahkeme, İstanbul Adli Tıp Kurumu’ndan yeni bir rapor ister. 39 uzman tarafından hazırlanan bu rapor ancak 4 yıl sonra mahkemeye ulaşır. Bu raporda “işkence bulgularına rastlanmadığı” belirtilmektedir.
- ✓ Mahkeme olayın üzerinden tam 6 yıl geçtikten sonra, 31. duruşmada delil yetersizliğinden sanık polislerin beraatına karar verir. Mağdurlar kararı temyiz eder.
- ✓ Yargıtay Başsavcılığı tebliğnamesini tam 1 yılda hazırlar. Bundan 7 ay sonra Yargıtay kararı bozsa da, zamanaşımı süresinin dolmasına sadece 4 ay kalmıştır.
- ✓ Yeniden görülmeye başlanan dava, zamanaşımının dolması nedeniyle düşer.
- ✓ AİHM’e yapılan başvuru sonucu, 17 Mart 2009 tarihinde “işkence” ve “adil yargılanma hakkının” ihlal edildiğine karar verilir.
- ✓ O dönemde komiser olan Gürhan İLHAN Kahramanmaraş Emniyet Müdürlüğüne terfi ettirilir.

Davada, “makata cop sokma” suçu tecavüz kapsamında değerlendirilmiş olsa idi tecavüz suçuna öngörülen cezanın üst sınırı 24 yıl olacağı için, zamanaşımı süresi 22.5 yıla çıkacak, bu durumda da zamanaşımı süresi dolmayacaktı.

Yargıtay sürecinin uzunluğu da zamanaşımı sürelerini doğrudan etkileyebilmektedir. Her ne kadar öne çıkan gerekçe iş yükü fazlalığı olsa da, kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen yaşam hakkı ihlali ve işkence suçlarında temyiz edilen dosyaların Yargıtay tarafından karara bağlanması ortalama 2 ile 4,5 yıl gibi süreleri almaktadır.

Elbette tek sorumlu yargı mercileri değildir. Kolluk kuvvetleri de siyasal koruma ve cezasızlığın verdiği cesaretle pervasızlaşarak soruşturma ve yargılamaların etkin ve hızlı biçimde yapılmasını engelleyebilmektedir:

"AİHM, sanıklara tanınan bu serbestliği ve hele de emniyet yönetiminin nasıl olup da beş yılı aşkın bir süre boyunca isnat edilen olaylara karıştıklarından şüphelenilen polis memurlarının fotoğraflarını vermeyi reddetmek suretiyle bir ceza mahkemesinin emirlerini çiğneyebildiğini anlamakta güçlük çekmektedir."¹⁹

Etkin ve hızlı soruşturma yükümlülüğü, hem ceza yargılamasını hem disiplin yargılamasını ve hem de tazminat süreçlerini kapsar.

Tazminat, yaşam hakkı ihlali ve işkence yasağının olmazsa olmazıdır. Kaldı ki insan hakları ihlallerinin yol açtığı mağduriyetlerin/zararların tazmin edilmesi hakkı tüm insan hakları belgelerinde güvence altına alınmıştır.

Tazminat, aynı zamanda ağır insan hakları ihlallerine maruz kalan kişilerin yaşadıkları travmanın tanınması anlamına da gelir. Tanınma ise sağaltıcı/onarıcı bir etki yaratır. Bu bakımdan tazminat, sadece mağdurların olay sırasında kaybettiklerinin geri ödenmesi ile sınırlı olmamalı, yanı sıra ihlalin yol açtığı ruhsal ve fiziksel travmaların rehabilite edilmesi için yapılacak masrafları, kişinin travmaları nedeniyle düştüğü yoksulluk gibi adaletsizliklerden kurtulmasını sağlayacak harcamaları da içermelidir.

Türkiye'deki mevcut mevzuata göre bu hakkı kullanabilmenin yolu tazminat davasıdır. Mağdurlar ya da yakınları, fail(ler)e karşı doğrudan hukuk mahkemelerinde dava açma hakkına sahip oldukları gibi fail(ler)in kim olduğundan bağımsız olarak Devlete/idareye karşı hizmet kusuru nedeniyle idare mahkemelerinde de tazminat davası açabilirler. Bununla birlikte tazminat davalarında zamanaşımı süreleri dava açma hakkını ortadan kaldıracak kadar kısadır.

Failin belli olması durumunda doğrudan faille karşı hukuk mahkemelerinde açılan tazminat davalarında zamanaşımı süresi, 6098 Türk Borçlar Kanunu'nun 72. maddesine göre zarar görenin zararı ve faili öğrenmesinden itibaren 2 yıldır ve her koşulda 10 yılı geçemez. Ancak, zarara yol açan eylem suç ise ve ceza kanunda daha uzun bir süre öngörülmüş ise zamanaşımı süresi, ceza kanununda fiil için belirtilen zamanaşımı süresidir.

Bununla birlikte hukuk davaları eylemi gerçekleştiren kişinin bireysel sorumluluğuna dayandığı için faili meçhul cinayet, gözaltında zorla kaybetme ve işkence gibi ceza yargılaması gerektiren suçlarda, her ne kadar yasada bu yönde bir düzenleme yapılmış olsa da hukuk mahkemeleri bir teamül olarak hakkında tazminat talebinde bulunulan kişinin/kişilerin bu fiillere dair sorumluluklarının saptanmasını, yani bir ceza davasında fiilen mahkûm olmuş olmalarını beklemektedirler. Bu da, ceza davalarının genelde çok uzun sürmesi ve çoğunlukla da cezasızlıkla sonuçlanması nedeniyle tazminat davaları için öngörülen zamanaşımı süresinin aşılmasına yol açmaktadır.

¹⁹ HÜSEYİN ŞİMŞEK/Türkiye, 20 Mayıs 2008, no: 68881/01

Tazminat talebiyle idari dava açma süresi ise İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 13. maddesine göre fiilin öğrenilmesinden itibaren 1 yıl ve idari fiil tarihinden itibaren her halükarda 5 yıldır. İlgili idareye yapılan başvurunun reddedilmesi ya da altmış gün içinde yanıt verilmemesinden sonra 60 gün içinde idare mahkemesine dava açılabilir.

Yasa, dava açma sürelerini "fiilin öğrenilmesine" bağlamakta ve süreyi buradan başlatmaktadır. Ancak, ağır insan hakları ihlaline maruz kalmış kişiler, yaşadıkları travmanın etkisiyle gerektiği gibi hızlı davranamamakta, genelde dava açmak için öngörülen süreleri kaçırmaktadırlar.

Soruşturma ve yargılamaların yavaş ilerlemesi ve uzun sürmesi zamanaşımına yol açan en temel etkenlerden biri olması nedeniyle mevzuatta soruşturma ve yargılamaları hızlandıracak yasal düzenlemelerin yapılması önem taşımaktadır.

Bu amaçla 2003 yılında Eski Ceza Muhakemesi Kanunu (CMUK)'da yapılan değişiklikle işkence ve kötü muamele davalarının zamanaşımına uğrama riskini azaltacak bazı yasal önlemler alınmıştı. Bu kapsamda işkence ve kötü muamele davalarının acele işlerden sayılması, ivedilikle ele alınması, duruşmalara zorunluluk bulunmadıkça 30 günden fazla ara verilememesi ve adli tatillerde yargılamaya devam edilmesine yönelik düzenlenmeler yapılmış idi. Ancak, 2005 yılında kabul edilen Yeni CMUK'da bu hükme yer verilmeyerek yargılamayı hızlandıracak tedbirlerden maalesef vazgeçilmiştir.

Bütün bu sıralananların yanı sıra Türkiye'deki savcı ve yargıçların zihniyetinden, bağımsız yargı ve kanaat oluşturma konusundaki sınırlılıklarından kaynaklanan yargı pratikleri de zamanaşımı sürelerini olumsuz etkilemektedir. Aşağıda Bölüm II'de ayrıntılı olarak ele alınan Ayhan EFEOĞLU vakasında dosyanın zamanaşımına uğraması için savcının zorlama hukuksal yorum ve çabası bu kapsamda ilginç bir örnek oluşturmaktadır:

Ayhan EFEOĞLU Dosyası

İstanbul - 1992

Yıldız Teknik Üniversitesi öğrencisi Ayhan EFEOĞLU 1992 yılında İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra kendisinden bir daha haber alınamamıştır.

Ailesinin başvurusu üzerine İstanbul Savcılığı bir soruşturma başlatmıştır.²⁰ 1992 yılında başlatılan bu soruşturma için İstanbul C. Başsavcılığı 21.01.2008 tarihinde zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararı vermiştir.²¹

²⁰ İstanbul C. Başsavcılığı, 992/41786 Haz. sayılı dosya

²¹ İstanbul C. Başsavcılığı, 21.01.2008, 1992/ 41786 Haz. - 2008/ 823-20 K.

Savcı, sanıkların kimler olduğunu tespit etmemekle birlikte Ayhan EFEOĞLU'nun, gözaltında maruz kaldığı işkence sonucu öldürüldüğünü kabul etmektedir. Ancak tespit edemediği dolayısıyla tanımadığı, bilmediği görevlilerin işkence yaparken öldürme kastlarının bulunmadığı (!) kanaatine vararak sözkonusu eylemi eski TCK'da düzenlenen "kastı aşan öldürme suçu" olarak nitelemiştir. Bu suç "kasten öldürme suçundan" daha az bir ceza öngördüğünden, zamanaşımı süresini 20 yıl yerine 15 yıl olarak hesaplamış ve dosyanın zamanaşımına uğradığı gerekçesiyle takipsizlik kararı vermiştir.

Sonuç olarak, yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme ve işkence suçlarına karşı açılan soruşturma ve davaların zamanaşımına uğramalarının temel nedeni, AİHM'in bu tür suçlar ile ilgili Türkiye aleyhine vermiş olduğu pek çok kararında da belirtildiği gibi Devletin, taraf olduğu uluslararası sözleşme ve belgeler gereği yerine getirmek zorunda olduğu;

- "Etkili soruşturma yapma yükümlülüğü",
- "Soruşturmanın olaya katılan kişi ve kurumlardan bağımsız olarak gerçekleştirilmesi yükümlülüğü",
- "Soruşturmanın hızlı ve makul bir süre içerisinde gerçekleştirilmesi yükümlülüğü"
- "Soruşturmanın sorumlularının tespiti ve cezalandırılmasına yönelik yapılması yükümlülüğü"

gibi yükümlülüklerini yerine getirmemiş olmasıdır.

Zamanaşımının Kaldırılmasına Yönelik TBMM’de Sürdürülen Çalışmalar

25 Ocak 2012 tarihinde TİHV yönetim Kurulu üyesi Coşkun ÜSTERCİ ve Proje Koordinatörü Evren ÖZER, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde oluşturulan “Terör ve Şiddet Olayları Kapsamında Yaşam Hakkı İhlallerinin İncelenmesine Yönelik Alt Komisyon”a davet edildiler. Coşkun ÜSTERCİ, Komisyon’a, TİHV’in “İşkence ve Kötü-Muameleye Karşı Mücadelede Bütüncül Yaklaşımı Güçlendirmek” başlıklı projesi kapsamında yürütülen çalışmalar çerçevesinde bir sunum yaptı.²²

ÜSTERCİ sunumunda, yukarıda değinilen 90’lı yılların başında yaşanan ağır hak ihlallerinden söz ederek, özellikle yaşam hakkı ve işkence yasağı ihlali gibi suçlarda zamanaşımı süresinin uygulanmaması gerektiğini belirtti. Bilhassa 1992 ve 1993 yıllarında gerçekleşen faili meçhul cinayet, gözaltında zorla kaybetme eylemi ve işkence olaylarına ilişkin soruşturma ve/veya dava dosyalarının, eğer hemen gereği yapılmaz ise eski TCK’da zamanaşımı süresinin 20 yıl olması nedeniyle bir daha açılmamak üzere kapatılma riskiyle karşı karşıya olduğunu vurguladı ve TİHV tarafından hazırlanan zamanaşımı uygulamasını değerlendiren/eleştiren bir dosyayı Komisyon’da yer alan milletvekillerine dağıttı. Milletvekillerinin ilgi ile dinlediği bu sunum ulusal medyanın da ilgisini çekti ve birinci sayfalarda yer buldu.²³

Aynı zamanda TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu üyesi de olan CHP İstanbul Milletvekili Mahmut TANAL, yukarıda söz edilen sunumdan hemen bir gün sonra, 26.01.2012 tarihinde TBMM Başkanlığına Türk Ceza Kanunu’nun dava zamanaşımını düzenleyen 66. maddesinde değişiklik yapılmasına yönelik bir yasa teklifi verdi. Milletvekili TANAL, bu teklifinde faili meçhul durumda olan ve ölüme veya kayıplara neden olan suçlara ilişkin kamu davalarında dava zamanaşımı hükümlerinin uygulanmaması için söz konusu kanun maddesinde değişiklik yapılmasını talep etti.

Kanun teklifinin gerekçesinde “Devletler, ‘suçla mücadele’ mazeretiyle şiddeti, maskelemeye, meşru ve kabul edilebilir kılmaya çalışmaktadırlar. Devlet’in gerçekleştirdiği şiddet fiillerinde zamanaşımının kabul edilmesi, bu fiillerin neden olduğu acı ve ıstırapın, dolayısıyla sindirmenin de kabul edilebilir kılınması anlamına gelmektedir. Yaşam hakkı mutlak olarak devletin koruması altındadır. Koruma sorumluluğu, kişilere karşı öngörülebilir tehditleri önleme yükümlülüğünü de kapsar. Devlet, bireyler arasındaki ilişkilerde, sosyo-politik düzenin sağlanması bakımından suçları ve cezaları affedici, ortadan kaldırıcı düzenlemeler yapar. Şiddet, gözaltında kayıp ve işkence zamana ve mekâna göre değişebilir bir kavram değildir. Bireyin devletin kontrolüne girdiği andan itibaren bedensel ve ruhsal bütünlüğünün korunması devletin yükümlülüğü altındadır. Bu yükümlülük, yaşam hakkı ihlallerini ve işkence fiilinin önlenmesini, aksi halde failerin saptanması, yargılanması, cezalandırılması ve cezanın da yerine getirilmesini içermektedir. Devletin bu yükümlülüklerden herhangi birini yerine getirmemesi sonucunu doğuran zamanaşımı ise devletin birey üzerinde

²² Bkz. http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/haber_portal.aciklama?p1=120370

²³ Bkz. <http://gundem.milliyet.com.tr/21-yilda-1901-faili-mechul/gundem/gundemdetay/26.01.2012/1493812/default.htm>

*uyguladığı şiddetin onaylanması ve meşrulaştırılması anlamına gelir.*²⁴ diyen Mahmut TANAL, devamla, her ne kadar Türk Ceza Kanunu'nun 77. maddesinde "İnsanlığa karşı suçlarda" zamaşıımı kuralının işlemeyeceği kabul edilse de, mevcut yasalarda insanlığa karşı suç olarak tanımlananlar dışında kalan fakat devletin teşviki veya rızası veya göz yumması sonucu gerçekleşen suçların zamaşıımına tabi olmaya devam ettiğinin altını çizmiştir. Bu nedenle de pek çok faili meçhul cinayet, kayıp ve işkence olayının aydınlatılmadan, failler tespit edilemeden zamaşıımına uğramasının kişilik hakkı, yaşam hakkı, güvenlik ve özgürlük hakkı, adil yargılama hakkı ihlaline yol açtığını belirtmiştir.

13.02.2012 tarihinde TBMM Adalet Komisyonu'na sevk edilen Mahmut TANAL'ın kanun teklifi halen Komisyon'da sıra beklemektedir.

Bu tekliften önce yine CHP İstanbul Milletvekili Sezgin TANRIKULU ve Ankara Milletvekili Emine ÜLKER TARHAN, 25 arkadaşlarıyla birlikte 06.12.2011 tarihinde verdikleri kanun teklifiyle, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun zamaşıımını düzenleyen 66 ve 68. maddelerine yine TCK'da düzenlenmiş olan "Kasten öldürme (m.81)", "Kasten öldürmenin nitelikli şekilde işlenmesi (m.81)", "İşkence (m.95)", "Neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış işkence (m.95)" ve "Çocukların cinsel istismarı (m.103)" suçlarında zamaşıımına ilişkin hükümlerin uygulanmayacağına dair ibare eklenmesini istemişlerdir.²⁵

Kanun teklifinin gerekçesinde, "Ne var ki ülkemizde yaşam hakkını ihlal eden ve ölümlerle sonuçlanan yüzbinlerce suç ile işkence suçu, davaların ve cezaların zamaşıımına uğraması sonucunda cezasız kalmıştır. Adalet Bakanlığı'nın verilerine göre, zamaşıımından dolayı faili meçhul 240 bin civarında olayla ilgili dosya ortadan kaldırılmıştır. Güneydoğu'da yaşanan birçok faili meçhul cinayet ve Madımak Katliamı gibi olaylar da zamaşıımına uğramak üzeredir. (...)

Nitekim Adalet Bakanlığı da 2006'da 'Faili Meçhul Olaylar ve Cinayetler Hakkında Genelge' yayımlayarak 'bir kısım faili meçhul olaylar ve cinayetlerin aydınlatılmadığı, suç faillerinin yakalanmadığı, öldürülenlerin kimliklerinin sağlıklı bir şekilde tespit edilmeden defnedildiği, bu olaylara ilişkin soruşturmaların yürütülmesinde kimi zaman gerekli özenin gösterilmediği, bu suretle suç fail ya da faillerinin tespit edilemeden suçun zamaşıımına uğramasına sebebiyet verildiği gibi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne açılan bazı davalarda da soruşturmaların etkili ve yeterli yapılamamasından dolayı ülkemizin tazminat ödemesine mahkûm edilebildiği' sonucundan hareketle soruşturmaların etkili ve yeterli yapılabilmesi için bir takım tedbirler öngörmüştür.

(...) Zamaşıımı düzenlemesi ile amaçlanan, uzun zaman önce işlenen suçlar nedeniyle insanların suç isnadı ile karşılaşmalarının yaratabileceği haksızlığın önüne geçmek ve geçen zaman nedeniyle maddi gerçeğe ulaşmanın güçleşmesidir. Ayrıca bir diğer yönü ile üzerinden uzun zaman geçen suçlar bakımından yapılacak yargılamanın bozulan kamu düzenini tekrar sağlamayacağı da değerlendirilmektedir.

²⁴ Bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0347.pdf>, Sa. 2-3,

²⁵ Bkz. <http://www2.tbmm.gov.tr/d24/2/2-0209.pdf>, Sa.6,

Ne var ki, yaşam hakkı, çocukların cinsel dokunulmazlığı ve işkence suçlarının soruşturulması ve kovuşturulmasının belli bir süreye bağlanmış olması sadece bozulan kamu düzeninin tesisi bakımından değil; ayrıca kamu vicdanı ve mağdurlar ve maktül yakınları bakımından da ayrı bir anlam ifade etmektedir.” Denilmekte ve bu nedenle de zamanaşımı uygulamasının söz konusu suçlar bakımından kaldırılması istenmektedir.

CHP İstanbul Milletvekili Sezgin TANRIKULU'nun verdiği bu kanun teklifi, 20.12.2011 tarihinde TBMM Başkanlığı tarafından önce Adalet Komisyonu'na daha sonra da aynı gün İnsan Hakları İnceleme Komisyonu'na gönderilmiştir. Kanun teklifi, halen bu Komisyon tarafından incelenmektedir(!).

Faili Meçhul Cinayet, Gözaltında Zorla Kaybetme ve İşkence Suçlarında Zamanaşımı Kaldırılmalıdır!

Yukarıda AİHM kararlarından Kanun Tekliflerine kadar çeşitli kaynaklardan aktarılan örnekler ve değerlendirmeler ile gösterilmeye çalışıldığı gibi Türkiye'de faili meçhul cinayet, yargısız infaz, gözaltında zorla kaybetme eylemleri ve işkence iddiaları kapsamında yürütülen soruşturmalar, eğer takipsizlik kararı ile üstü örtülemeyecek nitelik ve boyutta ise suçu ve faili ortaya çıkarma amacından çok, bir tür yasak savma amacı taşımaktadır.

Soruşturma aşamasında toplanmayan bilgi ve deliller, faillerin tespitini sağlayacak işlemlerdeki eksiklikler haliyle yargılama aşamasının uzamasına neden olmaktadır. Soruşturma ve yargılamaların uzun sürmesi genellikle zamanaşımına uğraması adaletin etkinliğinin ve inandırıcılığının zedelenmesi sonucunu doğurmaktadır.

Yine yukarıda sözü edilen 1990'lı yılların başındaki olağanüstü dönemde yaşanan ve tüm toplumsal kesimler açısından süregelen ve karmaşık travmatik etkilere yol açan ağır insan hakları ihlallerinin sorumlularının saptanması ve cezalandırılması, açıktır ki bir yandan mağdurların zarar gören manevi dünyasını onarıcı, diğer yandan da failer üzerinde caydırıcı ve önleyici bir etki yaratacaktır. Başka bir deyişle ceza yargılaması yoluyla sadece bireysel failerin cezalandırılmasıyla kalınmayacak aynı zamanda söz konusu ihlal pratiklerine yol açan akli/zihniyeti/sistemi de tespit edebilmek, böylelikle ihlallerin “bir daha asla” yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınabilmesi mümkün olabilecektir.

Oysa ülkemizde sıklıkla yargı mercilerinin ağır insan hakları ihlali mağdurlarının yaşadıklarına kuşkuyla yaklaşması, yaşananlara kayıtsız kalmaları, “devlet” refleksi nedeniyle faileri kollamaları ve cezasız bırakmaları mağdurlarda var olan çaresizlik ve güvensizlik duygularını daha da derinleştirmekte, yeni travmalara neden olabilmektedir.

İşte zamanaşımının varlığı, böylesi sonuçlara yol açan cezasızlığın önemli bir nedenidir. Dolayısıyla da işkence ve yaşam hakkına yönelik fillerin ağırlığı nedeniyle zamanaşımı kaldırılmalıdır!

Kaldı ki Türkiye'nin taraf olduğu sözleşmeler nedeniyle denetim yetkisini kabul ettiği Birleşmiş Milletler İşkenceyi Önleme Komitesi ve yargı yetkisini kabul ettiği

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin değerlendirme ve kararlarında Türkiye'nin özellikle işkence suçlarında zanaşımı uygulamasını kaldırması gerektiği ısrarla belirtilmektedir.

İşkenceyi Önleme Komitesi'nin 23 Kasım 2007 tarihli ve 2 No'lu Genel Yorumu'nda "İşkence yasağının mutlak karakteri ve 'işkence fiillerinin ağırlığı' nedeniyle, işkence fiilleri genel/özel af ya da zanaşımı gibi herhangi bir istisnaya konu olamaz."²⁶ ifadeleri yer alırken; 27 Mayıs 2003 tarihinde Türkiye'ye yönelik yaptığı değerlendirme ve tavsiyelerinde ise "Haklarında işkence suçuyla ilgili bir suç isnadı bulunan kamu görevlilerinin yargılamalarına ilişkin **zanaşımı kaldırılmalı**, soruşturması ya da yargılaması devam eden güvenlik güçlerinin soruşturma süresince görevlerinden uzaklaştırılmaları ve suçlu buldukları durumlarda da görevden alınmaları sağlanmalıdır."²⁷ denilmektedir.

Komite, 19 Kasım 2010 tarihli değerlendirme ve tavsiyelerinde Türkiye'nin hala zanaşımını korumasından kaygı duyduğunu belirterek bilhassa işkence fiillerinin zanaşımı süresine tabi olmasını güvence altına almak için Ceza Kanunu'nda değişiklik yapılmasını tavsiye²⁸ etmektedir.

31 Mayıs 2007 tarihli ve 12101/03 No'lu Durmuş Kurt/Türkiye, kararında "Usuldeki ciddi gecikmeler nedeniyle, **zanaşımından başka herhangi bir sonuç alınamamış**, Türk Hükümeti işlemleri gerekli "hızlılıkta" ve "özende" yapmamış ve böylece var olan aleyhe kanıtlara rağmen failerin şiddet eylemleri için **son derece mühim bir cezasızlık sonucu doğurmuştur**." şeklinde değerlendirmeler yapan AİHM bir başka kararında da bir devlet görevlisinin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 3. maddesinin ihlaline neden olan suçlarla itham edildiğinde "ilke olarak, ceza soruşturması ve mahkûmiyet hükmünün **zanaşımına tabi olmaması**, işlenen suçun ertelenmemesi veya affa konu olmaması gerektiğini"²⁹ çok net bir şekilde belirlemektedir.

Kısacası Devlet, sadece ceza davalarındaki yargılamalardan değil idari ve adli mekanizmalar dahil tüm soruşturma ve davalar ile bunların sonuçlarından sorumludur. Bu sorumluluk yerine getirilmeli, yaşam hakkı ihlali ve işkence suçları bakımından zanaşımı uygulaması ceza yargılaması, disiplin yargılaması ve tazminat taleplerinde bir bütün olarak kaldırılmalıdır. Gözaltında zorla kaybetme eylemleri ile mücadele açısından çok etkili uluslararası bir enstrüman olan ve bu tür suçlar için zanaşımı kuralının uygulanmamasını çok açık biçimde belirten "Birleşmiş Milletler Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme" hiçbir çekince konmadan ivedilikle imzalanıp onaylanmalıdır.

²⁶ Bkz. CAT/C/GC/2/CRP. 1/Rev.4 (2007) para. 5;

²⁷ Bkz. CAT/C/CR/30/5, para. 7/c;

²⁸ CAT/C/SR/975, para. 24;

²⁹ MÜDET KÖMÜRCÜ/Türkiye, 21 Temmuz 2009, 40160/05;

BÖLÜM II

Zamanaşımına Uğrayan ve Uğrama Tehdidi Altındaki Örnek On Dosya

1) VEDAT AYDIN DOSYASI³⁰

DİYARBAKIR - 1991

Faili meçhul bir cinayete kurban giden Vedat AYDIN, Türkiye’de 1990’ların başında ağır insan hakları ihlallerinin yaşandığı karanlık bir dönemin simge isimidir.

Öğretmen olan Vedat AYDIN, 1980 Askeri Darbesi’nin öncesinde ilerici ve demokrat öğretmenlerin örgütlendiği TÖB-DER’de çalışmalar yapmıştır. Darbe sonrasında Vedat AYDIN da pek çok TÖB-DER üyesi gibi tutuklanır. Gerek gözaltında olduğu süreçte, gerekse cezaevinde işkenceye maruz kalır. Tahliyesinin ardından insan hakları alanında çalışmalarını sürdürür. Ekim 1990’da Diyarbakır delegesi olarak katıldığı İnsan Hakları Derneği (İHD) Genel Kurulu’nda Kürtçe konuşma yapması nedeniyle iki ay tutuklu kalır. Ancak, askeri darbenin etkilerinin henüz devam ettiği, Kürt Sorunu nedeniyle çatışmaların tırmanışa geçtiği ve bu raporun yukarıda I. Bölümünde dile getirilen ağır insan hakları ihlallerine yol açan siyasal koşullarda Kürtçe’nin kamusal alanda kullanılması önemli tartışma ve eleştirilere yol açar. Vedat AYDIN’ın daha sonra anadil hakkının kullanılması çerçevesinde mahkemede Kürtçe savunma yapması, Nisan 1991’de Diyarbakır’da bir açık hava toplantısında kalabalığa Kürtçe seslenmesi dikkatlerin üzerine çekilmesine neden olur. Toplantı sonrasında polisin şiddetine maruz kalan Vedat AYDIN, iki ay sonra Halkın Emek Partisi (HEP) Diyarbakır İl Başkanlığı’na seçilir, ancak bu görevi yalnızca bir ay kadar sürdürebilir. 5 Temmuz 1991’de gece yarısı evinden alınır ve 7 Temmuz 1991 günü cesedi Elazığ’ın Maden İlçesi’nde bir köprü altında bulunur.

Eşi Şükran AYDIN’ın anlatımlarına göre; 05 Temmuz 1991 günü, saat:23.45 sıralarında eve gelen sivil giyimli üç kişi, kendilerini polis olarak tanıtarak “siyasi şubeden geldiklerini, kısa bir iş için kendisini şubeye götürceklerini” söylerler. Bu kişilerden ikisinin elinde uzun namlulu silah, birinin elinde ise telsiz vardır. Aşağıda bekleyen ve içinde şoför olan bir araca bindirilir. İçinde iki kişi bulunan başka bir araç ise sabaha kadar evin önünde kalır.

06 Temmuz 1991 tarihinde eşinin haber vermesi üzerine avukatları Vedat AYDIN’ın götürüldüğü birimi öğrenmeye çalışırlar ama emniyet görevlileri bu isimde kimsenin

³⁰ Diyarbakır ÖG C. Başsavcılığı, 2009/2590 Sor. Vedat AYDIN Cinayeti ile ilgili soruşturma halen devam ediyor olduğundan soruşturmaya zarar vermemek amacı ile şüpheli isimlerine ve haklarındaki işlemlere dair bazı bilgilere raporda yer verilmemiştir. Sadece basına yansıyan isim ve işlemler rapora yansıtılmıştır.

gözaltına alınmadığını belirtir. Aynı gün Vedat AYDIN'ın kaçırılmış olduğuna ve can güvenliğinin bulunmadığına dair dilekçe veren eşi, bildiklerini ve yüzlerini net olarak gördüğü üç kişinin eşkalini görevlilere bildirir.

Ancak dilekçe savcılığa verildiği halde ifade alma işlemi Diyarbakır Asayiş Şube Müdürlüğü tarafından yapılır. Şükran AYDIN'ın ifadesi, yıllar sonra Devlet-Kontrgerilla-Mafya ilişkilerinin deşifre olmasını sağlayan Susurluk'taki trafik kazasında ölen Hüseyin KOCADAĞ tarafından alınır.

İki gün sonra, 07 Temmuz 1991 tarihinde, Vedat AYDIN'ın cesedinin Elazığ'a bağlı Maden İlçesi sınırları içinde bir dere kenarında bulunduğu ve kimsesizler mezarlığına gömüldüğü öğrenilir.

Temmuz 1991'de başlayan Vedat AYDIN cinayetiyle ilgili soruşturmanın 20 yıllık zanaşımı süresinin dolmasına bir gün kala, 06 Temmuz 2011 tarihinde, bir şüpheli hakkında verilen yakalama kararı ile zanaşımı süresi 30 yıla uzamış ise de isimleri tespit edilen şüpheliler halen yakalanamamış ve hatta adresleri dahi tespit edilememiştir. Soruşturma makamının bu tür suçlarda zanaşımı kurallarının uygulanmayacağına ilişkin uluslararası hukuk normlarını gözardı etmesi halinde, uzatılmış zanaşımı sonunda dahi dosyanın kapanması riski bulunmaktadır. Soruşturmanın ilk yirmi yılında yapılanlar, daha doğrusu yapılmayanlar, soruşturmacıların tutum ve yaklaşımları irdelendiğinde zanaşımı riskinin halen var olduğu saptamasının nedenleri daha iyi anlaşılmaktadır.

Soruşturma Aşaması

Vedat AYDIN'ın cesedinin bulunduğu yerde yapılan otopside, vücudunun farklı bölgelerinde sekiz adet ateşli silah giriş deliği ve işkence izleri tespit edilmiştir. Olay yerinde on bir adet boş kovan bulunmuştur.

Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü tarafından yürütülen soruşturmaya, Emniyet Genel Müdürlüğü'nden görevlendirilen bir ekip de katılmıştır. Ankara'dan gelen görevlilerin hazırladığı raporda, dosyadaki bilgiler çarpıtılmış, Vedat AYDIN'ın politik kimliği ve muhalif kişiliği gözardı edilmiş, dedikodu niteliğinde ciddiyetsiz bilgilerle hedef saptırılmış, faileri gören Şükran AYDIN'ın ifadelerinin güvenilirliği zedelenmeye çalışılmıştır. Örneğin, tanık yalnızca kapıya gelen üç kişinin eşkalini vermişken, raporda "tanığın yedinci katın penceresinden araç şoförünü (4. kişi) görmesinin mümkün olmadığı, yine kapıda 5-10 saniye gördüğü kişilerin eşkalini vermesinin inandırıcı olmadığı, bu nedenle eşkal bilgilerinin gerçek olmadığı" belirtilmiştir. Oysa tanık, eşinin giyinmek için eve girmesinden sonra kapıyı açıp bekleyenlere kısa bir süre baktığını, eşinin evden çıkışı sırasında yine kapıya gittiğini ve daha uzun süre kapıdakileri gördüğünü ve hatta telsizli olanın kendisi ile konuştuğunu ifade etmiştir. Dolayısıyla Emniyet Genel Müdürlüğü'nden gelen görevlilerce hazırlanan bu rapor, soruşturmacıların etkin ve tarafsız bir soruşturma yapma anlayışından uzak olduğunu ortaya koymaktadır.

Olay yerinden toplanan kovanların daha önce başka bir suçta kullanılmadığının rapor edilmesi üzerine cinayete ilgili başka bir araştırma yapılmamış olup soruşturmanın

başında çizilen robot resimlerin jandarma ve emniyet birimlerine gönderilmesi ile yetinilmiştir.

Aynı süreçte İçişleri Bakanlığı, Vedat AYDIN'ı kaçıran kişilerin güvenlik görevlisi olmadığına dair yazılı bir açıklama yapmıştır. Yani savcılık yanında soruşturmayı yürüten emniyet teşkilatı en tepesinden, dosya özelinde görevlendirilen uzmanlara kadar, cinayetin devletle ve kamu görevlileri ile bir ilgisi olmadığını kabul ettirmeye çalışmış bir anlamda yargıyı etkilemiştir.

Bu nedenle de aradan geçen yirmi yılı aşkın sürede şüphelilerin tespiti ve yakalanması mümkün olmamış, dosya "faili meçhul" dosyalar kapsamına alınarak rafa kaldırılmıştır. 1991 yılından 2001 yılına kadar soruşturma kapsamında yapılan tek işlem Maden İlçe Jandarma Komutanlığı'nca üç ayda bir "olayın faillerinin tespit edilemediğine ve araştırmaya devam edildiğine" dair tutanak düzenlenmesinden ibaret kalmıştır.

Ta ki 3 Kasım 1998 günü, içinde aşiret reisi bir milletvekili, pek çok suçtan dolayı aranmakta olan "gladyo" mensubu bir suçlu ve o sırada İstanbul Polis Okulu Müdürü olan, Vedat AYDIN soruşturmasının başında görev alan Hüseyin KOCADAĞ'ın bulunduğu aracın trafik kazası yapması sonucunda devlet-mafya ilişkilerinin ortaya çıkmasına kadar. Bu ilişkilerin araştırılması için yapılan çalışmalar ve hazırlanan raporlar, Vedat AYDIN cinayetinin de JİTEM tarafından işlendiğini gösteren bulgulara ulaşılmasını sağlamıştır. Ocak 1998'de Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu SAVAŞ'ın hazırladığı raporun yayınlanması üzerine cinayetin arkasında Yeşil kod adı ile bilinen Mahmut YILDIRIM ve ekibinin olduğu resmî kayıtlara geçmiştir.

Şubat 1998'de, Vedat AYDIN'ın yakınları, o tarihte soruşturmayı yürütmekte olan Elazığ Devlet Güvenlik Mahkemesi Savcılığı'na başvurarak rapordaki bilgiler ışığında soruşturmanın genişletilmesini talep etmiş ancak hiçbir cevap alamamışlardır.

Ekim 1998'de bu kez pek çok makama yazılı başvurular yapan aileye yalnızca Malatya Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) Savcılığı'nca, 17 Kasım 1998 tarihli bir yazı ile soruşturmanın halen beklemekte olduğu bildirilmiştir.

Malatya DGM Savcılığı'nın, yeni gelişmeler ve ailenin başvurusu üzerine yeni bir işlem yapması için 3 yıldan fazla zaman geçmiştir. 19.11.2001 tarihinde, Kutlu SAVAŞ tarafından hazırlanan raporun suretini Adalet Bakanlığı aracılığı ile isteyen savcının –ki rapor, medya aracılığı ile kamuoyunun bilgisine sunulmuş ve uzun süre tartışılmış iken- bu tasarrufunda, ailenin Kasım 1998 tarihinde AİHM önünde dava açması üzerine Adalet Bakanlığı'nın savcılıktan bilgi istemiş olmasının etkisi bulunmaktadır. Gönderilen rapor üzerine savcılık, ilgili bölümde Vedat AYDIN Cinayeti ile ilgili bilgi veren bir itirafçının işlemiş olduğu suçlar kapsamında verdiği ifadelerin getirilmesini sağlamış ancak adresinin tespiti yönünde özel ve kapsamlı bir araştırma yapılmamıştır.

Vedat AYDIN cinayeti, 2004 yılının Mart ayında Ülkede Özgür Gündem Gazetesi'nin JİTEM üyesi bir itirafçı olan Abdulkadir AYGAN'la yapılan bir röportajı yayınlaması

üzerine yeniden gündeme gelmiştir. AYGAN, bu röportajda derin devlet yapılanması ve kendisinin de dahil olduğu pek çok suçun işlenişi konusunda bilgiler vermektedir.

AYGAN, Vedat AYDIN cinayetinin, JİTEM'in kurucularından olan Binbaşı A. Cem ERSEVER tarafından planlandığını, planlama aşamasında keşif çalışmalarına kendisinin de katıldığını ancak evden alma ve öldürme sırasında orada olmadığını belirterek suçu işleyen asker ve itirafçıların isimlerini açıklamaktadır.

Röportajın yayınlanmasından sonra farklı illerdeki savcılıklara suç ihbarlarında bulunulmuş, bu ihbarlar savcılıklar arası ciddi bir yetki sorunu çıkmasına neden olmuştur. Yaşanan yetki karmaşasının ardından 2009 yılında Diyarbakır Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı'nca başlatılan soruşturmada³¹ hem zamaşıımının uzamasına sağlayan işlemler yapılmış, hem de sanıkların tespit ve yakalanmasını sağlamaya yönelik araştırmalar derinleştirilmiştir.

Bu çerçevede dosya kapsamında bir gizli tanık dinlenmiş ve Murat DEMİR isimli bir şüphelinin de ifadesi alınmıştır. Savcılık, gerek bu kişilerin anlatımlarında ve gerekse Abdulkadir AYGAN'ın itiraflarında adı geçenlerin adreslerinin araştırılarak Şükran AYDIN'ın teşhis yapması için hazır edilmeleri, şüphelilere ulaşılamaması halinde fotoğraflarının temin edilmesi yönünde karar vermiştir. Bu karar üzerine yedi şüpheliye ait fotoğraf temin edilerek Şükran AYDIN'a gösterildiğinde faillerin tespitine yarayacak bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca bu bilgiler sonucunda, tanığın, aslında olay sonrasında Vedat AYDIN'ı almak için evine gelen üç kişinin eşkalini verdiği halde yalnızca iki kişinin robot resminin çizildiği ortaya çıkmıştır. Üstelik robot resmi çizilmeyen bu kişinin kimliği son derece manidardır. Elinde telsiz olan ve tanığın sonradan basındaki fotoğraflarından Mahmut YILDIRIM'a benzediğini tespit ettiği üçüncü şahsın robot resmi çizilmemiştir.³² Şükran AYDIN 2011 yılında savcı tarafından alınan ifadesinde, robot resimlerin kendisine hiç gösterilmediğini ve çizilen robot resimlerle verdiği eşkal bilgilerinin farklılıklar taşıdığını beyan etmiştir.

Bütün bu olumlu gelişmelere karşın 2009 yılından sonra soruşturmada bir ilerleme olmamış ve iddianame hazırlanabilecek aşamaya gelinmemiştir. 30 yıllık zamaşıımı süresinden geriye kalan 9 yılda soruşturmanın tamamlanmasının yanı sıra, sanıklar hakkında bir yargılama yapılarak kesin hükümlerle sonuçlanmış olması gerektiği dikkate alınırsa Vedat AYDIN cinayetinin faillerinin zamaşıımı nedeniyle cezasız kalması riski devam etmektedir.

Soruşturmanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar:

Vedat AYDIN cinayetinin aydınlatılamamasının temel nedeni, halen resmen kabul edilmemiş olsa da kamuoyu tarafından, resmî kayıtlar üzerinden bilinen, siyasetçilerin dahi ve siyasilere üstü kapalı kabulleri ile varlığından söz edilen "devletin 'gizli' suç örgütü" JİTEM'in ilk sansasyonel eylemi olmasıdır. Yukarıda da değerlendirildiği üzere emniyet raporları, İçişleri Bakanlığı'nın ve Olağanüstü Hal

³¹ Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı (Eski CMK 250. Madde ile Yetkili), 2009/2590 Soruşturma

³² Hürriyet Gazetesi, 08.07.2011 - <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/18202987.asp>

Bölge Valiliği'nin açıklamaları en baştan itibaren dikkatleri kamu görevlilerinden uzaklaştırmaya, cinayetin arkasındaki politik irade ve kararları gizlemeye yöneliktir.

O tarihlerde JİTEM hakkında fazla bilgi olmamasına rağmen, Diyarbakır'da 18 Haziran 1991 günü eski HEP İlçe Başkanı'nın aracına bomba konularak patlatılması, 25 Haziran 1991'de muhalif Özgür Halk Gazetesi binasının bombalanması, 28 Haziran 1991 günü 2000'ne Doğru Dergisi binasının bombalanması eylemlerinden hemen sonra gerçekleşen Vedat AYDIN cinayeti, Kürt muhalefetine karşı sistemli ve korunan bir suç örgütünün oluşturulduğuna dair ciddi ipuçları vermektedir.

Bir korku toplumu yaratmayı amaçlayan ve bunu başaran derin devlet yapılanmasının yargı üzerinde hiçbir etkisinin olmamasını beklemek mümkün değildir. Soruşturma makamları, diğer JİTEM suçlarında olduğu gibi Vedat AYDIN cinayetinde de tarafsız ve bağımsız olma kriterlerine uygun davranmamıştır.

Olağanüstü hal uygulamaları nedeniyle güvenlik önlemlerinin çok yoğun olduğu bir dönemde, elinde uzun namlulu silahlar ve telsiz bulunan kişilerin eğer güvenlik görevlileri değilse veya özel bir koruma altında değilse bir kişiyi evinden alıp götürmelerinin mümkün olmayacağı açıkken, savcılık, olayın tanığı ve mağduru olan Şükran AYDIN'ın ifadesini bizzat almamış, polis tarafından alınan ifade ve toplanan delillerle yetinmiştir. Nitekim kamu görevlilerince işlenmiş olabilecek suçlarda soruşturma işlemlerinin bizzat savcı tarafından yürütülmesine ilişkin uluslararası hukuk kuralları ihlal edilmiştir.

Soruşturmanın hangi savcılık tarafından yürütüleceğine ilişkin yetki ve görev uyuşmazlığı tartışmaları da yaşanmıştır. Bu tartışmalar, soruşturmanın ciddi biçimde uzamasına neden olmuş ve sağlıklı bir soruşturma yürütülmesini imkânsız kılacak boyuta ulaşmıştır³³.

İsimleri tespit edilen şüpheliler halen yakalanmadıkları gibi yakalanmalarına yönelik işlemler de yeterli titizlikte yürütülmemektedir. Şüphelilere ulaşmayı sağlayabilecek resmî veya özel kayıtların araştırılması yapılmamış, başka dosyalarda JİTEM çalışanlarının tanık koruma kapsamında veya başka yollarla kimliklerinin değiştirildiği gerçeği gözardı edilerek kimliklerinin değiştirilmiş olabileceği ihtimali değerlendirilmemiştir.

Dinlenen tanık ve sanık beyanlarında adı geçen ve bilgi sahibi olabilecek kişilere ulaşmada gerekli hızlilikla hareket edilmemiştir.

AİHM Süreci

Başbakanlık Teftiş Kurulu Başkanı Kutlu SAVAŞ tarafından hazırlanan Susurluk Raporu üzerine ilgili resmî makamlara başvuran ve fakat bir sonuç alamayan aile, 3 Kasım 1998 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvurarak AİHS'in 2, 3, 5, 6, 8, 9, 11 ve 14. maddelerinin ihlal edildiğinin tespitini istemiştir. İç hukuk süreci tamamlanmamış olmasına rağmen etkili soruşturma yapılmaması bağlamında dosyanın incelemeye alınması beklenirken AİHM, başvuruların, "soruşturmanın

³³ Dosyadaki yetkisizlik kararlarına ilişkin liste ekte sunulmuştur.

takibinde gerekli özeni göstermedikleri ve soruşturmanın gelişimine ilişkin bilgi edinmek için gerekli girişimde bulunmadıkları” gerekçesi ile 26 Mayıs 2005 tarihinde kabul edilemezlik kararı vermiştir.

AİHM’in yaşam hakkı ihlallerinde ve işkence suçlarında “devletin herhangi bir şikâyet aranmaksızın etkili bir soruşturma yapma ve faileri cezalandırma yükümlülüğü olduğuna” dair yerleşmiş olan kriterleri ile çelişen bu karar yazık ki Hükümetin ve soruşturma makamlarının rahatlamasına neden olmuştur. Ancak iç hukuk yolları henüz tüketilmediğinden devam eden süreçte dosyanın AİHM’e yeniden taşınması mümkün olabilecektir.

2) HÜSEYİN TORAMAN DOSYASI

İSTANBUL – 1991

Hüseyin TORAMAN, 27 Ekim 1991 günü bakkaldan çıkıp evine giderken sivil polisler tarafından gözaltına alınır. Tanıkların anlatımına göre araç dışındaki üç polis memuru Hüseyin TORAMAN'ı araca bindirmek isterler, direnmesi üzerine başına silah dayayarak zorla araca bindirirler. Olayı görenlerin tepki vermesi üzerine araçtakilerden biri kendilerinin polis olduğunu söyler ve araç oradan uzaklaşır. Çevredeki polisler arayarak, bir kişinin silahla kaçırıldığını haber verir. Bunun üzerine Çınar Polis Karakolu'ndan bir polis ekibi olay yerine gelir ve görgü tanıklarından bilgi alır. Bu bilgilerin içinde aracın plakası da vardır. Karakol polisleri orada bulunan bir dükkânın telefonundan birkaç görüşme yaparak olay yerinden ayrılır.

Kısa bir süre sonra sivil ve resmî polislerden oluşan 3-4 ekip gelerek Hüseyin TORAMAN'ın oturduğu evde ve bodrumunda arama yaparlar. Ev sahibine, kiracılarının kim olduğu konusunda sorular sorarlar. Aramadan sonra tutanak düzenleyerek oradan ayrılırlar.

Aynı gün Hüseyin TORAMAN'ın babası, oğlunun gözaltına alındıktan sonra götürülebileceği emniyet birimlerinden "gözaltında olup olmadığını" sorar. Cevap olarak, gözaltına alınmadığı bilgisi verilir. Baba, olayın tanıkları ve olaya müdahale eden karakol amiri ile de görüşmeler yapar. Bu görüşmeleri ses kayıt cihazı ile kaydeder.

Bu görüşmelerden ve arayıştan bir sonuç alamayan TORAMAN Ailesi, uzun ve zor bir hukuk mücadelesine başlar. Ne var ki İstanbul Emniyet Müdürü, sonraki yıllarda "silahlı suç örgütü kurmak, emniyetçe aranan kişilere sahte kimlik ve pasaport temin etmek" suçundan mahkûm olan Mehmet AĞAR'dır.

Soruşturma Aşaması

Baba, Emniyet birimlerine yaptığı başvurulardan olumsuz yanıt alması üzerine 29 Ekim 1991 günü Fatih, Gebze, İstanbul ve İstanbul DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunur. 13 Kasım 1991 tarihinde Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı'na³⁴ bir kez daha dilekçe verir. Ancak oğlunu kaçıranlar ve akıbetinin ne olduğu konusunda bir bilgiye ulaşılamaz.

Aile, 19 Kasım 1991 tarihinde savcılığa bir ek dilekçe vererek Baba tarafından yapılan ses kayıtlarının çözümünü sunarlar ve Hüseyin TORAMAN'ın eşi de dâhil olayın tanıklarının dinlenmesini isterler. Ses kayıtlarında; karakol amiri Hüseyin TORAMAN'ın kaçırılmadığını, siyasi polisler tarafından gözaltına alındığını bu nedenle kendisinin yapabileceği bir şey olmadığını beyan etmektedir.

Savcılık, 21 Kasım 1991 tarihinde çok sayıda emniyet müdürlüğüne yazı göndererek gözaltı işlemi yapıp yapmadıklarını sorar. Gelen yanıtlar benzer niteliktedir. Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nden gelen cevapta, Hüseyin TORAMAN'ın TKP/ML-

³⁴ Fatih Cumhuriyet B. Savcılığı, 1992/21020 Haz.

HAREKETİ (GKH) Örgütü içinde faaliyet yürüttüğü, Gebze'de afişleme yapan bir gruba müdahale eden polislerden birinin ölümü ve ikisinin yaralanması suçundan arandığı ve fakat gözaltına alınmadığını bildirilir.

Savcılık bundan sonra görgü tanıklarını dinler; olaydan bir ay sonra alınan ifadeler, olaydan hemen sonraki anlatımlardan farklılıklar taşımaktadır. Hüseyin TORAMAN'ın tanık olarak dinlenen eşi Gülay TORAMAN, ifadesinde polislerin eşkâlini verir ve bir tanesini görse tanıyabileceğini beyan eder. Buna karşın Gülay TORAMAN'a teşhis yaptırmaya yönelik hiçbir işlem yapılmaz.

Ailenin avukatları 20 Aralık 1991 tarihinde bir dilekçe daha vererek savcıdan tanık ifadelerindeki çelişkilerin giderilmesini, Gülay TORAMAN'a teşhis yaptırılmasını, olay yerinde keşif yapılmasını, dinlenmeyen tanıkların dinlenmesini ve olaydan sonra gelen emniyet yetkililerinin yapmış olduğu işlemlere ait belgelerin getirtilmesini talep eder.

Savcı, 4 Aralık 1991 tarihinde, teşhis işlemi için Gebze Emniyet Müdürlüğü'nden ve İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nden görevli polislerin fotoğraflarının gönderilmesini ister. Gebze Emniyet Müdürlüğü cevabında; "teşhis yapacak olanın araması olduğunu, Gebze Emniyeti'nde verilen eşkalde bir polisin olmadığını, teşhisin sansasyonel olay yaratmak amacıyla kullanılabileceğini" belirtir ve "taniğin emniyete gelip savcı nezaretinde teşhis yapmasını" ister.

Savcı bu kez Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı'na talimat yazarak teşhisin savcılıkta yapılmasını ister. Gebze Emniyet Müdürlüğü bu kez de eşkâle uygun polisleri olmadığından sağlıklı teşhis yapılamayacağını belirterek Kocaeli Emniyet Müdürlüğü'nden albümlerin istenmesini öneren bir cevap gönderir. Bu yazışmalar 1995 yılına kadar devam eder. En son 28.02.1995 tarihli yazısında Gebze Emniyet Müdürlüğü, fotoğraf albümlerinin olmadığını ve bu nedenle gönderilemeyeceğini bildirir.

Görgü tanıkları, silahlı kişilerin Hüseyin TORAMAN'ın beyaz bir Renault arabaya bindirildiğini söylemişlerdir. Görenler, aracın plakası konusunda iki farklı bilgi verirler. Her iki plaka da incelenir, her iki plakanın da başka araçlara ait olduğu, olayda kullanılan plakanın sahte olduğuna dair bilgi alınır. Ne var ki savcılık, plakaların araştırılması işlemini polis aracılığı ile yaptığından bu bilginin güvenilir olup olmadığını denetlemez.

Bu arada Gebze Cumhuriyet Başsavcılığı'na 10 Eylül 1993 tarihli isimsiz bir ihbar mektubu gelir; mektup içeriğinde Hüseyin TORAMAN'ın Gebze Emniyet Müdürlüğü'nde işkence edilerek öldürüldüğü ve gömüldüğü yer hakkında bilgiler bulunmaktadır. Mektupta isimleri yazılı polis memurlarının ifadeleri alınır ise de polis memurları suçlamayı reddederler. Tarif edilen yerde arama yapılır ancak cesede ulaşılamaz. Gebze Savcılığı, bu mektup üzerine başlatılan soruşturmanın önceki soruşturma ile birleştirilmesine karar vererek dosyayı Fatih Savcılığı'na gönderir.

Soruşturmanın bundan sonraki aşamasında hiçbir gelişme olmamıştır.

Hüseyin TORAMAN'ın kaybedilmesine ilişkin haberler hem Türkiye'de, hem de yurtdışında ciddi bir tepkinin ve ilginin doğmasına neden olmuştur. Kaçırılmadan sorumlu olanların bulunması konusunda Türkiye'deki idari makamlara ve savcılıklara pek çok dilekçe gönderilmiş, yurtdışındaki elçiliklere başvurular yapılmıştır.

Daha soruşturmanın başında gösterilen bu tepkiler ve konunun gündemde kalmasını sağlayan kampanyalar savcılık önündeki dosyaya yansır. TORAMAN Ailesinin, savcılık makamını inceleme yapmaya ve delil toplamaya zorlayan dilekçelerindeki taleplerin kabul edilmesinde kamuoyu baskısının etkisi olduğu düşünülmektedir. Yine de pek çok talebin gereği yerine getirilmez.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu bünyesinde oluşturulan ve Maraş Katliamı'nın faillerinden biri olduğu ileri sürülen bir milletvekilinin de bulunduğu bir kurulun Hüseyin TORAMAN'ın zorla kaybedilmesine ilişkin araştırması, bu konuda açıklanan tek araştırma olarak kalır. 992/1 Esas ve 1992/1 Karar No'lu bu raporda, "kayıp olduğu iddia edilen Hüseyin TORAMAN'ın bulunamadığı sonucuna varılmaktadır" denilmektedir.

TİHV bünyesinde yaptığımız bilgi edinme başvurusunu suç duyurusu olarak ele alan ve soruşturma başlatan ilgili savcılık ise esas dosyanın zamanaşımına uğradığını ifade ederek takipsizlik kararı vermiştir.

2006 yılında BM Zorla veya İrade Dışı Kaybolanlar Çalışma Grubu, kayıtlarında yer alan 84 kişi hakkında Türkiye'den bilgi istemesi üzerine, Adalet Bakanlığı, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, ilgili savcılık ve emniyet müdürlüklerine yazı göndererek bilgi ister. Listede yer alan 84 kişiden biri Hüseyin TORAMAN'dır. Bunun üzerine dosyadaki incelemeler yeni bir boyut kazanır. Hüseyin TORAMAN'ın resmi kurumlarda kaydının olup olmadığına araştırılmasına başlanır. Adına kayıtlı telefon veya araç olup olmadığı, sosyal güvenlik kaydı bulunup bulunmadığı gibi konularda yazışmalar yapılır. Dosya gözetiminde/zorla kaybedilme vakası olmaktan uzaklaştırılıp sıradan bir kayıp vakası gibi ele alınmaya başlanır.

Soruşturmanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Hüseyin TORAMAN'ın zorla kaybedilmesinin arkasında emniyet teşkilatı içinde yer alan görevliler bulunmaktadır. Bu görevliler, kişisel çıkar ya da amaçlarla suç işlememekte, sol görüşlü, muhalif kişilerin sindirilmesi amacı güden devlet politikasının gereklerini yerine getirmektedirler. Soruşturmayı yürüten savcının, elde edilen her türlü bilgiyi polisle paylaşması ve araştırmayı polis aracılığı ile yapması delillerin kaybedilmesine veya soruşturmanın yanlış bir yöne kanalize edilmesine neden olmuştur. Ayrıca tanıkların ifadelerinin değişmiş olması dahi tanıklara baskı yapıldığı ya da en azından etki altında bırakıldıkları kaygısını yaratmaktadır.

Hüseyin TORAMAN'ın, Gebze'de bir polisin öldürülmesi ve iki polisin yaralanması olayıyla ilgili olarak aranıyor olmasına rağmen, Gebze Emniyeti'nde görevli polislerin albümlerinin teşhis için hazır edilememesi ve savcı talimatını yerine getirmeyen görevliler hakkında hiçbir yasal işlem başlatılmaması, yargı makamlarının

delilere ulaşmada yetersiz kaldığını, soruşturmanın sınırının Emniyet tarafından belirlendiğini göstermektedir.

Bu genel tablo karşısında, savcının faillere ve olayı aydınlatabilecek somut bulgulara ulaş(a)maması 1993 yılından sonra soruşturmanın tıkanmasına neden olmuştur.

Dosya halen açık olup Hüseyin TORAMAN'ın kaçırılmasının üzerinden 21 yıl geçmiş olsa da, soruşturmanın zamanaşımına uğradığına dair bir karar verilmemiştir. Kaçırma (kişi hürriyetinden yoksun bırakma) suçu iç hukuk yönünden mütemadi (devam eden) suç kabul edildiğinden, zamanaşımı süresinin işlemeye başlaması için eylemin kesilmesi yani kişinin özgürlüğüne kavuşması gerekir. Eyleme son verilip verilmediği belli olmadığından ceza hukuku kurallarına göre zamanaşımı süresi işlemeye başlamamıştır.

Her ne kadar Türkiye tarafından imzalanmamışsa da Bütün Kişilerin Zorla Kaybedilmeden Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme'nin 8. maddesinde de benzer bir düzenleme yer almaktadır. Devletlerin zorla kaybetme eylemlerini önleme ve cezalandırma yükümlülüğünü düzenleyen Sözleşme anılan maddede; "fiilin süreklilik taşıması durumu da gözönüne alınarak, zamanaşımı süresinin gözaltında kaybedilme fiilinin sona erdiği tarihten itibaren başlatılması" gerektiğine işaret etmektedir. Kaldı ki; Hüseyin TORAMAN'ın kaybedilmesi suçu, insanlığa karşı suçlardandır ve zamanaşımı kurallarının uygulanmaması gerekmektedir.

Yasal düzenlemeler ve uluslararası hukuk dosyanın zamanaşımına uğrama riski olmadığına işaret etmekte ise de, Türkiye'deki yargı pratikleri pek çok kayıp vakasının zamanaşımı nedeni ile rafa kaldırıldığını göstermektedir.

Aşağıda anlatılan Ayhan EFEOĞLU'nun kaybedilmesiyle ilgili soruşturmada Türk Ceza Yasası zorlanarak zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararı verilmesi karşısında, Hüseyin TORAMAN dosyasının zamanaşımına uğrama riskinin olmadığını söylemek mümkün değildir.

3) ABDÜLVAHİT NARİN DOSYASI

DİYARBAKIR/KULP - 1992

1987 yılında başlayan olağanüstü hal uygulamaları, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde "terörle mücadele" adı altında yürütülen ve ağır insan hakları ihlalleri yaratan askeri faaliyetler, giderek ağırlığı ve yoğunluğu artan JİTEM eylemlilikleri, bölgeyi korkunun hakim olduğu yaşanmaz bir yere dönüştürmüştü.

İlçe, köy ve mezraların yakılması ve/veya boşaltılmasına yönelik uygulamalar, on yıllardır yaşanan ülke içinde yerinden edilme ya da başka bir deyişle zorunlu göç olgusunun kronik bir boyut kazanmasına neden oldu. Ancak resmi kayıtlara, yerleşim yerlerine zarar verenin PKK olduğu kaydı düşüldü, failler belli olduğu halde sorumlular dağda arandı ve aranmaya da devam edilmektedir.

Yerinden edilmişlik bugün hala bir sorun olarak ülke gündemindedir. Abdülvahit NARİN'in öldürülmesi ve Kulp İlçesi'nin yakılması olayı, bu soruna ilişkin yüzlerce örnekten biri olarak halen aydınlatılmayı beklemektedir.

Abdülvahit NARİN'in öldürülmesi ve Kulp İlçesi'nin Yakılması Öncesi Süreç

1990'larda Kulp'ta yaşayanların anlatımına göre; Kulp Jandarma Karakol Komutanlığı'na, Başçavuş Recep CÖMERT'in getirilmesi ile ilçede yaşam değişti. Karakol Komutanı, kamuya açık alanlara yaptığı ziyaretlerle ilçenin bundan sonra despotik yöntemlerle idare edileceğini halka hissettirir, ilçe halkına karşı davranışları aşağılayıcı ve kabadır. Kişilerin keyfi olarak karakola götürülmesi, şiddet, hakaret ve tehdide uğraması gündelik hayatın bir parçasına dönüşür.

Karakol Komutanı, kızının militan olduğunu iddia ederek Abdülvahit NARİN'i de tehdit etmiş ve ayağını denk almasını söylemiştir. Halka hitaben yaptığı pek çok konuşmada "ilçede bir tek kurşun atılırsa" Kulp'u yerle bir edeceğini söylemiştir.

2 Ekim 1992 günü, sabah saatlerinde fırından ekme almaya giden bir jandarma aracına PKK militanları tarafından ateş açılır ve saldırıda iki asker ölür, iki asker de yaralanır.

Kulp'ta yaşayanların anlatımlarına ve basına yansıyanlara göre, askerlere yönelik saldırıdan hemen sonra ilçe askerler tarafından taranmış ve yakılmıştır. Sabah 10.00'dan akşam 19.00-20.00'ye kadar devam eden saldırı sırasında askerler evleri ve işyerlerini hedef almış, ayrıca roketatar ve top mermisi gibi ağır silahlar da kullanılmıştır. İlçe ateşe verilmiş, insanlar kendi evlerinin içinde güvenli buldukları yerlere saklanarak hayatta kalmaya çalışmışlardır. Aynı gün ilçede sokağa çıkma yasağı konmuş, yasak 2-3 gün devam etmiş, ilçedekilerin dışarı çıkmasına izin verilmemiş ve dışarıdan da kimse ilçeye sokulmamıştır. 3 gün sonra Kulplular ilçeyi terk etmeye başlamışlardır. Bu süreçte çok sayıda insan yaralanmış, bina ve araç yanmış ya da hasar görmüştür.

Abdülvahit NARİN'in Öldürülmesi

Abdülvahit NARİN Kulp'ta otel işletmeciliği yapmaktadır. Askerlerin ateş açması

üzerine otel müşterileri, çalışanları ve çevredeki esnaf, otelin altındaki sığınağa saklanır. Bir süre sonra askerler gelir ve sığınaktakileri yukarıya çıkarırlar. Zemine benzin dökerek herkesi yüzüstü yere yatırılır. Oteli ateşe verecekken, otel müşterilerinden biri, kendisinin de asker olduğunu ve ilçede öğretmen olarak görev yaptığını söyleyerek orada bulunanların yakılmasını engeller. Ancak askerler Abdülvahit NARİN'i alarak müdüriyete götürürler ve ateş ederek öldürürler.

Oteldeki herkes Jandarma Karakolu'na götürülür. Ertesi gün sabah serbest bırakıldıklarında otelin yanmış olduğunu ve müdür odasında tamamen yanmış bir ceset bulunduğunu öğrenirler.

Soruşturma Aşaması

Kulp Cumhuriyet Başsavcılığı, 04.10.1992 günü otopsi-ölüm muayene-keşif işlemi yapar. İşlem sırasında, olay sırasında otelde bulunan Abdülvahit NARİN'in oğullarından biri yaşadıklarını anlatır. İki uzman çavuşun babasını alıp müdüriyete götürdüğünü ve ateş ettiğini, askerlerin ismini bilmediğini ama görse tanıyabileceğini söyler. Bu beyanlara rağmen oteldeki diğer kişilerin isimleri tespit edilmez ve teşhis işlemi yapılmaz.

Otopsi işlemi sonrasında Savcı, ölümün, ilçede çıkan çatışma (PKK militanları ile askerler arasında) neticesinde gerçekleştiğinden bahisle görevsizlik kararı vererek dosyayı Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na göndermiştir.

Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı ise Abdülvahit NARİN'in öldürülmesi ve 3 Ekim 1992 tarihinde işlendiği iddia edilen diğer yaralanma, mala zarar gibi pek çok suçla ilgili soruşturmayı aynı dosyada birleştirmiştir.

Abdülvahit NARİN'in oğullarından biri Diyarbakır DGM Cumhuriyet Başsavcılığı'na 02.03.1993 tarihinde verdiği dilekçe ile "babasını öldüren askerlerin" isimlerini bildirir. Dilekçe önce Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'na, buradan da Kulp Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiştir.

Kulp Cumhuriyet Başsavcılığı'nca 1993-1995 yıllarında pek çok soruşturma işlemi gerçekleştirilerek isimleri bildirilen askerlerin adresleri tespit edilmiş ve Uzman Çavuşlar Lütfü BİTER ve Necati TAŞ'ın talimatla ifadeleri alınmıştır. Maktulün, dilekçe veren oğlu ve otopsi işlemi sırasında savcıya suç ihbarında bulunan tanık konumundaki oğlu ile yine olay tarihinde otelde olan iki kişi tanık olarak dinlenmiştir. Savcılık, olay tarihinde şüpheli askerlerin görevli olduğu yerin araştırılmasına da karar vermiştir.

Bununla birlikte Kulp Savcılığı tarafından yürütülen soruşturmanın akıbeti bilinmemektedir. Kulp Savcılığındaki kayıtlara göre, dosya 20.06.1997 tarihli fezleke ile Diyarbakır DGM Savcılığı'na geri gönderilmiş ve 1992/2723 Daimi Arama sayılı evrak ile birleştirilmiştir. Oysa Daimi Arama kaydında bulunan dosyada, bahsedilen evraklar ve Kulp Savcılığı'nca belirtilen birleştirme kararı yer almamaktadır.

Kulp Cumhuriyet Başsavcılığı'nca yapılan işlemler, ailenin otelin yakılması ile ilgili İdare Mahkemesi'nde açmış olduğu tazminat davasının dosyasından öğrenilmiştir.

İdare Mahkemesinin istemi üzerine, savcılık evrakların birer örneğini mahkemeye göndermiştir.

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 1992/2723 Daimi Arama sayılı dosyasına 2010 yılında müşteki vekilleri tarafından bir dilekçe verilerek gönderilen evrakın akıbeti sorulmuş ise de bu güne kadar evrakın bulunması ve soruşturmaya devam edilmesi konusunda herhangi bir gelişme olmamıştır.

Ayrıca 02 Ekim 1992 tarihinden önce Karakol Komutanı Recep CÖMERT'in, Kulp'u yerle bir etmeye yönelik tehditleri ve Abdülvahit NARİN'i kızının gerilla olduğu iddiasıyla tehdit ettiğine dair tanıklar bulunmakla birlikte dosyada bu güne kadar kendisi ile ilgili herhangi bir işlem yapılmamıştır.

Diyarbakır Barosu, Çağdaş Hukukçular Derneği, İnsan Hakları Derneği ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın girişimleri sonucu savcılık tarafından, dosyanın zamanaşımına uğrayacağı gün görgü tanıklarının beyanları doğrultusunda ifadesi alınan Uzman Çavuşlar Lütfü BİTER ve Necati TAŞ hakkında yakalama kararı çıkarılmış ve dosyanın zamanaşımına uğrama süresi uzamıştır.

Soruşturmanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar:

02 Ekim 1992 günü Kulp'ta, evlere ve işyerlerine ateş açılmasıyla ve ilçenin yakılmasıyla ilgili olarak jandarma tarafından hazırlanan tutanaklarda, olayların, ilçeye gelen PKK gerillaları tarafından çıkarıldığı, gerillanın jandarma karakoluna ateş açtığı ve jandarmanın da buna karşılık verdiği belirtilmektedir. İlçede oluşan hasar ve yaralanmalar, hatta ölüm olayının nedeni de budur.

Ancak Abdülvahit NARİN'in oğlunun, otopsi işleminden başlayarak, babasının askerler tarafından öldürüldüğünü söylemesine rağmen hiçbir işlem yapılmaması, bu dosyanın da Daimi Arama'daki dosyalarla birleştirilerek faili meçhul olarak kabul edilmesi, yargı makamlarının asker tarafından işlenen suçların üzerine gitmek istemediğini ya da buna cesaret edemediklerini göstermektedir. Nitekim Daimi Arama kapsamında olan dosyada halen hiçbir işlem yapılmamıştır.

1993-1995 yılları arasında, iki uzman çavuş hakkında yapılan işlemlere dair Kulp savcılığının evrakının kaybolması (!) ise soruşturmanın tamamen tıkanmasına neden olmuştur.

4) AYHAN EFEOĞLU

İSTANBUL – 1992

'90'lı yılların başlarında OHAL bölgesinde JİTEM'in Kürtleri hedef alan eylemleri devam ederken, ülkenin batısında ise "Özel Harekât Dairesi" olarak bilinen emniyet birimi yargısız infazlar, siyasi cinayetler, gözaltında zorla kaybetme eylemleri ve işkence vakalarının görünmeyen failleri idi. Susurluk davası olarak bilinen davada Özel Harekât Dairesi polislerinin bir kısmı yargılanmış ve çeşitli cezalar almış ise de Eski Emniyet Genel Müdürü ve İçişleri Bakanı Mehmet AĞAR'ın "1000 Operasyon Yaptık" diye tanımladığı sözkonusu suçların aydınlatılması maalesef mümkün olamamıştır. Dönemin aydınlatılmayan suçlarından biri olan Ayhan EFEOĞLU'nun gözaltında zorla kaybedilmesi olayında da dosyanın zamaşıımı nedeniyle düşmesi tehlikesi çok yakındır.

Ayhan EFEOĞLU, 6 Ekim 1992 tarihinde, öğrencisi olduğu Yıldız Teknik Üniversitesi'nin önünden, ellerinde telsiz bulunan sivil polisler tarafından gözaltına alınır ve bir daha da kendisinden haber alınamaz. Ailesi savcılığa suç duyurusunda bulunur. Yanı sıra TBMM'ye, Bakanlıklara ve başkaca resmi mercilere pek çok başvuru yaparlarsa da oğullarının akıbeti hakkında herhangi bir bilgi alamazlar.

5 Ocak 1994 tarihinde, ailenin bu kez İstanbul Teknik Üniversitesi'nde okuyan oğulları Ali EFEOĞLU kaçırılır. Kaçırılanlar yine sivil polislerdir ve ne yazık ki Ali'den de bir daha haber alınamaz. Aile, bu kaçırma olayıyla ilgili olarak da suç duyurusunda bulunur.

Soruşturma Süreci

Ailenin başvurusu üzerine İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı bir soruşturma başlatır.³⁵ Babayı şikâyetçi sıfatıyla dinleyen savcı, Emniyetten Ayhan EFEOĞLU'nun gözaltına alınıp alınmadığına ilişkin bilgi talep eder. Ancak herhangi bir gözaltı kaydı olmadığı bilgisi verilmesi üzerine savcılık başkaca bir araştırma yapmaz, Ayhan EFEOĞLU'nun o tarihte gözaltında olduğuna ilişkin tanıklar bulunmasına rağmen tanıkları dinlemez. Soruşturmayı sürüncemede bırakır.

Bu soruşturmanın devam ettiği sanılırken Ekim 2008'de, Eski Özel Harekât Polisi Ayhan ÇARKIN, Özel Harekât Dairesi polislerince işlenen ve kendisinin de içinde yer aldığı pek çok suç konusunda basına bilgi vermeye başlar. Basında paylaştığı bilgilerden biri de Ayhan EFEOĞLU ile ilgili olanlardır; EFEOĞLU'nun işkence sonucu öldüğünü bildiğini, cesedini Gayrettepe'deki Siyasi Şube'de gördüğünü, cesedin koliye konularak bir yere götürüldüğünü belirttiği gibi o gün emniyette olan ve cesedi gömen polislerin isimlerini de verir.

Bu açıklamalar üzerine İstanbul Özel Yetkili Cumhuriyet Başsavcılığı bir soruşturma³⁶ açar. Bununla birlikte, suçun "örgüt suçu kapsamında olmadığı" gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyayı Şişli Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir. Şişli

³⁵ İstanbul C. Başsavcılığı, 992/41786 Haz. sayılı dosya

³⁶ İstanbul Özel Yetkili C. Başsavcılığı, 2011/647 Sor.

savcılığı ise aksi görüştedir; dosyanın örgüt suçu kabul edilmesi gerektiğinden bahisle görevsizlik kararı vererek dosyayı iade eder.

Daha sonra Özel Yetkili Savcılık, 26 Mart 2012 tarihinde Ayhan ÇARKIN'ın ifadesini alır ve ardından yine suçun "örgüt suçu kapsamında olmadığı" gerekçesiyle görevsizlik kararı vererek dosyayı bu kez İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderir.

Dosyanın savcılıklar arasındaki bu yolculuğu burada da bitmez. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Şişli Savcılığı ile aynı görüştedir ve dosyayı, soruşturmanın "örgüt suçları kapsamında değerlendirmesi" gerektiği gerekçesiyle Özel Yetkili Savcılığa iade eder.

Basına yansıyan haberlere göre 1 Mart 2012 tarihinde soruşturma kapsamında dokuz (emekli) polis memurunun ifadesi alınmış ancak bu kişiler hakkında bir tutuklama tedbiri uygulanmamıştır. Gizlilik kararı bulunan dosyaya şikâyetçilerin avukatları ulaşamamakta, soruşturma kapsamındaki gelişmelerden haberdar olamamakta, evraklardan suret alamamaktadır.

Ayhan ÇARKIN'ın beyanları üzerine yukarıda özetlenen gelişmeler yaşanırken 1992 yılında başlayan soruşturmada zamanaşımı nedeniyle takipsizlik kararı verildiği ortaya çıkmıştır.³⁷ Takipsizlik kararına göre 21.01.2008 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı;

- Suçun, görev sırasında işlendiğini kabul etmiştir. Ancak belirtmek gerekir ki Savcılık sanıkların kimler olduğunu tespit dahi etmemiştir.
- Fiilin işkence sonucu (ETCK m.243/2. maddesi yollaması ile) kastı aşan adam öldürme (ETCK m.452) kapsamında olduğuna yani Ayhan EFEOĞLU'nun, gözaltına alanlar tarafından işkence yapılarak öldürüldüğünü de kabul etmiştir.
- Bununla birlikte görevlilerin, işkence yaparken öldürme kastlarının bulunmadığına karar vermiştir.
- Eski TCK'nın 452. maddesinde düzenlenen kastı aşan öldürme suçu, kasten öldürme suçlarından daha az bir ceza öngördüğünden, takipsizlik kararında zamanaşımı süresi de 20 yıl yerine 15 yıl olarak hesaplanmıştır.

Kararın gerekçesini anlamak mümkün değildir. 15 yıl boyunca yeterli ve etkin bir soruşturma yapmayan ve failleri bile tespit edemeyen savcının eylemin sonucu ve faillerin kastı ile ilgili bunca kanıyı nasıl edindiği düşündürücüdür. Bu "kanı", 20 yıllık zamanaşımı süresinin 15 yıla indirilerek erken bir zamanaşımı kararı verilmesi sonucunu yaratmıştır.

Takipsizlik kararı, şikâyetçi konumundaki aileye tebliğ edilmemiş, Ayhan ÇARKIN'ın beyanları üzerine Ayhan EFEOĞLU'nun öldürüldüğü bilgisine ulaşılmamasından sonra ailenin avukatları tarafından dosyadan öğrenilmiştir.

Ayrıca İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Ali EFEOĞLU'nun kaçırılmasıyla ilgili dosyada da 07.01.2009 tarihinde aynı gerekçe ile takipsizlik kararı verilmiş olduğu

³⁷ İstanbul C. Başsavcılığı, 21.01.2008, 1992/ 41786 Haz. - 2008/ 823-20 K.

anlaşılmıştır.³⁸ Ailenin avukatı söz konusu kararlara itiraz etmiş olup itiraz süreci devam etmektedir.

Soruşturmanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

1992 yılında başlayan ve zamaşıımı nedeniyle takipsizlik kararı verilen dosyada fail ve delillere ulaşma konusunda hiçbir somut ve ciddi adım atılmaması soruşturmanın uzamasına, hatta tıkanmasına neden olmuştur. Gözaltında zorla kaybetme vakıalarında bizzat suçu işleyen birimden, yani emniyetten gözaltı yapıp yapılmadığının sorulmasıyla yetinilen bir soruşturmanın başarıya ulaşma şansının bulunmadığı Ayhan EFEOĞLU soruşturması ile bir kez daha görülmüştür.

2011 yılında Ayhan ÇARKIN'ın itirafları ile başlayan soruşturma ise verilen görevsizlik kararları nedeniyle kilitlenmiş durumdadır. Ayhan ÇARKIN'ın bildiklerini anlatmasının üzerinden yaklaşık dört yıl ve yeni bir soruşturma başlatılmasının üzerinden yaklaşık iki yıl geçmiş olmasına rağmen somut sonuç almaya yarayacak bilgi ve delillere ulaşamamıştır.

Alınan gizlilik kararı nedeniyle, şikâyetçi avukatlarının dosyaya ulaşamıyor olması, yapılan işlemlerin denetlenmesini ve gelişmeler ışığında soruşturmaya katkı sunmayı imkansız hale getirmektedir.

---

³⁸ İstanbul C. Başsavcılığı, 07.01.2009, 1994/ 4970 Haz. - 2009/92-6 K.

5) SULTAN SEÇİK DOSYASI³⁹

İSTANBUL - 1997

Aralarında Sultan SEÇİK'in de olduğu pek çok kişiye işkence yaptığı gerekçesiyle hakkında açılan dava zamanaşımı nedeniyle düşen polis Sedat Selim AY'ın 2012 yılında İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdür Yardımcılığı'na atanması, zamanaşımının nasıl cezasızlığa yol açtığını, dolayısıyla da adalet duygusunu ayaklar altına aldığını bir kez daha gösteren çarpıcı bir örnek oldu.

Kamuoyunda bu atamaya karşı gelişen ciddi ve yoğun tepki karşısında Emniyet Genel Müdürlüğü,⁴⁰ yeni müdür yardımcısı hakkında işkence ve tecavüz suçundan verilmiş bir karar olmadığı, hatta sicilinin iyi olması nedeniyle bu göreve layık görüldüğü açıklamalarında bulundu. Tepkiler yükseldikçe İstanbul Valisi'nden⁴¹, Başbakan'a kadar hemen her kademedeki devlet yetkilisi işkenceci polis Sedat Selim AY'a sahip çıktı. Başbakan'ın "hakkında mahkûmiyet bulunmadığını" söyleyerek savunduğu ve "biz terörle mücadele eden arkadaşımızı onlara yedirtmeyiz"⁴² diyerek desteklediği bu işkenceci polis "masumluğunu" ve "itibarını" zamanaşımına borçludur.

İşkence Öyküsü ve Soruşturma Süreci

Sultan SEÇİK, 22 Şubat 1997 tarihinde "MLKP Örgütü'ne yönelik" operasyon kapsamında gözaltına alınarak İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'ne götürülür. Aynı operasyonda gözaltına alınan Arif ÇELEBİ, Zabit İLTİMUR, Hasan OZAN, Necati ABAY, Süleyman YETER, Erdoğan YER, Bayram NAMAZ, Erdoğan YILMAZ, Ayşe YILMAZ, Gönül KARAGÖZ, Ferhat AKÇAY, Sedat ŞENOĞLU, Mukaddes ÇELİK, Birsen KAYA ve Asiye GÜZEL ZEYBEK de aynı birime getirilmiştir. Asiye GÜZEL ZEYBEK dışındakiler, 13 günlük gözaltı sürecinin sonunda, 6 Mart 1997 tarihinde, ifade vermek üzere götürüldükleri savcılıkta emniyette kaldıkları süre boyunca kendilerine işkence yapıldığını anlatırlar.

Bu anlatımlar üzerine Fatih C. Başsavcılığı'nca soruşturma⁴³ başlatılır, şikâyetçiler kendilerini sorgulayan TİM-3 ekibi tarafından gözbağı, uzun süre ayakta kalmaya veya oturmaya zorlama, soğuk su sıkma, yüksek sesli müzik dinletme, ölümle tehdit, kaba dayak, hakaret, uykusuz bırakma, askıya alma, testis sıkma ve cinsel taciz gibi işkence yöntemlerinin kullanıldığını iddia ederler. Gözaltı süresi içinde ve savcılığa sevk sırasında alınan adli raporlarda da bu anlatımları doğrulayan şikâyet ve izler tespit edilmiştir.

Sultan SEÇİK ifadesinde, gözlerinin bağlandığını, Filistin askısına alındığını ve askı sırasında parmakla cinsel tacize uğradığını, üzerine su sıkıldığını, dövüldüğünü,

³⁹ Bu dosya bilgileri 2012 yılında dosya sanıklarından birinin İstanbul Terörle Mücadele Şube Başkan Yardımcılığına atanması nedeniyle güncellenmiştir.

⁴⁰ <http://www.muhalifgazete.com/43967-Emniyet-o-polisi-korudu-.htm>,<http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1095500>

⁴¹ <http://www.marksist.org/haberler/8088-istanbul-valisinden-sedat-selim-aya-destek>

⁴² <http://www.agos.com.tr/basbakan-erdogandan-iskenceci-polis-aciklamasi-2221.html>

⁴³ Fatih C. Başsavcılığı, 1997/34169 Haz.

yüksek sesle müzik dinletildiğini ve uzun süre ayakta durma ve oturmaya zorlandığını belirterek şikâyetçi olmuştur⁴⁴.

04.07.1997 tarihinde hazırlanan iddianameyle, şikâyetçilerin sorgulamasını yapan Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli Başkomiser Bayram KARTAL, Komiser Sedat Selim AY, Komiser Yardımcısı Yusuf ÖZ, polis memurları Erdoğan OĞUZ, Zülfikar ÖZDEMİR, Necip TÜKENMEZ, Şaban TOZ ve Bülent DURAMANOĞLU hakkında işkence yapma (Eski TCK m.243) suç kapsamında dava açılır.

Uygulamada pek rastlanmayan bir hızla iddianame hazırlanmış olması, savcılık makamının uluslararası kriterlere uygun bir soruşturma yürütmesinden değil, aksine, "sorguda görevli memurların isimlerini getirtmesi ve ifadelerini almasından" başka bir adli işlem yapmamasından kaynaklanmaktadır. İşkence soruşturması sırasında Savcı, şikâyetçilerin özellikle Filistin askısından olduğunu beyan ettikleri omuz ve kollarda ağrı, hissizlik gibi yakınmaları devam ettiği halde yalnızca gözle muayene sonucu verilen raporları yeterli sayarak, şikâyetçileri ayrıca adli muayeneye sevk etmemiştir. Tanık araştırması ve diğer delillerin tespit ve toplanmasına yönelik herhangi bir işlem yapılmamıştır.

1997 yılındaki tanımında, işkence suçunun oluşması için kamu görevlisinin, sanığa "cürmünü söyletme kastı" ile hareket etmesi gerektiğinden, savcı, iddianamesinde "şikâyetçilerin ifadesinin alınamamış olduğunu" ve "olaylı şekilde yakalandıklarını" belirterek, delillerin -ki yalnızca eksik raporları kastetmektedir- takdirini mahkemeye bıraktığını vurgulayarak aslında işkence sanıkları için beraat kararı verilmesine yönelik niyetini de açıklamıştır.

Yargılama Süreci

İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 14.07.1997 tarihinde görülmeye başlayan davada⁴⁵ sanık polisler duruşmaya gelmezler. Sanık ifadelerinin alınması ve şikâyetçilere teşhis işlemi yaptırılabilmesi için 2 yıldan uzun bir sürenin geçmesi gerekir.

Bu arada, başlangıçta şikâyetçi olmayan Asiye GÜZEL ZEYBEK, sanık olarak yargılandığı davada, gözaltına alındığı gün askıya alındığını ve tecavüze uğradığını anlatarak şikâyetçi olduğunu açıklar. Ancak mahkeme, kendisinin ve vekilinin ısrarlı taleplerine rağmen res'en işlem yapmayı reddeder.

İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesinde devam eden, Sultan SEÇİK'in şikâyetçi olduğu davada 02.10.1998 günü Asiye GÜZEL ZEYBEK tanık olarak dinlenir. Emniyette yaşadıklarını ve gözaltındaki diğer kişilere yapılan işkenceyle ilgili tanık olduğu olayları, polisin, işkence sonucu oluşmuş iz ve yaraların iyileşmesi için ilaç kullandığını anlatır. O gün duruşmayı izleyenler arasındaki kişilerden birinin, kendisine işkence yapan polislerden biri olduğunu söyler.

⁴⁴ Radikal Gazetesi, 30.07.2012, "Sultan Seçik'ten İşkencecisine Uyarı", <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalYazar&ArticleID=1095645>

⁴⁵ İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, 1997/171 E. – 2012/452 K.

Bu ifadeler üzerine mahkeme heyeti, re'sen işlem yaparak suç duyurusunda bulunur ve Fatih Cumhuriyet Başsavcılığı'nca soruşturma başlatılır. Soruşturma sonucunda düzenlenen ek iddianame ile dosyadaki sanık polislerin, Asiye GÜZEL ZEYBEK'e karşı da işkence suçu işledikleri iddiasıyla yargılanmaları istenir.

Ayrıca duruşmayı izleyenler arasında teşhis edilen polis hakkında tüm şikâyetçilere işkence yapmak suçundan dava açılır. Böylece dosyada sanık polis sayısı 9'a, şikâyetçi sayısı ise 16'ya çıkar.

Teşhis işlemi Ekim 1999'da yapılabilir. Ancak bu işleme, şikâyetçilerden Süleyman YETER katılamaz, çünkü Mart 1999'da ikinci kez gözaltına alındığında gördüğü işkence sonucunda yaşamını yitirmiştir.⁴⁶ Süleyman YETER'in sorgusuna katılanlar hakkında hazırlanan fezlekedede, 1997 yılında kendisine işkence yapmaktan yargılanan Sedat Selim AY, Bayram KARTAL, Yusuf ÖZ ve Erdoğan OĞUZ'un isimleri de bulunmaktadır. Ancak savcılık başka üç polis hakkında iddianame düzenler, bu polisler hakkında ek takipsizlik kararı verir.

04.10.1999 tarihinde, şikâyetçilere gözaltında verilen tıbbi raporların Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek kesin raporlarının düzenlenmesinin istenmesi üzerine kesin raporlar 15.10.1999 tarihinde düzenlenir. Aslında savcılık aşamasında yapılması gereken bu işlem bile işkencenin üzerinden yaklaşık üç yıl geçtikten sonra yapılır.

Bu aşamadan sonra sanık polislerin yargılamayı uzatmaya yönelik talepleri olur. Şikâyetçilerin gözaltına alınmasına neden olan operasyonda polislerle birlikte hareket eden üç itirafçı, mahkemeye mektuplar göndererek işkence iddiasının iftira olduğunu, Türkiye'yi ulusal ve uluslararası kamuoyu önünde küçük düşürmeyi amaçladığını iddia ederler. Sanık polislerin avukatları da bu kişilerin tanık olarak dinlenmesini talep eder. Talepleri kabul edilmeyince bu kez dosyadan çekilerek savunmaların yapılmasını geciktirmeye çalışırlar. Savunma için verilen ek süreler nedeniyle karar verilmesi süreci uzar. Bu süreçte, Mahkeme üyelerinden biri, dosyanın zamanaşımına uğramasının hedeflendiğini, bu amaçla sürecin uzatılmaya çalışıldığını belirterek sanık avukatların taleplerinin reddi konusunda muhalefet etmiştir.

2 Aralık 2002 tarihinde Mahkeme heyeti;

Oy birliği ile Asiye GÜZEL ZEYBEK'e yapılan işkenceyle ilgili olarak tüm sanıklar hakkında beraat kararı verir.

Diğer şikâyetçiler açısından oy çokluğu ile

- Zülfikar ÖZDEMİR, Necip TÜKENMEZ, Şaban TOZ, Bülent DURAMANOĞLU ve hakkında ek iddianame ile dava açılan Şahin KAPLAN hakkında yeterli delil olmadığından beraat,
- Bayram KARTAL, Sedat Selim AY, Yusuf ÖZ, Erdoğan OĞUZ hakkında işkence suçunu işledikleri sabit olduğundan 1'er yıl hapis cezası ve 3'er ay memuriyetten men cezası kararı verir.

⁴⁶

- Verilen hapis cezası, birden fazla kişiye işkence yapılmış olması nedeniyle ETKK m. 80 gereğince 1 yıl, 2'şer ay hapis cezasına çıkarılır,
- Eski TCK m.59/1 gereğince takdiri indirim nedenleri uygulanarak 11 ay, 20'şer güne düşürülür,
- Sonuç olarak; sanıkların sabıkasız oluşu ve bir daha suç işlemeyeceğine dair kanaat getirilmesi nedeniyle cezaların infazı **ERTELENİR.**

Mahkeme kararı, sanık polisleri korumayı amaçlamaktadır. Zira işkence suçuna ilişkin yasa maddesi 5 yıla kadar hapis cezası öngörmesine rağmen, işkencenin 13 gün boyunca devam etmesi ve ağır acı veren yöntemler kullanılması karşısında mahkeme alt sınır olan 1 yıl üzerinden hüküm kurmuştur. Ayrıca işkence suçunda müteselsil suça ilişkin madde uygulanmayacağı, yani her bir şikâyetçiye yönelik eylemin ayrı ayrı cezalandırılması gerekirken Eski TCK 80. maddeyi uygulayarak sanıkların çok az ceza alınması sağlanmıştır. Ayrıca yargılama aşamasında, aynı sanıkların aynı mahkemede ve başka mahkemelerde işkence suçundan açılmış davaları bulunduğu tespit edilmesine rağmen "bir daha suç işlemeyeceği kanaatiyle" cezanın ertelenmesi, işkence faillerinin açıkça korunduğuna ve cezasızlık olgusuna ilişkin aşikâr bir örnektir.

Karara muhalefet şerhi yazan üye hâkim; uygulanan işkence yöntemlerinin ağırlığı, ilaç kullanmak suretiyle yaraların iyileştirilmesi, işkenceyi yasaklayan Anayasa ve sözleşme maddeleri karşısında verilecek cezanın caydırıcı ve ibret verici olması gerektiği, sanıkların yargılamayı uzatmaya yönelik eylemlerini dikkate alarak alt sınırdan uzaklaşılarak mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiğini savunmuştur.

Yargıtay Sekizinci Dairesi, 1 Nisan 2004 tarihli kararı⁴⁷ ile

- Şahin KAPLAN hakkındaki beraat kararının onanmasına,
- Beraat eden diğer dört sanık polis hakkındaki davanın **temyiz aşamasında zamanaşımına uğraması nedeniyle düşürülmesine,**
- Hakkında mahkûmiyet kararı verilen **dört polisin ise her bir şikâyetçiye uyguladıkları eylemlerin ayrı suç oluşturduğu gözetilerek mahkumiyet kararının bozulmasına karar vermiştir.**

İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, kararın bozulan kısmı ile ilgili olarak yeniden açtığı dosyada⁴⁸ suç tarihinin üzerinden uzatılmış zamanaşımı süresi olan 7,5 yılın dolmuş olması nedeniyle davanın ortadan kaldırmasına karar vermiştir. Bu karar Yargıtay onaması ile kesinleşmiştir.⁴⁹

⁴⁷ Yargıtay Sekizinci Dairesi, 01.04.2004 tarih, 2003/10176 E. 2004/2808 K.

⁴⁸ İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, 2004/304 E. – 2004/364 K.

⁴⁹ Yargıtay Sekizinci Ceza Dairesi, 25.11.2006 tarih, 2006/380 E. – 2006/8658 K.

Yargılama Sürecinin Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Her şeyden önce, iyi bir soruşturma yapılmaması yargılama sürecinin uzamasına neden olmuştur. Teşhis işleminin soruşturma sırasında yapılmaması, mağdurların sağlık raporlarının aldirılmaması, tanıkların ve diğer delillerin tespit edilmemiş olması yani soruşturma eksikleri, yargılama sürecinin uzamasına neden olmuştur.

Yargılama sırasında sanık polislerin teşhis için duruşmaya gelmemesi ve Mahkemenin de sanıkların gelmesi için duruşmayı sürekli ertelemesi, yargılamanın 2 yıldan uzun bir süre uzamasına neden olmuştur. Bu sürenin sonunda sanıklardan biri hakkında verilen tutuklama kararı, sanığın duruşmaya gelmesini ve teşhis işleminin tamamlanmasını sağlamış ise de dosyanın zamanaşımına uğramasına engel olamamıştır.

Sanık avukatlarının karar aşamasında dosyadan çekilmesi, savunma için verilen ek süreler nedeniyle dava bir polis memurunun beraat etmesi ve sekiz polisin zamanaşımı nedeniyle cezadan kurtulması ile sonuçlanmıştır.

AİHM Süreci:

Şikâyetçilerin AİHM'e yaptıkları başvuru sonunda mahkeme AİHS m.3'te düzenlenen işkence yasağının hem usul, hem de esas yönünden ihlal edildiğine karar vermiştir. AİHM kararına göre Başvuranlara uygulanan muamele esasen 3. maddenin ihlali anlamındadır. İşkenceyi önleme ve işkence yapan failleri cezalandırma sorumluluğu bulunan devlet, yeterli bir soruşturma yapmayarak ve işkence suçunun işlendiği sabit olduğu halde yargılama sürecinin uzatılmasına ve yargılamanın zamanaşımı nedeniyle kesilmesine izin verdiği için Sözleşme'nin 3. maddesini usulen de ihlal etmiştir.

Son Söz Yerine

Bu dosya için son sözü terfi haberlerinden en çok etkilenen ve adalet arayışları zamanaşımı engeline takılan işkence görenlere bırakmak istedik. Vakfımızın Başvurucusu olan Sultan SEÇİK isteğimiz üzerine bize duygu ve düşüncelerine dair bir metin gönderdi. Yazdıklarını aynen raporumuza ekledik;

Merhaba

Öncelikle yaşadıklarımıza değer vererek hazırladığınız raporda ben ve arkadaşlarımın yaşadıklarını da değerlendirme kararınızdan dolayı bu çalışmada yer alan herkese teşekkür etmek istiyorum. Böylesi davranışlarla belleksiz bir toplumun çocukları olarak hatırlanmanın ne kadar güzel bir duygu olduğunu yaşıyor insan.

15 yıl geçti neredeyse. Şubat 1997'nin ardından İstanbul Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde yaşadığım işkencelerin üzerinden 15 koca yıl geçti. Açtığımız davalar bir bir zamanaşımına uğratıldı. En son iç hukuk yolları tükendiğinde AİHM'e başvurduk. Hiç unutmam AİHM Türkiye devletini bana 33 bin Euro tazminat ödemeye mahkûm ettiğinde bazı arkadaşlarım sevinçle beni aradıklarında, ben çok üzgündüm.

Yaşadıklarımızın bir maddi karşılığı var mıydı şu hayatta. Keşke o anları yaşamasaydım da kimse bana tazminat ödemek zorunda kalmasaydı.

Şimdi Başbakan çıkıp hesap soruyor. 'Neden 15 sene sonra itiraz ediyorlar' diyor. Benim açtığım dava Ekim 2010'da kesin karara bağlandı. Ve Sedat Selim Ay daha yeni İstanbul TMSH'ye yeniden atandı. Duyduğum anda tüylerimi diken diken eden bu ödüllendirmeye susamam ki. Unutamam ki yaşadıklarımı. Zaman her şeyin ilacı falan değil. Zaman yaşadıklarının fiziki izlerini bile silemezken nasıl silecek benliğimin derinliklerindeki. Zaman aşımı işkence suçlarında kabul edilemez bir sahtekarlık. İşkence bir insanlık suçu. Affedilemez ve zaman aşımına uğratılamaz. Yine de işkence bir devlet politikası olmayı sürdürdüğü sürece de benzeri koruma perdeleri kuracaklar biliyorum.

Yine de bilin istiyorum.

Bazen kollarımda bir sinir çekildiğinde ben askıda sallanırken buluyorum kendimi. Yolda yürürken arkamda, enseme bir soluk hissettiğim de tüylerim diken diken oluyor. Karanlığı sevmiyorum. Migren nöbetleri geçirdiğimde gözlerimi bağlayamıyorum, anılarım var çünkü. Şimdi 15 yıl önce gençliğimin verdiği isyankârlığımla yaşadıklarımın rağmen ayakta kalabilmiş olmaktan mutluyum ama derinlerde kanadım kırık hala.

Tek umudum insanlar. İnsan kalmakta ve olmakta inat edenler. Zamanı yaralarımızı aşındırmak için değil de, insani olana ulaşmak için değerlendirmekte olanlar.

*Saygılarımla
Sultan SEÇİK*

6) GÜLİZAR TUNCER DOSYASI

İSTANBUL – 2000

16 Eylül 2000 tarihinde, Çağdaş Hukukçular Derneği'ne üye avukatlar İstanbul'da Taksim Meydanı'nda F tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla bir basın açıklaması yapmak isterler. Polis, açıklamanın yapılmasını engeller ve gruptakileri gözaltına alır. Bu süreçte grupta bulunanlara cop, tekme ve yumrukla vurulmak suretiyle şiddet uygulanır, hakaret edilir. Ayrıca gerek müdahale sırasında, gerekse polis aracı içerisinde kişilerin yüzüne biber gazı sıkılır.

Gözaltına alınanlar aynı gün hastaneye sevk edilerek adli muayeneleri yaptırılır. Muayene sonunda darp izleri tespit edilir ve yaralanmaların, kişilerin 3-5 gün arasında mutat iştigallerine engel olacağına dair raporlar hazırlanır.

Hakkında yakalama işlemi yapılan kişilerle ilgili Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet etme suçundan işlem yapılır ve savcılığa sevk edilmeksizin aynı gün serbest bırakılırlar.

Yine şiddete uğrayan avukatların bir kısmı TİHV İstanbul Temsilciliği'ne başvurur ve yapılan muayene ve tetkikler sonucunda başvuranlarda tespit edilen izlerin, olay anlatımları ile uyumlu olduğuna dair raporlar düzenlenir.

Bu çalışma kapsamında incelemeye alınan Gülizar TUNCER dosyasında, mağdur hakkında düzenlenen adli muayene raporunda kötü muamele izleri tespit edilerek yaralanmanın 3 gün mutat iştigalden mahrumiyet yaratacağı belirtilmiştir.

Soruşturma Süreci

18 Eylül 2000 tarihinde, olay sırasında fiziksel ve ruhsal şiddete maruz kalan 27 avukat İstanbul Valisi, İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı ve müdahaleyi gerçekleştiren polis memurları hakkında suç duyurusunda bulunurlar. Savcılık yalnızca 4 şikâyetçinin ifadesini alır, diğer şikâyetçiler ne savcılığa başvurdukları tarihte, ne de sonrasında ifadeye çağırılmamıştır.

Savcı, 26 Eylül 2000 tarihinde fotoğraf ve video görüntülerinden isimleri tespit edilen 6 polis hakkında soruşturma izni verilmesi için İstanbul Valiliği'ne başvurur. Ancak İstanbul Valisi'nin soruşturma izni vermemesi üzerine bu karara İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'nde itiraz edilir. İtiraz kabul edilerek, Valiliğin "soruşturma izni vermemesi" kararı kaldırılır.

Dosyadan, savcının 26 Eylül 2000 tarihinde İstanbul Valisi ve Emniyet Müdürü hakkında da soruşturma izni verilmesi için İçişleri Bakanlığı'na başvurduğu anlaşılmaktadır. Ancak Bakanlık, bu talebe olumlu ya da olumsuz bir yanıt vermemiştir.

11 Mayıs 2001 tarihinde, 6 polis memurunu hakkında Eski TCK 245. maddesinde düzenlenen "efrada kötü muamele suçu" kapsamında dava açılır. Ne var ki suç duyurusunda bulunan 27 avuktardan yalnızca 5'i iddianamede şikâyetçi olarak yer alır.

Yargılama Süreci

Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davanın⁵⁰ iki yıla yakın bir sürecinde yalnızca ifadelerin alınması gibi rutin işlemler yapılır. Savcılık aşamasında yüz yüze teşhis yaptırılmamış olduğu için bu işlem yargılama sürecinde gerçekleşir ve duruşmalar sırasında şikâyetçilerin sanıkları teşhis etmesi istenir.

Aynı süreçte, suç duyurusunda bulunmuş olan 27 kişiden biri, İbrahim ERGÜN, 14 Ocak 2003 tarihinde Beyoğlu C. Başsavcılığı'na başvurarak şikâyet dilekçesinin akıbetini sorar. Savcılık, yalnızca beş avukatın şikâyeti ile ilgili olarak ve altı polis memuru aleyhine ceza davası açıldığı bilgisini verir ve başkaca açıklama yapmaz. İbrahim ERGÜN, Beyoğlu 4. Ceza Mahkemesi'nde görülmekte olan davanın 4 Şubat 2003 günü gerçekleşen duruşmasında davaya katılma talebinde bulunur. Ancak Mahkeme, ismi iddianamede yer almadığı gerekçesiyle talebini reddeder.

İbrahim ERGÜN'ün çabaları, olumlu bir biçimde, Savcılığın yeni bir iddianame hazırlaması ile sonuçlanır. Bu iddianamenin de Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi'ne gönderilmesi ile iki dava birleştirilir. Davanın geri kalanında davaya katılan İbrahim ERGÜN'ün de sanıkları teşhisi yönünde işlemler yapılır.

28 Eylül 2004 tarihinde Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi, bir polis hakkında beraat kararı verirken diğer beş polis memurunun eylemlerini "zor kullanma sınırının aşılması" olarak kabul eder ve polisleri üçer ay hapis cezası ile mahkûm eder. Ancak verilen cezalar paraya çevrilir ve ertelenir.

Davaya katılanlar (mağdurlar) kararı temyiz ederler. Yargıtay 4. Ceza Dairesi tarafından yapılan temyiz incelemesi sonucunda, 6 Kasım 2006 tarihli kararla, İbrahim ERGÜN'ün yapmış olduğu şikâyetle ilgili olarak polisler hakkında verilen beraat kararı onanırken, kararın mahkûmiyete ilişkin kısımları ise usuli nedenlerle bozulur.

Davayı yeniden ele alan Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi, yeni bir inceleme yapmaksızın usule ilişkin eksikliği giderir. Bunun sonucunda, 11 Eylül 2007 tarihinde, sanıklar hakkında önceden vermiş olduğu kararın aynısını yeniden verir.

Davaya katılan mağdurlar kararı tekrar temiz edeler ancak Yargıtay 4. Ceza Dairesi bu kez davanın 22 Aralık 2009 tarihinde zamanaşımına uğramış olması nedeniyle dosyanın düşürülmesine karar verir.⁵¹

Yargılamanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Sanık polis memurları hakkında soruşturma izni verilmesi talebiyle İstanbul Valiliği'ne yapılan başvurunun olumsuz sonuçlanması üzerine Bölge İdare Mahkemesi'ne yapılan itirazın sonuçlanmasına kadar geçen süre soruşturmanın 9 ay uzamasına neden olmuştur.

⁵⁰ Beyoğlu 4. Asliye Ceza Mahkemesi, 2001/1035 E.

⁵¹ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 22.12.2009 tarih, 2008/7357 E. – 2009/21078 K.

Soruşturma işlemlerindeki eksiklikler ve özellikle teşhis işleminin sağlıklı yapılmaması, bu işlemin yargılama aşamasına taşınmasına ve yargılamanın uzamasına neden olmuştur.

Kamu görevlilerinin sanık olduğu dosyalarda sanık tespitinin tam ve doğru yapılmaması genel bir sorundur. Ancak bu dosya, bu eksikliğin yanında bir başka eksikliğe de örnektir; iddianamede 27 şikâyetçiden sadece 5'i yer almaktadır! Savcılığa dilekçe ile başvuran 27 şikâyetçiden neden yalnızca 5'i ile ilgili soruşturma yürütüldüğü dosyadan anlaşılamamaktadır.

Nitekim, iddianame dışında bırakılan mağdurlardan birinin yeniden başvuru yapmak zorunda kalması, aynı olayla ilgili ikinci bir dava açılarak asıl dosya ile birleştirilmesi ve teşhise yönelik işlemlerin yinelenmesi, soruşturma işlemlerinin tamamen baştan savma yapıldığını göstermesinin yanı sıra yargılamanın uzamasına da neden olmuştur.

Yargılamanın uzamasına ilişkin iki nokta da temyiz aşamasına ilişkindir; verilen karar iki kez temyiz edilmiştir ve temyizde geçen sürelerin toplamı da 4 yıldır.

7) ŞAFAK GÜMÜŞSOY

İSTANBUL – 2001

Şafak GÜMÜŞSOY, 29 Kasım 2001 günü Devrimci Mücadele Birliği Dergisi bürosuna yapılan baskında gözaltına alınır. Polis aracına bindirildiğinde üç sivil polis tarafından dövülür. Polislerden biri kafa atarak, burnunun kırılmasına neden olur. Serbest bırakıldığı 3 Aralık 2001 tarihine kadar ayrıca ruhsal işkence gördüğünü, havasız ve pis bir ortamda tutulduğunu, 86 saat boyunca sandalyede oturmaya zorlandığını, uykusuz bırakıldığını, yüksek sesle müzik dinletildiğini belirtir.

Gözaltı giriş raporunda, gözlerinin altında morluklar ve burun üzerinde şişlik olduğu tespit edilir, röntgen filmleri çektilir ve burnunda kırık olduğuna dair doktor raporu düzenlenir. 3 Aralık 2001 tarihli çıkış raporunda da önceki raporda yer alan şikâyet ve tanıları yenilenir. Bu raporda ayrıca Şafak GÜMÜŞSOY'un gözaltında kaldığı sürece ruhsal işkence gördüğüne dair şikâyetleri de kayıt altına alınır.

Şüpheli olarak adliyeye sevk edildiğinde savcılıkta verdiği ifadesinde, gözaltına alınırken ve devam eden süreçte yaşadıklarını anlatır ve şikâyetçi olduğunu beyan eder.

Soruşturma Aşaması

Şafak GÜMÜŞSOY, serbest kalmasının hemen ardından Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na dilekçe vererek kendisini darp eden ve ruhsal eziyet çektiren tüm polislerden şikâyetçi olur.

5 Aralık 2001 günü adli tıbbı sevk edilerek burnundaki kırıkla ilgili rapor düzenlenir. Ancak ruhsal olarak travmaya uğrayıp uğramadığı konusunda bir inceleme yapılmaz.

Beyoğlu C. Başsavcılığı olayın kendi yargı çevresi içerisinde gerçekleşmediğinden bahisle yetkisizlik kararı vererek dosyayı, 21 Aralık 2001 günü Fatih C. Başsavcılığı'na gönderir. Fatih Savcılığı'nda aynı konuda iki soruşturma kaydı bulunmaktadır:

Bunlardan ilki, İstanbul DGM Savcılığı önünde, şüpheli sıfatıyla verdiği ifadesinde yakalama ve gözaltında sırasında kötü muamele gördüğüne ilişkin anlatımlarından dolayı res'en açılmış olan soruşturmadır. DGM Savcılığı, GÜMÜŞSOY'un beyanlarını Fatih Savcılığı'na bildirmiş ve bu suç ihbarı üzerine Terörle Mücadele Şubesi'nde görevli iki polis memuru hakkında işlem yapılmıştır.

Bununla birlikte, açılan soruşturmada "gözaltı sürecindeki" şikâyetlere ilişkin yeterli delil bulunmaması nedeniyle takipsizlik kararı verilmiştir⁵².

Beyoğlu Savcılığı'nın yetkisizlik kararı üzerine gelen evrak bu dosya ile birlikte ele alınmıştır. Şafak GÜMÜŞSOY'un "gözaltına alınması sırasında" burnunun kırılmasından sorumlu olan polis memurları hakkındaki evrak Terörle Mücadele Şubesi'nde yapılan kötü muamele iddiaları ile ilgili dosyadan ayrılarak 17 Ocak 2002 tarihli yetkisizlik kararı ile Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na gönderilmiştir.

⁵² Fatih C. Başsavcılığı, 2001/28563 Haz.

15 Şubat 2002 tarihinde Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı, sanık tespitine ilişkin yeterli araştırma yapmaksızın, yakalama tutanağı altında imzası bulunan yedi polis memuru hakkında efrada kötü muamele suçu (Eski TCK m.245) kapsamında dava açar.

Yargılama Süreci

Beyoğlu 11. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Şafak GÜMÜŞSOY, sanık polislerin eyleminin "işkence suçu" oluşturduğunu iddia ederek dosyanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesini talep eder. Mahkeme, tarafların dinlenmesinden ve müdahilin, burnuna kafa atan polisi teşhis etmesinden sonra 18.07.2003 tarihinde görevsizlik kararı⁵³ vererek dosyayı Beyoğlu Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderir. Görevsizlik kararının gerekçesinde, polislerin eyleminin kötü muamele değil işkence suçu (Eski TCK 243) olduğu belirtilir.

Beyoğlu 3. Ağır Ceza Mahkemesi, yasa gereği o güne kadar yapılmış olan bütün işlemleri tekrar eder; müdahil, sanık ve tanıkları yeniden dinler. Yargılama sonunda Mahkeme, müdahilin burnunun kırılmasından sorumlu polis memuru Ahmet ÇANAKÇI'nın eyleminin işkence olmayıp "zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması nedeniyle yaralama" olduğuna kanaat getirir. 06.04.2007 tarihinde verilen kararda ÇANAKÇI'nın ETCK 245. maddesi gereğince 6 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına hükmedilir. Bununla birlikte verilen hapis cezası para cezasına çevrilir ve ertelenir. Diğer 6 sanık hakkında ise delil yetersizliğinden beraat kararı verilir.⁵⁴

Şafak GÜMÜŞSOY'un avukatı kararı temyiz eder. Yargıtay 8. Ceza Dairesi, yaklaşık 3 yıl sonra 24.02.2010 tarihinde verdiği kararla, tüm sanıklar yönünden zamanaşımı süresinin dolmuş olduğu gerekçesi ile davayı düşürür.⁵⁵

AİHM Süreci

Şafak GÜMÜŞSOY, AİHM'e başvuru sürecini yargılama henüz devam ederken başlatır. AİHM'e başvuru yaptığı 9 Kasım 2007 tarihinde dosya halen Yargıtay 8. Ceza Dairesi tarafından incelenmektedir.

Başvuruda, Sözleşme'nin 3 ve 13. maddelerinin ihlal edildiği ileri sürülür. Hükümet ise henüz iç hukuk yollarının tükenmemiş olduğu ileri sürerek itiraz eder. Ancak Mahkeme, önceki içtihatlarına atıfta bulunarak zamanaşımının söz konusu olduğu durumlarda iç hukuk yollarının tüketilmesine gerek olmadığını vurgulayarak başvuruyu kabul eder. Yapılan inceleme sonucunda AİHM, yakalama sırasında kullanılan gücün aşırı olması nedeniyle, işkence yasağını düzenleyen AİHS'in 3. maddesinin ihlal edildiğine karar verir.

⁵³ Beyoğlu 11. Asliye Ceza Mahkemesi, 18.07.2003 tarih, 200271283 E. – 2003/413 K.

⁵⁴ Beyoğlu 3. Ağır Ceza Mahkemesi, 06.04.2007, 2003/461 E. – 2007/47 K.

⁵⁵ Yargıtay 8. Ceza Dairesi, 24.02.2010, 2009/18410 E. – 2010/2641 K.

Yargılamanın Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Soruşturma aşamasında, iki savcılık arasında yaşanan yetki tartışması zaman kaybına neden olmuştur. Bununla birlikte, dosyanın zamanaşımına uğramasının temel nedenlerinden biri suçun vasıflandırılmasında hataya düşülmesi ve bu nedenle yargılama işlemlerinin iki ayrı mahkeme tarafından en baştan gerçekleştirilerek yargılamanın bir buçuk yıl uzamasıdır.

Suç 29.11.2001 ile 03.12.2001 tarihleri arasında işlenmiş ve iddianame, bir yıl sonra 15.02.2002 tarihinde düzenlenebilmiştir. Sanık polisler hakkındaki karar ise iddianameden beş yıl sonra, Nisan 2007 tarihinde verilebilmiştir. Suçun kötü muamele kabul edilerek önce asliye ceza mahkemesinde dava açılması, asliye ceza mahkemesinin yargılamanın başında görevsizlik kararı vermekten imtina etmesi ve ağır ceza mahkemesinde tarafların ve tanıkların dinlenmesi işlemlerinin tekrar edilmesi yargılama sürecinin uzamasında önemli nedenlerdir. Şubat 2002'den görevsizlik kararının verildiği Temmuz 2003'e kadar geçen yaklaşık bir buçuk yıllık süre yargılama açısından zaman kaybıdır.

Yine dosyanın temyiz aşaması otuz dört ay sürmüş olup, Yargıtay'da bulunduğu süre içerisinde dosya zamanaşımına uğramıştır.

Yargılama sırasında geçen sürelerin uzunluğunun yanında fiilin nitelendirilmesi zamanaşımı sürelerini de doğrudan etkilemektedir. Bu süreçte fiil, önce "kötü muamele" daha sonra "işkence" ve en nihayetinde ise "zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması sonucunda yaralama" olarak nitelendirilmiştir. 1999 yılından önce her bir suç için zamanaşımı süreleri farklıdır ve Mahkeme tarafından verilen karar, 5 yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Mahkeme sanıkların eylemini zor kullanma yetkisinde sınırın aşılması olarak kabul ederken, aynı zamanda zamanaşımı süresinin de 10 yıldan beş yıla düşmesine neden olmuştur.

8) MAKBULE ALINCA DOSYASI

2002 – İZMİR

30 Mayıs 2002 tarihinde Makbule ALINCA ve akrabası Kader BAL, polisin evlerini telefonla arayıp, gözaltına alınan yakınlarının kimliklerini getirmelerini istemesi üzerine İzmir Emniyet Müdürlüğü Yankesicilik ve Dolandırıcılık Bürosu'na giderler. Yanlarında Makbule ALINCA'nın 5 yaşındaki kızı E. A. da vardır.

Mağdurlar, Büro Amiri Mehmet ALAN'nın, ALINCA ailesi üyelerinin sürekli suç işlediğini ve bunu önlemek için her şeyi yapacağını söyleyerek kendilerini dövdüğünü, "Hizbullah yürüyüşü" tabir edilen şekilde durmaya ve sürünmeye zorladığını, saçlarını çektiğini, hakaret ve tehditlerde bulunduğunu belirtirler. Daha sonra "deri kaplama ve karanlık" olarak tanımladıkları bir odaya indirilirler, burada Makbule ALINCA'nın gözleri bağlanır ve karın bölgesine lastik diye tabir ettiği bir alet geçirecek sopa ile dövülür.

Aşağı kattaki bu yerde bekletildikten sonra tekrar büro amirinin odasına çıkarılırlar, gözaltında bulunan yakınları da bu odaya getirilir. Tüm aile üyeleri Büro amiri tarafından darp edilir, hakaret ve tehdide maruz kalır. Annesinin yerde sopa ile dövülmesi sırasında sinir krizi geçiren ve üzerine kapanan E. A.'nın isabet eden bir sopa darbesiyle yaralanması üzerine Mehmet ALAN eylemlerine son verir.

Haklarında zaten bir suç isnadı bulunmayan Makbule ALINCA ve Kader BAL herhangi bir işlem yapılmaksızın 31.05.2002 günü sabah saatlerinde serbest bırakılır. Mağdurlar aynı gün suç duyurusunda bulunurlar.

Kendisinden şikâyetçi olduğunu öğrenmesi üzerine Mehmet ALAN, polis memurları Cevat OLUK ve Mehmet Ali ÖZTAŞ aracılığı ile şikâyetlerini geri almaları için şikâyetçilere ve yakınlarına baskı yapmaya ve tehditlerde bulunmaya başlar.

7 Temmuz 2002 tarihinde Kader BAL emniyete zorla götürülür, okumadığı ancak sanık Mehmet ALAN lehine kullanılabilecek bazı belgeler imzalatılır. Bu belgelerin içeriği sonradan dava dosyasına ibraz edildiğinde öğrenilebilmiştir. Bu eylemle ilgili olarak yasal işlem başlatılmıştır.

Soruşturma Süreci

Makbule ALINCA ve Kader BAL, 31.05.2002 tarihinde avukatları aracılığıyla İzmir C. Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunmuşlar, aynı gün İzmir Adli Tıp Kurumu'nda muayene edilmişlerdir. Adli raporlarda şikâyetleri ile uyumlu iz ve emareler tespit edilmiştir.

Makbule ALINCA'nın eşi, ailenin şikâyetten vazgeçmesini sağlamaya yönelik tehdit ve hakaretler nedeniyle, kendisi adına suç duyurusunda bulunur. Bu soruşturma da Makbule ALINCA'nın işkence iddialarının araştırıldığı dosya ile birleştirilir.

Soruşturma aşamasında, adli raporların aldırılması ve şüpheli polislerin dinlenmesi dışında hiçbir işlem yapılmaz. Tanık ve delil araştırılması yapılmaksızın soruşturma tamamlanır.

Özellikle aile üyelerine yönelik tehdit ve baskılara, Kader BAL'a şikâyetçi olmadığı ve önceki söylediklerinin yalan olduğuna dair zorla belge imzalatılarak delil uydurulmasına karşın savcı, görevden uzaklaştırma ve tutuklama tedbirlerine başvuramaz.

Yargılama Süreci

İzmir 9. Asliye Ceza Mahkemesi'nde, büro amiri ve iki polis hakkında bireye kötü davranmak, şartlı tehdit, hakaret ve hürriyeti tahdit suçlaması ile dava açılır.

06.02.2003 tarihinde görülen ilk duruşmadan itibaren, başvuruçuların avukatları sürekli görevsizlik itirazında bulunur ve suçun kötü muamele değil işkence suçu olduğunu iddia ederek dosyanın ağır ceza mahkemesine gönderilmesini isterler. Karar aşamasına kadar mahkeme bu konuda olumlu ya da olumsuz bir karar almaz, görevsizlik itirazının karara bağlanmasını sürekli erteler.

Yargılama sırasında sanık polisler, şikâyetçilere, avukatlarına ve hatta iddia tanıklarına yönelik tacizkar ve tehditkar tavır içinde olurlar. Mahkeme, yargılamanın sağlıklı biçimde yürüebilmesi için sanıkların görevden uzaklaştırılması ve/veya tutuklama kararı verilmesi taleplerini reddeder.

Yine ilk duruşmada, olay tarihinde henüz beş yaşında olan E. A.'nın beyanının bir uzman huzurunda alınmasına karar verilir. Üniversiteler dahil, pek çok resmi kurumla yazışmalar yapılır ancak ifade işlemine katılabilecek bir uzmana ulaşmak yaklaşık bir yıl sürer. E. A.'nın beyanı ancak 14.01.2004 günkü duruşmada alınabilir.

Arada geçen süre içinde diğer tanıklar dinlenir, başkaca deliller toplanır.

Yargılamanın son aşamasında duruşma savcısı sanıkların bir kısmı için beraat ve bir kısmı için mahkûmiyete yönelik mütalaa verir.

Mütalaa üzerine Sanık Mehmet ALAN, olayla ilgili olmayan tanık isimleri bildirir ve Mahkeme de yeni bildirilen bu tanıkların dinlenmesine karar verir. Ancak çoğunun adresi yanlıştır ve bu nedenle tanıklara ulaşmak uzun sürer. Bu süreçte 9 duruşma yapılır.

24.05.2005 tarihinde Mahkeme, Sanık Mehmet ALAN hakkında, Makbule ALINCA ve Kader BAL'a kötü muamele yapmak suçundan 3 ay hapis cezası verir ve hapis cezasını para cezasına çevirerek erteler. E. A.'nın yaralanmasından dolayı verilen karar ise beraattir. Mehmet ALAN dışındaki diğer iki sanık tüm suçlardan beraat eder.

Karar temyiz edilir. Yargıtay 4. Ceza Dairesi'ndeki temyiz incelemesi 2 yıla yakın bir zamanda tamamlanır. Yargıtay, 01.06.2005 tarihi itibari ile yürürlüğe giren 5237 sayılı Yeni Türk Ceza Kanunu'nun lehe hükümlerinin uygulanması gerektiği gerekçesi ile sanık Mehmet ALAN'ın kötü muamele suçundan cezalandırılmasına dair kararı bozar ve beraate ilişkin kararları onar. Esasa dair temyiz nedenlerini ve suçun işkence olup olmadığına dair tartışmaları incelenmez.

İzmir 9. Asliye Ceza Mahkemesi, Eski TCK'nın sanık lehine olduğuna hükmederek ETCK 245/1. madde kapsamında verdiği 3 aylık hapis cezasını tekrar eder, ancak

bu sefer takdiri indirim nedenlerini uygulayarak cezayı 2 ay 15 gün hapis cezasına indirir ve cezayı yine paraya çevirerek erteler. Karar yeniden temyiz edilir.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, Yeni TCK'nın "hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına" ilişkin 231. maddesinin değişmiş olduğu ve sanık lehine uygulama konusunun incelenmesi için kararı bozar. Esasa ilişkin yine inceleme yapılmaz.

İzmir 9. Asliye Ceza Mahkemesi bu kez TCK 231. maddenin sanık lehine uygulanmasının koşullarının oluşmadığına karar vererek, önceki kararını tekrar eder. Bu karar da temyiz edilir.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, davanın zamanaşımına uğramış olması nedeniyle düşürülmesine karar verir. Dava, Yargıtay'daki son incelemenin iki yıl kadar sürmesi nedeniyle ve Yargıtay'a gönderildikten 1,5 yıl sonra zamanaşımına uğramıştır.

Yargılama Sürecinin Uzamasının Nedenlerine İlişkin Saptamalar

Her şeyden önce mağdur olarak dinlenecek bir çocuğun ifadesi alınması sırasında zarar görmemesi amacıyla bir uzman yardımı ile dinlenmesini sağlayacak bir sistem oluşturulmamış olduğundan yargılama uzamıştır.

Şikâyetçilerin ve sanık tarafın bildirdiği tanıkların dinlenmesinin ardından ve mütalaadan sonra, sanıkların yeniden tanık bildirmesi ve adreslerinin yanlış olması nedeniyle yargılama uzamış, mahkeme zamanaşımı riskini öngörerek tanıkların dinlenmesinin gerekliliği konusunda karar almaktan imtina etmiştir.

Üç kez temyiz edilen karar, ilk ikisinde usuli nedenlerle bozulmuştur. Esastan temyiz incelemesi yapılamamış olmasına rağmen dosyada toplam temyiz süresi 54 ay yani 4,5 yıldır.

AİHM Süreci

Davanın zamanaşımı ile düşmesinden sonra şikâyetçiler AİHM'e başvururlar, ancak AİHM tek yargıçla verdiği gerekçesiz kararında başvurunun kabul edilemez bulunduğuna karar vermiştir. Karara itiraz yolu kapalı olduğundan AİHM süreci tükenmiştir. AİHM'in işkence yasağının ihlal edildiği davalarda oluşturduğu "paraya çevirme", "erteleme" ve "zamanaşımı" kararlarının fiili bir cezasızlık yarattığı ve kabul edilemez olduğuna dair yerleşmiş içtihatlarına rağmen vermiş olduğu bu kabul edilemezlik kararını anlamak güçtür. Önüne gelen dosya sayısının çokluğu nedeniyle iş yükünden bunalan ve pek çok konuda "siyasileştiği" eleştirilerine muhatap olan AİHM'in mutlak karakterde olan işkence yasağı ihlalleri karşısında uluslararası hukuk normlarından ve kendi içtihatlarından ayrılmaya başladığını görmek kaygı vericidir.

9) FERİDE KAYA DOSYASI

ÇORUM - 2002

Feride KAYA, 27 Eylül 2002 tarihinde, askerlik yapmakta olan oğlunu ziyaret ettiği sırada gözaltına alınır ve 29 Eylül 2002 tarihine kadar gözaltında tutulur. Çorum Seydim Jandarma Karakolu'nda görevli bir astsubay ve bir uzman çavuş, örgüte yardım ve yataklık yapma suçu kapsamında hakkında işlem yaparlar.

Feride KAYA, gözaltında kaldığı süre içerisinde gözlerinin bağlandığını, sağ el ve sağ ayağına elektrot bağlanarak elektrik verildiğini, yalnızca kilodu kalacak şekilde soyulduğunu, üzerine su sıkıldığını, saçlarından tutulup merdivenlerden sürüklenerek indirildiğini, uyumasının engellendiğini, kaba dayağa ve hakarete maruz kaldığını belirtir. Ayrıca kendisine işkence yapıldığını anlatması halinde önce askerdeki oğlunun sonra da kendisinin öldürüleceği söylenerek tehdit edilir.

Gözaltına alınması aşamasında ve devamında 27, 28 ve 29 Eylül 2002 tarihlerinde düzenlenen üç ayrı adli raporda "darp ve cebir izine rastlanılmadığı" belirtilir.

Feride KAYA 29 Eylül 2002 tarihinde tutuklanarak önce Çorum L Tipi Cezaevine, daha sonra Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne gönderilir. Henüz gözaltında olduğu süreçte başlayan sağ kolda aşırı ağrı ve hareket kısıtlılığı cezaevinde kaldığı sürede de devam eder. Yemek yemek, giyinmek, temizlik ihtiyacını karşılanması gibi konularda sağ kolunu kullanamayan Feride KAYA'ya koğuştaki kalan diğer kadınlar yardım eder.

Talebi üzerine 01 Ekim 2002 tarihinde Çorum Devlet Hastanesine sevk edilir, sağ kolunda ekimoz tespit edilir. Ancak muayene süreci tamamlanmaz.

Feride KAYA, cezaevinden tahliyesinin ardından Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) İstanbul Temsilciliği'ne başvurarak tedavi ve rehabilitasyon hizmeti alır. Yapılan muayene ve tetkikler sonunda, gözaltı sürecinin üzerinden beş ay geçmesine rağmen işkence öyküsü ile uyumlu fiziksel ve ruhsal rahatsızlıklarının devam ettiği tespit edilir.

Soruşturma Süreci

Feride KAYA, gerek gözaltı çıkış raporunu düzenleyen doktora, gerek adliyede sorgusu sırasında hakime işkence gördüğünü anlatmış olmasına rağmen resmi makamlar herhangi bir işlem yapmaz.

Ankara Merkez Cezaevi'ne naklinden sonra, 16 Aralık 2002 tarihinde avukatının verdiği dilekçe üzerine Ankara C. Başsavcılığı'nca soruşturma başlatılır ve Feride KAYA'nın adli muayenesi yaptırılır. İşkence öyküsü ile uyumlu olarak kol hareketlerinde kısıtlılık, güç kaybı, kemik başında ezik, omuz koruyucu kılıfında ve bağlarda yırtık, omuz eklemine sıvı birikimi, boyun omur eğişiminde düzleşme ve yıpranmaya bağlı değişiklikler tespit edilir.

Dosya, suç yeri Çorum olduğu için yetkisizlik kararı verilerek Çorum C. Başsavcılığı'na göndermiştir. Çorum C. Başsavcılığı'nca, yetkisizlik kararından yaklaşık on ay sonra, 12 Aralık 2003 tarihinde iddianame düzenlenir.

İddianamede; Jandarma Astsubay (karakol komutanı) Selahittin KÖSE ve Uzman Çavuş Neşet ŞAKRAK hakkında işkence yapmak (Eski TCK md.243) ve gözaltında iken ve gözaltından çıkışta adli muayene raporu düzenleyen doktorlar Fatih SARIOĞLU ve Muzaffer AYMERGEN hakkında görevi kötüye kullanma (Eski TCK md.240) suçundan cezalandırma talep edilir.

Yargılama Süreci

Davanın⁵⁶ 04 Mart 2004 günü Çorum Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmasında Feride KAYA'nın ifadesinin alınması için adresinin bildirilmesine karar vermiştir. Ancak Feride KAYA bu sırada Avusturalya'ya iltica başvurusunda bulunduğu için başvurusunun kabulü aşaması tamamlanmadan adresinin kamu makamları tarafından bilinmesini istemez ve adresini bildirmez.

Mahkeme, ilk duruşmada savcılık tarafından dinlenmiş olan ve Feride KAYA ile aynı koşu da kaldıklarından işkenceden sonraki sağlık sorunlarına tanık olan kişilerin yanı sıra sanık jandarmalar ve doktorlar tarafından dinlenmesi talep edilen bir nezarethane görevlisi ile iki hemşiresinin de dinlenmesine karar verir.

Tanıkların bir kısmı cezaevinde tutuklu/hükümlü ve diğerleri ise memur olmaları nedeniyle adres kayıtlarına kolayca ulaşmak mümkün iken adreslerinin araştırılması ve ifadelerinin alınması ancak yaklaşık olarak iki yıl sonra, 11 Mayıs 2006 günlü duruşmada tamamlanabilir. Bu süre zarfında, ayrıca o güne kadar yapılmış olan muayenelerle ilgili hastane evrakları getirtilmiştir.

13 Temmuz 2006 günlü duruşmada, adresi önceki duruşmada bildirilmiş olan Feride KAYA'nın Avusturalya'da dinlenmesi, oradaki hastanelerde düzenlenmiş tedavi belgelerini sunması yönünde karar verilmiştir. Avukatlarının, tedavi belgelerinin doğrudan ilgili hastanelerden istenmesine yönelik talepleri ise reddedilmiştir.

20 Kasım 2007 günlü duruşmada, dosyanın Adli Tıp Kurumu'na gönderilmesine karar verilir. 2. İhtisas Kurulu, Mahkeme'den eksik evrakların tamamlanmasını iki kez istemiş ve Mahkeme de istenen belgeleri her seferinde ilgili yerlerden getirtmiştir. Bu koşullarda 2. İhtisas Kurulu'ndan rapor alınabilmesi yaklaşık 1,5 yıl sürmüştür.

Feride KAYA'nın avukatları, Adli Tıp Kurumu'ndan gelen rapora uzman mütalaası sunarak itiraz etmiştir. Bu kez de Mahkeme, dosyayı, 28.04.2009 tarihinde Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu'na göndermiştir.

Genel Kurul, Feride KAYA'nın muayene için Kuruma gönderilmesini ve yurt dışındaki hastanelerdeki tedavi evrakının getirtilmesini isteyen bir yazıyı, Mahkeme'nin dosyanın gönderilmesine karar verdiği tarihten 10 ay sonra gönderir.

Mahkeme, 20.04.2010 tarihindeki duruşmada Adli Tıp Kurumu Genel Kurulu'na, Feride KAYA'nın avukatlarınca sunulan tedavi evrakının tercümesini gönderir, şikâyetçinin Türkiye'ye gelmesinin mümkün olmaması nedeniyle muayene edilmeksizin rapor düzenlenmesinin mümkün olup olmadığını sorar ve mümkün

---

56 Çorum Ağır Ceza Mahkemesi 2003/311 E. - 2011/332 K.

ise raporun gönderilmesini ister. Ayrıca talep üzerine, muayenenin zorunlu olması halinde Feride KAYA'nın, Avustralya'da adli muayenesinin yaptırılabilmesi için ne tür tetkiklere ihtiyaç olduğunu sorar. Yazılan müzekkereye, Genel Kurul huzurunda muayene yapılmadan rapor düzenlenemeyeceği cevabı verilir ve önceki taleplerinin yerine getirilmesi istenir.

Bunun üzerine 26.10.2010 duruşmada Feride KAYA'nın avukatı, adli rapor düzenlenmesi konusunda Adli Tıp Kurumu'nun tek yetkili yer olmaması sebebiyle, bu konuda kanunen de yetkili kılınmış olan tıp fakültesi adli tıp anabilim dallarından (Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan) rapor alınmasını talep eder.

Bunun üzerine Mahkeme, Genel Kurul'dan, müdahilin bizzat bulunmasının neden gerekli olduğunu sorar. ATK Genel Kurulu verdiği yanıtta, önceki tarihte bu yönde karar aldığını, muayenenin kendilerince yapılması gerektiğini açıklamakla yetinir.

Yargılamanın devam eden aşamasında, KAYA'nın avukatı TİHV İstanbul Temsilciliği'nin ek raporunu Mahkemeye sunarak, üç duruşma boyunca İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı'ndan rapor alınması istemini tekrarlar. Bu talep altı ay sonra, 26.04.2011 tarihli duruşmada kabul edilir.

Karar üzerine hazırlanan raporda; Feride KAYA'nın önceki muayenelerinde tespit edildiği bildirilen fiziksel ve ruhsal bulguların işkence öyküsü ile uyumlu olduğu ve düşmeden ziyade darp ve cebir sonucu meydana gelmiş olduğu açıklanmıştır. Ancak suç tarihi itibari ile sanıklar lehine olması halinde uygulanacak olan Eski TCK'ya göre değerlendirme yapılmamıştır. Bu eksikliğin giderilmesine yönelik olarak KAYA'nın avukatı tarafından yapılan talep, dosyanın esasına katkı sağlamayacağı gerekçesiyle reddedilir. Aslında bu karar, sanık jandarmalar hakkında verilecek beraat ve sanık doktorlar hakkında verilecek zamaşımı nedeniyle düşme kararının da habercisidir. Aynı duruşmada savcının esasa dair mütalaası alınmıştır.

Bir sonraki duruşmada Feride KAYA'nın avukatları, Kocaeli Üniversitesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı tarafından düzenlenen bir tıbbi raporu mahkemeye sunar. Raporda, KAYA'nın tespit edilen fiziksel ve ruhsal bulguların işkence tanısıyla uyumlu olduğu belirtilmektedir ve bu bulgular 765 sayılı Eski TCK'ya ve 5237 sayılı Yeni TCK'ya göre de ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Mahkeme, 24 Kasım 2011 tarihinde verdiği kararda; Feride KAYA'nın gözaltında kaldığı süre içerisinde işkence gördüğünü kabul etmekle birlikte bu eylemin sanık jandarmalar tarafından gerçekleştirildiğine dair yeterli delil bulunmadığından beraatlerine ve sanık doktorlar hakkında açılmış olan davanın ise zamaşımı nedeniyle düşürülmesine hükmeder.

Karar, Feride KAYA'nın avukatlarınca temyiz edilmiş olup temyiz incelemesi devam etmektedir.

765 sayılı Eski TCK'da 1999 yılında yapılan değişikliklerle işkence suçu için öngörülen hapis cezasının üst sınırı 8 yıla çıkarılmıştır. Bu nedenle sanık jandarmalar yönünden dava zamaşımı süresi 10 yıl, uzatılmış zamaşımı süresi ise 15 yıldır.

Dosyada zamanaşımı kesen son işlem, sanıkların mahkeme önünde sorgulanması olduğundan, sanık jandarmalar açısından 10 yıllık zamanaşımı süresi 2013 yılında dolacaktır.

Temyiz incelemelerinin ortalama iki yıl olduğu dikkate alınırsa bu işkence davasında da zamanaşımı nedeniyle hiçbir kamu görevlisinin cezalandırılmasının mümkün olmaması riski oldukça yüksektir.

Yargılama sürecinin uzamasının nedenlerine ilişkin saptamalar

Feride KAYA'nın görmüş olduğu muamele sonucundaki durumu, gözaltındayken adli tıp muayenesini yapan doktorlar, sorgu hakimi, akabinde cezaevi müdürlüğü, cezaevi savcılığı tarafından ilgili savcılığa bildirilmemiştir. KAYA'nın cezaevindeki şikâyetine ve ısrarlı olarak hastaneye sevk edilmeyi istemesine rağmen o aşamada resen hazırlık soruşturması başlatılmamış olması tedavisine ilişkin tıbbi delillerin dağınık kalmasına sebep olmuştur.

Neredeyse tüm işkence dosyalarında olduğu gibi soruşturma aşamasında delillerin toplanmasında yeterli özenin gösterilmemesi, özellikle sağlık kurumlarından gerekli tedavi evraklarının getirilmemiş olması, yargılama aşamasında delillerin toplanması için pek çok yazışma yapılmasına ve dolayısıyla yargılamanın uzamasına yol açmıştır. Mahkeme, 20.11.2007 - 02.12.2008 tarihleri arasında bu belgelerin getirilmesi için yazışmalar yapmak zorunda kalmıştır.

Yargılama aşamasında tanıklara ulaşmada yaşanan zorluklar, özellikle sanıklar tarafından bildirilen tanıkların tebligata rağmen duruşmaya gelmemesi, yine olay konusunda bilgisi olmayan kişilerin sanıklarca tanık olarak bildirilmesi yargılamanın uzamasına neden olmuştur.

Adli Tıp Genel Kurulu'nun, Feride KAYA'yı muayeneye çağırması, KAYA'nın hazır bulunamayacağı bildirilmesine rağmen rapor düzenlemekten kaçınması, yurtdışında adli yardım kurallarına göre muayene edilerek rapor düzenlenmesi için ne gibi inceleme ve tetkikler yapılması gerektiğine ilişkin soruya cevap vermemesi, Mahkeme'nin adli rapor düzenlenmesi için başka yollara başvurmak (üniversitelerin adli tıp anabilim dallarından rapor almak) yerine Adli Tıp Genel Kurulu ile yazışma yapmakta ısrar etmesi, hatta bu kurum tarafından daha önce cevap verilmiş olmasına rağmen aynı hususun Kurum'a tekrar sorulması, yargılamanın 28.04.2009 - 26.04.2011 tarihleri arasında neredeyse durmasına neden olmuştur. 20.11.2007 tarihinden 26.04.2011 tarihleri arasında geçen yaklaşık 3,5 yıllık süre, daha sonra alınmasından vazgeçilen adli rapor için harcanmıştır.

10) ENGİN ÇEBER DOSYASI

2008 – İSTANBUL

İşkencenin önlenmesi ve cezalandırılması bağlamında siyasi iradenin soruşturma ve yargılamayı yapanlar üzerinde de etkisi olduğu açıktır. Engin ÇEBER'in ölümünün ardından Adalet Bakanı'nın, ölümün işkence sonucu oluştuğunu kabul etmesi ve Türkiye tarihinde ilk kez ölenin yakınlarından özür dilemesi⁵⁷ soruşturma ve yargılamayı olumlu etkilemiştir.

Yargılama sonucunda 20 sanık hakkında ömür boyu hapis cezasından beş ay hapis cezasına kadar değişen çeşitli cezalar verilmiş olsa da Yargıtay'da yapılan incelemenin sonucunda davanın tekrar görülmeye başlanmış olması, uzun vadede dosyanın zamanaşımına uğrama riskinin varlığına işaret etmektedir. Ülkemizde toplumsal hafızanın ve duyarlılığın zayıfladığı anda işkencenin üstünü örten bir devlet aklının hakim olduğunu gösteren pek çok örnek bulunmaktadır. Bu durum, Engin ÇEBER dosyasının her koşulda takipçisi olmayı toplumsal bir sorumluluk haline getirmektedir.

Olay Öyküsü

İstanbul Sarıyer'de bir grup kişi, Ferhat GERÇEK adlı kişiyi vurarak sakat kalmasına neden olduğu iddiası ile yargılanan polis memurunun tutuklanmasını isteyen bir basın açıklaması yapar. 28.09.2008 tarihinde gerçekleşen bu açıklamanın ardından dergi satan bazı kişilere polis müdahale eder ve kimlik kontrolü sonunda iki kişinin yakalaması olduğunu söyler. Gruptakiler ise basın açıklaması yapmanın ve dergi satışının yasal olduğunu, müdahalenin hukuka aykırı olduğunu belirtir. Ayrıca yakalama kararları konusunda bir yanlışlık olabileceğinden avukatlarına bilgi vermek isterler. Buna karşın polis, hakkında yakalama kararı bulunan Engin ÇEBER ve Özgür KARAKAYA'yı darp eder, sürükleyerek gözaltına alınır. Bu muameleye itiraz eden Aysu BAYKAL ve Cihan GÜN de aynı şekilde darp edilerek araçlara bindirilir.

Şikâyetçilerin ve tanıkların anlatımına göre; gözaltına alınanlara polis aracı ve karakol içerisinde, hatta nezarethanede şiddet uygulanmaya devam edilir. Kaba dayak, hakaret ve arama sırasında cinsel tacize maruz kalırlar. Kaba dayak ve hakaret, adli muayene için hastaneye gidiş – gelişte de devam eder. Parmak izi alınması için Sarıyer İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldüklerinde kötü muamele gördükleri için parmak izi vermek istemediklerini belirtmeleri üzerine burada da şiddete uğrarlar. İki kişi kemerle, ikisi ise kelepçe ile birbirine bağlanarak yere yatırılırlar ve bu şekilde dövülürler. Polisler, yaptıkları uygulamaya Aysu BAYKAL'ın bayılması üzerine son verir. Parmak izleri alınmadan karakola geri götürülürler ve ertesi gün tekrar getirildiklerinde kaba dayak, cinsel taciz ve hakarete maruz kalırlar.

30.09.2008 günü adliyeye sevk edilen mağdurlar "memura mukavemet" iddiası ile tutuklanarak cezaevine gönderilir. Engin, Özgür ve Cihan cezaevine teslim edilirken polis memurları tarafından jandarmaya "bunlar terörist, asker-polis katili" gibi kişikırtıcı sözler söylenir.

⁵⁷ <http://www.haber1.com/sahin-iskence-icin-ozur-diledi.html>

Giriş işlemleri sırasında üst aramasında, tutukluların elbiselerini tümüyle çıkarmaları istenir. Onur kırıcı buldukları bu aramayı reddetmeleri nedeniyle Engin, Özgür ve Cihan tahta copla, tekme ve tokatla darp edilirler.

01.10.2008 günü, sabah ve akşam sayımında ayağa kalkmadıkları ve sıraya girmedikleri gerekçesi ile gardiyanlar tarafından kapı açma demiri, plastik sandalye, su maşrapası, tahta cop gibi aletlerle darp edilirler. 02.10.2008 günü sabah sayımında da aynı nedenle ve benzer aletlerle, bu kez vücutlarını islattıktan sonra darp edilirler ve farklı koşullara alınırlar.

Engin ÇEBER yeni gönderildiği koşu tahtasında sayım sırasında ayağa kalkmaması nedeniyle 06.10.2008 ve 07.10.2008 tarihlerinde benzer şekilde darp edilir. 07.10.2008 günü sabah sayıma gelen Nihat KIZILKAYA ve Sami ERGAZİ, Engin ÇEBER'in baş ve boyun bölgesine vurur. Selahattin APAYDIN ise ÇEBER'i tutarak kafasının arka kısmını düz koşu duvarı ve koşu havalandırmasının demir kapısına birkaç kez vurur, Sami ERGAZİ zaten hareketsiz kalan ÇEBER'i sürükleyerek koşu bahçesine çıkarır ve vurmaya devam eder.

07.10.2008 tarihinde hastaneye sevk edilen Engin ÇEBER, otopsi raporuna göre beyin kanaması sonucunda 10.10.2008 tarihinde yaşamını yitirir.

Soruşturma Aşaması:

Engin ÇEBER'in ölümü üzerine başlayan soruşturma Türkiye'deki yargı pratiklerine bakıldığında hiç alışık olunmayan bir hızla yürütülür. İşkence başta olmak üzere ağır insan hakları ihlalleri nedeniyle açılmış soruşturmalarda gözlemlenen gecikmeler bu dosya için söz konusu olmamıştır.

Üstelik soruşturma yalnızca ölüm olayı ile sınırlı kalmayıp Engin ÇEBER ve arkadaşlarının yakalanmasından başlayan karakol, emniyet müdürlüğü, cezaevi kayıt işlemleri ve sayımlar sırasında devam eden tüm kötü muamele-işkence iddialarının araştırılmasını kapsayacak şekilde genişletildi.

İşkence ve öldürme dosyalarında savcılıkların delil araştırma ve toplama konusunda gösterdiği özensizlik ve isteksizliğin aksine, bu dosyada pek çok delil toplandı. Örneğin;

- Başka dosyalarda eylemi gerçekleştiren kamu görevlilerinin teşhisi fotoğraflar üzerinden yapılırken veya hiç yapılmazken bu dosyada, şikâyetçi ve tanıklara doğrudan (yüz yüze) teşhis yaptırılmış olması önemlidir.
- Alıkonma yerlerindeki kamera kayıtlarının savcı tarafından bizzat tespit edilmesi,
- Sayıca çok olmasına rağmen şikâyetçi, şüpheli ve tanıkların bizzat savcı tarafından dinlenmesi de suçun delillendirilmesinde etkili olmuştur.
- Yine yargı makamlarının talep halinde bile reddettikleri "keşif" işlemi bu dosyada yapılmıştır.
- Herşeyden önemlisi, şüpheli konumundaki 19 cezaevi görevlisi görevden uzaklaştırılmıştır.

Soruşturma sonunda polis memurları, cezaevi müdürü ve ikinci müdürleri ile gardiyanlar ve cezaevi doktorundan oluşan 60 kamu görevlisi hakkında iddianame hazırlanmıştır.

İddianamede⁵⁸ bazı suçların vasıflandırılmasında hataya düşülmüş ise de işkence davaları açısından umut verici nitelikler bulunmaktadır. İşkence suçunda amirin sorumluluğunu düzenleyen TCK m.94/5 gereğince cezaevi ikinci müdürünün cezalandırılmasının istenmesi 2005 yılında getirilen bu düzenlemenin bilinen ilk örneğidir. Yine, zor kullanma yetkisinin kullanıldığına dair savunmalara karşın zor kullanmanın gerekli olup olmadığı ve sınırının tartışılması, sınırın aşıldığının kabul edildiği durumlarda başka bir suç tipinin oluşup oluşmadığının değerlendirme konusu yapılması da yerindedir.

Yargılama Süreci

21 Ocak 2009 tarihinde davanın ilk duruşması yapılmış ve bir buçuk yıl gibi bir sürede, 1 Haziran 2010 tarihinde karar verilmiştir. Sanık sayısının çokluğu dikkate alınırca hızlı denilebilecek bir yargılama yapılmıştır.

Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesi kararında;

Gardiyanlar Nihat KIZILKAYA, Selahattin APAYDIN ve Sami ERGAZİ'yi 7 Ekim 2008 günü Engin ÇEBER'i işkence sonucu öldürme, Cezaevi İkinci Müdürü Fuat KARAOSMANOĞLU'nu ise ihmali davranışla işkence sonucu öldürme suçundan müebbet hapis cezasına mahkum etmiştir.

Başgardiyan Yılmaz AYDOĞDU hakkında, diğer gardiyanların eylemine engel olmaya çalıştığı ancak işlenen suçu haber vermediğinden "suçu bildirmeme suçu"nu işlediği gerekçesi ile beş ay hapis cezası verilmiştir.

Başgardiyan Yavuz UZUN ve gardiyan Murat ÇİSE hakkında ise 1 Ekim 2008'de Engin, Özgür ve Cihan'a tazyikli suyla işkence yaptıkları gerekçesiyle yedişer yıl altışar ay hapis cezası verilmiştir.

Gardiyanlar Nevzat KAYIM ve Mehmet POLAT, 6 Ekim 2008 günlü sayımda Engin ÇEBER'e kötü muamele yaptıkları ve İkinci Müdür Nuri ATALAY, Başgardiyan Erdoğan COŞARDERELİ de sayımdan sorumlu oldukları halde bilgileri dahilindeki muameleyi engellemedikleri için beşer ay hapis cezasına mahkum olmuşlardır.

Başgardiyanlar Nihat KIZILKAYA ve Cuma KAÇAR ile gardiyanlar Yusuf GAYIR ve Muharrem ÇELİK, cezaevine yaralı olarak kabul ettikleri müştekiler ve maktül için doktoru çağırmadıklarından görevi kötüye kullanma suçunu işledikleri gerekçesiyle beşer ay hapis cezasına mahkum olmuşlardır.

⁵⁸ İddianamenin uzunluğu nedeniyle bu çalışma içinde ayrıntılı olarak değerlendirilememiştir. İddianamede belirtilen haliyle sanık kamu görevlilerinin eylemleri, eylemlere dair hukuki niteleme ve failerin eylemlerinin hangi madde kapsamında cezalandırılmasının istendiğini gösterir bir tablo EK 2'de sunulmuştur.

Jandarma Kıdemli Başçavuş Abdülkadir ÖZTEKİN, zor kullanma yetkisinde sınırı aşmak sureti ile kasten yaralama suçunu işlediği gerekçesiyle beş ay hapis cezasına mahkûm edilmiştir.

Polis memurları Mehmet PEK ve Abdulmuttalip BOZYEL, Engin, Özgür ve Cihan'a 28 ve 29 Eylül 2008 tarihlerinde karakolda işkence yaptıkları gerekçesiyle yedişer yıl altışar ay, Aliye UÇAK ise Aysu BAYKAL'a işkence yapma suçundan iki yıl altı ay hapis cezasına mahkum edilmiştir.

Cezaevi doktoru Yemliha SÖYLEMEZ ise kabul tarihinde kurumda olmamasına ve muayene yapmamasına rağmen rapor düzenlediğinden resmi belge hükmündeki belgede sahtecilik suçundan üç yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına mahkum edilmiştir.

Bunlar dışındaki kırk sanık hakkında beraat kararı verilmiştir.

Kararın temyizi üzerine Yargıtay 8. Ceza Dairesi 28.09.2011 tarihinde verdiği kararla, aralarında menfaat çatışması olan sanıkların aynı avukatlarca savunulması ve tutanaklardan birinde hakim imzasının olmamasını gerekçe göstererek kararı usul yönünden bozmuştur.

Karar her ne kadar usuli nedenlerle bozulmuş ise de yeniden yargılama yapan Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesi sanık avukatlarının talebi üzerine, bozma nedenleri dışındaki konularda da kararlar almıştır. Bu bağlamda keşif işlemi tekrarlanmış ve kamera kayıtları yeniden incelenmiş, Engin ÇEBER'e ait adli raporlar üzerinden ölüm zamanının tespitine yönelik rapor aldırılmıştır.

Mahkemenin bozma kararı konusunda davanın taraflarından görüş alması ve zaten dosyada mevcut olan delillerin yeniden toplanması yargılamada bir yıla yakın bir gecikme yaratmıştır. Henüz esasa ilişkin bir temyiz incelemesinin yapılmamış olması karşısında dosyanın yeniden bozulması ihtimali vardır.

Nitekim 6 Ağustos 2012 günü verdiği mütalaasında duruşma savcısı; ilk kararda müebbet hapis cezası alan Cezaevi İkinci Müdürü Fuat KARAOSMANOĞLU ve Başgardıyan Nihat KIZILKAYA'nın eylemlerinin işkence sonucu ölüme sebep olma değil, görevi kötüye kullanma suçunu oluşturduğu gerekçesi ile TCK m.240 kapsamında cezalandırmalarını talep etmiştir.

60 sanığın yeniden yargılanmasına 1 Ekim 2012'de Bakırköy 14. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edilmiştir. Savcının esas hakkındaki mütalaasını bir önceki duruşmada; sanıkların esas hakkındaki savunmalarını ise 1 Ekim 2012'deki duruşmada dinleyen mahkeme heyeti, gardiyanlar Selahattin APAYDIN, Sami ERGAZİ ve Metris Cezaevi İkinci Müdürü Fuat KARAOSMANOĞLU'nu müebbet hapis cezasına; polis memurları Mehmet PEK, Abdulmuttalip BOZYEL'i "zor kullanma yetkisini aşarak insanlık onuruyla bağdaşmayan hareketlerde buldukları" gerekçesiyle 7'şer yıl 6'şar ay hapis cezasına; polis memuru Aliye UÇAK'ı "zor kullanma yetkisini aştığı" gerekçesiyle 5 ay hapis cezasına; jandarma görevlisi Murat İŞLER'i 2 yıl 6 ay hapis cezasına; cezaevi doktoru Yemliha SÖYLEMEZ'i "gerçeğe aykırı belge düzenlediği" gerekçesiyle 3 yıl 1 ay 15 gün hapis cezasına; gardiyanlar Yavuz UZUN ve Murat

ÇİŞE'yi 12'şer yıl 6'şar ay hapis cezasına; ilk yargılamada beraat eden gardiyan Öncay BOZO'yu ise 8 yıl 4 ay hapis cezasına; ilk yargılamada müebbet hapis cezası alan tutuklu sanık gardiyan Nihat KIZILKAYA'yı ise 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkûm etmiştir. Kararın ardından Nihat KIZILKAYA tahliye edilmiştir.

Mahkeme heyeti, tutuksuz sanıklar Tuncay AYAN, Mustafa KIRGIL, Mesut YAVUZ, Yusuf AY, Mustafa KÖSE, Erhan ERKOÇ, Cengiz AKBULUT, Ömer DEMİR, Mehmet BAYRAKÇI, Ümit Remzi ATASUN, jandarma erleri Hüseyin ASLAN, Taylan GÖK, Kadem KARADENİZ, Nuri KELEŞ, Salim GENİŞ, Nerman AKKILIÇ, Mustafa ERASLAN, Sıddık GÜNGÖR, Ömer ATASEVEN, Kubilay KOŞALI, Turan ASLAN, Aziz BARAN, Kamal TUNA, Osman ÜLKER, Sebahattin GÜRBÜZ, Cansever YEŞİLKAYA, Hakan KAYAOĞLU, Adem ÖZBEK, Serdar GÖKKAYA, Seydi Ömer ERDAL, Mehmet IŞIK, Adem ERDUR, Şenol YAVUZ, Ali ASLANTÜRK, Turhan DEVECİ, Hasan YOLCU, Muharrem KOÇALI, Mehmet ŞENEL, Mehmet POLAT ve Cuma KAÇAR hakkında atılı suçları işlediklerine dair mahkumiyetlerine yeterli kanaat verici, kesin ve inandırıcı deliller elde edilmediği, atılı suçu işledikleri hususunun şüphe aşamasında kaldığı ve yüklenen suçun sanıklar tarafından işlendiğinin sabit olmaması nedeniyle ayrı ayrı beraat etmelerine karar vermiştir.

Suçun vasıflandırmasına dair bu görüş değişikliği Yargıtay tarafından da benimsendiği durumda davanın esastan bozulması ve yargılamanın uzaması ne yazık ki güçlü bir ihtimaldir.

EK 1 - VEDAT AYDIN DOSYASI**YETKİSİZLİK VE GÖREVSİZLİK KARARLARI LİSTESİ**

YETKİSİZLİK ve GÖREVSİZLİK KARARLARI – FEZLEKELER				
06.07.1991 TARİHİNDE BAŞLAYAN SORUŞTURMA				
Kararı Veren Savcılık	Karar Türü	Karar Tarihi	Gönderilen Savcılık	Gerekçe
Diyarbakır C. Savcılığı	Yetkisizlik	07.08.1991	Maden C. Başsavcılığına	Ceset Maden İlçesi'nde bulunduğundan suç yerine
Maden C. Savcılığı	Görevsizlik	25.11.1992	Kayseri DGM C. Savcılığına	Suçun siyasi nitelikte olması nedeniyle
Kayseri DGM C. Savcılığı	Yetkisizlik	21.07.1993	Erzincan DGM C. Savcılığına	Deprem sonrasında yeniden göreve başlaması nedeniyle
Erzincan DGM C. Savcılığı	Yetkisizlik	01.06.1994	Malatya DGM C. Savcılığına	Maden İlçesi Malatya DGM'nin yetki alanına alındığından
Malatya ÖG C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	28.08.2009	Diyarbakır ÖG C. Başsavcılığına	Kaçırma eylemi Diyarbakır'da gerçekleştiğinden
A. AYGAN'IN AÇIKLAMALARI ÜZERİNE YAPILAN SUÇ DUYURULARI ÜZERİNE AÇILAN SORUŞTIRMALAR				
Fatih C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	03.12.2003	Maden C. Başsavcılığına	Yakay-Der'in suç ihbarı üzerine
Tunceli C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	22.03.2004	Beyoğlu C. Başsavcılığına	Beş imzalı ihbar dilekçesi üzerine
Beyoğlu C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	13.04.2004	Tunceli C. Başsavcılığına	Beş imzalı ihbar dilekçesi üzerine
Tunceli C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	21.06.2004	Maden C. Başsavcılığına	Beş imzalı ihbar dilekçesi üzerine
Maden C. Başsavcılığı	Yetkisizlik	21.06.2004	Maden C. Başsavcılığına	Beş imzalı ihbar dilekçesi üzerine

EK 2 – ENGIN ÇEBER DOSYASI

İDDİANAME ÖZETİ

SANIKLAR	İDDİANAMEDE SAYILAN FİİL VE HUKUKİ NİTELEMELER
POLİS MEMURLARI	
<p>Cengiz Akbulut Mustafa Kırğıl Yusuf Ay Erhan Erkoç Ömer Demir Mustafa Köse Mesut Yavuz Mehmet Bayrakçı Ümit Remzi Atasun Tuncay Ayan Abdultalip Bozyel Mehmet Pek Aliye Uçak</p>	<p>28.09.2008 tarihinde yakalama ve arama kararına direnmeleri üzerine tekme tokat ve künt darbeler sonucu maktul ve mağdurları yaradıkları...</p> <p>28.09.2008 tarihinde karakola getirildikten sonra haklarında parmak izi, fotoğraf çekimi, hastaneye sevk gibi adli ve idari işlemlere direnmeleri sonucunda yakalama esnasında olay yerinde oluşan yaralanmalara ek olarak maktul ve mağdurlarda, adli raporlarda da belirtilen çeşitli yaralanmalar tespit edildiği...</p> <p>.... tutukluluk gibi iyi tanımlanmış koşullarda bir bireyin diğerine karşı ve idareye karşı korunmasına ilişkin pozitif yükümlülük, mağdurlarda orantısız ölçüde korku ve zayıflık hissi uyandırabilecek davranış, muamelenin minimum düzeyde şiddet içermesi, yaraların niteliği, olaya müdahale eden görevli sayısı ile ani gelişen görevlilerin hazırlıksız yakalan(ma) dığı ve öngörülemeyen bir hal olmayışı, süresi ve fiillerin asgari bir ciddiyet seviyesine ulaşması, olay tespit tutanaklarında maktul ve belirtilen müştekilerin imzalarının bulunmayışı kriterleri çerçevesinde...</p> <p>Kötü muamele, eziyet suçu TCK 96/1.md</p>

JANDARMALAR	
<p>Abdülkadir Öztekin (Nöbetçi Komutan)</p> <p>Hüseyin Arslan (er) Murat İşler (er) Taylan Gök (er)</p>	<p>29.09.2008 tarihinde maktul ve müştekilerin cezaevinde kabullerinde üst aramasına karşı çıkarak pasif mukavemet şeklinde direnip tehdit içeren sözler söylemeleri neticesinde; tekme, tokat, yumruk ve copla darp ettikleri...</p> <p>Darpların süresi ve şiddeti ile bölgesi tespit edilemediğinden arama odasında geçen tüm sürede darp edilmiş olduklarına dair delil ve bu aramadan sonra adli raporları bulunmadığından farklı bir atılı suçu oluşturduğuna dair delil de bulunmayıp elde edilemediğinden tanık sıfatı ile görgü ve bilgisi tespit edilen Mustafa Köse'nin beyanı, copun maktul ve belirtilen müştekilerin bulunduğu arama odalarına getirilip götürüldüğüne ilişkin kamera kayıt görüntüleri ve bu görüntülerden elde edilen fotoğraflar, müşteki Özgür'ün arama odasından çıkarken bir ayağını basmakta güçlük çekerek yürüyüşüne dair kamera görüntüleri ile sübut bulan fiillerinin...</p> <p><i>KYSA suretiyle kasten yaralama TCK m.256/1, yollamasıyla m.86/2-3/d</i></p>
<p>29.09.2008 TARİHİNDE YAPILAN KABUL İŞLEMLERİ İLE 01.10.2008, 06.10.2008 VE 07.10.2008 TARİHLERİNDEKİ SAYIMLAR SIRASINDA GERÇEKLEŞEN OLAYLAR</p>	
<p>Nihat Kızılkaya Yusuf Gayır Cuma Kaçar Muharrem Çelik</p>	<p>29.09.2008 tarihinde, maktul ve müştekileri cezaevine tesliminde tutanakla teslim alan, kabul işlemlerinden sorumlu memurlar</p> <p>....</p> <p>Maktul ve müştekilerin darp ve cebir izlerinin bulunmalarına rağmen kurum doktoru çağrılmak suretiyle veya başkaca sağlık kurumuna sevkleri sağlanarak tedavi ve muayenelerini yaptırmamış olmaları nedeniyle...</p> <p><i>görevi kötüye kullanma suçu TCK m.257/1</i></p>

<p>Fuat Karaosmanoğlu (NÖB. MÜDÜR)</p> <p>Nihat Kızılkaya (SAYIM SORUMLUSU BAŞGARDİYAN)</p> <p>Yavuz Uzun (SAYIM SORUMLUSU)</p> <p>Murat Çise Öncay Bozo</p>	<p>01.10.2008 tarihinde sayım yapan gardiyanlar ile sayımdan sorumlu başgardiyan ve nöbetçi müdür...</p> <p>01.10.2008 tarihindeki sayımda;</p> <p>Murat, koğuşa ahşap sopa getirmesi, 14 dakika 37 saniye süren sayım süresinin büyük çoğunluğunda Murat, Yavuz ve Öncay'ın tekme, tokat ve ahşap sopa ile maktul ve müştekileri darp ettikleri, Yavuz'un maktul ve müştekilerin üzerine vücutları tamamen ıslanacak kadar su döktüğü, ...</p> <p>Gerek şüpheli Öncay Bozo'nun gerek tanık ve gerekse şüpheli olarak tespit edilen oluşa uygun beyanları, adli raporlar, gözaltı çıkış raporunda bulunmayan darp ve cebir izlerinin tespit edilmiş olması, ayrıca maktul ve müştekilerin üzerlerinin ve koğuş zemininin ıslak olduğu, dayak sesleri işittiklerine dair tanıkların beyanları ile sübut bulunduğu, şüpheliler tarafından gerçekleştirilen fiillerin gerek şiddeti, gerek süresi ve gerekse gerçekleştiriliş biçiminin (özellikle su dökerek ıslatma)</p> <p>eziyet suçunu oluşturduğu...TCK m.96/1</p> <p>Fuat ve Nihat ise sabah sayımından sorumlu oldukları için ...</p> <p>görevi ihmal suçunu işlediği TCK m.257/2</p>
06.10.2008 GÜNÜ YAPILAN SAYIM/ENGİN'İN KALDIĞI KOĞUŞTA	
<p>Nuri Atalay (NÖB. 2. MÜD.)</p>	<p>06.10.2008'deki sabah sayımından sorumlu nöbetçi ikinci müdür olması nedeniyle</p> <p>görevi ihmal suçu TCK m.257/2</p>
<p>Erdoğan Coşarderalioğlu (BAŞGARDİYAN)</p>	<p>06.10.2008'deki sabah sayımından sorumlu baş memur olması nedeniyle</p> <p>görevi ihmal suçu TCK m.257/2</p>

<p>Nevzat Kayım Mehmet Polat</p>	<p>06.10.2008'deki sabah sayımının toplam 7 dakika 43 saniye sürdüğü, maktulün sayıma katılmaması nedeniyle suratına tokat ve 2 kez omzuna yumruk ve ayağına tekme atmaları nedeniyle --- Fiilin gerek süresi gerekse şiddetli olmadığına ilişkin tanık beyanları değerlendirildiğinde ZKYSA suretiyle kasten yaralama TCK m.256/1 yollamasıyla TCK m. 86/2-3/d</p>
<p>07.10.2008 GÜNÜ YAPILAN SAYIM SIRASINDA /ENGİN'İN KALDIĞI KOĞUŞTA</p>	
<p>Fuat Karaosmanoğlu</p>	<p>07.10.2008 tarihli sayım sırasında gerçekleşen olaylar sırasında, bu olayların gerçekleştiği zaman diliminin büyük bir bölümünü maktulün bulunduğu koğuş kapısı önünden seyredip müdahale etmek, korumak ve kollamak yasal sorumluluğundan kaynaklanan pozitif yükümlülüğü bulunmasına rağmen engel olmak amacıyla sözlü ve fiili herhangi bir girişiminin olmadığı, " bundan sonra ayağa kalkıp sayım vermeyen herkes bu şekilde cezalandırılacak" dediği...</p> <p>İşkence fiilinin, zanlının zımnı muvafakati ile işlendiği ihmalî davranışla suçun oluştuğu...</p> <p>ihmalî davranışla neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış işkence TCK m.94/5 yollamasıyla TCK m. 95/4</p>

<p>Nihat Kızılkaya Selahattin Apaydın Sami Ergazi</p>	<p>07.10.2008 tarihinde maktulün sayıma katılmaması nedeniyle Nihat Kızılkaya ve Sami Ergazi ile birlikte maktulün baş ve boyun bölgesine çok sayıda vurdıkları;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Selahattin Apaydın'ın, maktulü tutarak kafasının arka kısmını düz koğuş duvarı ve koğuş havalandırmasına ait kapalı demir kapıya birkaç kez vurduğu; • Sami Ergazi'nin zaten hareketsiz kalan maktulü sürükleyerek koğuş bahçesine çıkardığı, belirtilen şekilde vurmaya devam ettiği; • Maktulün bu fiiller sonucunda düzensiz nefes alıp verme, hareketsiz kalma ve vücudunu kasma gibi belirtileri olan koma halinde olduğu... <p>Otopsi raporunda, ölümün, maktulün kafasının arka tarafının duvara ve demir kapıya vurma fiilleri sonucu meydana gelmiş olduğu, Nihat ve Sami'nin fiillerinin de şüpheli Selahattin'in fiiline faillik yoluyla iştirak niteliğinde olduğu,</p> <p>Cezaevinde günlük sayımlarda ayağa kalkmayı ve isim söylemeyi reddettiği için işkenceye maruz kaldığına ilişkin; cezaevi gardiyanlarında cezalandırmak, cezaevi yönetimine karşı fiziksel ve manevi direnci kırma amacıyla yapılan muamelenin söz konusu koşullar altında şiddetli acı ve sıkıntıya yol açmış olacağı, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözetin herhangi bir sebeple gerçekleştirilmiş olmasa da suç, saikinden bağımsız olarak işkence kabul edildiğinden bu şüphelilerin belirtilen fiillerinin ölüm sonucu doğurması nedeniyle şiddetli acı ve ıstıraba yol açmış olacağı...</p> <p>Muamelenin süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri, mağdurun yaşı ve sağlık durumları, dava koşullarının bütünü gibi kriterlere uygun olduğundan, "Makul şüpheden uzak" kanıt ilkesi uyarınca yeterince sağlam, açık, tutarlı, çıkarımların veya olgulara ilişkin benzer ve aksi ispat edilemez varsayımlarla bir arada olması gibi hususlar karşısında...</p> <p>neticesi sebebiyle ağırlaştırılmış işkenceye faillik suretiyle iştirak</p> <p>TCK m.95/4, m. 37</p>
--	--

CEZAEVİ DOKTORU

Yemliha Söylemez

Maktul, müştekiler ve cezaevine getirilen başkaca kişileri muayene etmeden kabul muayene raporlarını gerçeğe aykırı olarak aynı suçu işleme kararı ile tanzim etmek suretiyle...

resmi belge hükmünde belgelerde sahtecilik suçunu zincirleme olarak işlediği TCK m.210/2